

Yesu - Mündü

Dene ngü ta te Marako ba teka Yesu Kurisito Masere si-ngü

Kpara te ba buku ne ena adi de Marako, te di de müri ye Baranaba ne (Kolosayi 4:5). Ah ngbü ta kpah endoro de wü Pawülü ake Baranaba, teka mba wü lakı cükü'daye (Müri Tima 12:25, 13:5). İri ni ye na de *Mariya. Gba wü ta agbü Yerüsalema, gbü sü te mere bi wü *kpara ka Yesu ngbü ta ebiti te-wü tete na ne (Müri Tima 12:12).

Fütanga ngü la, fü Marako adu akoro tıne kpara, te ngbü ele ta-ngü te Petero, gbü tima ka Yesu (1 Petero 5:13). Gbü wü lakı ta te Yesu ngbü endoro tete na, da emala ngari Me ne, Marako ka-ye ta la jaji, ah ndoro de wü Yesu fa sü de. Te di bala, wüh gü ba, mere bi wü ngü te Marako ba teka Yesu ne, ah je wü ngü la gömö Petero.

Marako ba wü ngü ne, o engu di ka-ye ta agbü *Rüma. Ah ba ngü ne fü wü kpara ka Rüma, te ewü di de wü di engu *Yisaraye nda-wü de ne. Dela si-ngü te engu le amala mere bi ngü, ta te wü *müri dofo mala teka Yesu ne, nda de ne. Ah mala kpah wü gara si-ngü teka gele ka wü di engu Yisaraye, angü wü Rüma wu si-ngü teka gele la nda-wü de.

Marako gü ba, "Yesu de Ye Me (Sapıta 1:1), ah kpah de *Ye Kpara ka Kpi, te engu koro füh kotö ne, fü ah ato te-ye akpi, teka afa wü kpara gbü *siti ngü ka-ewü, teka de wüh maka *kükuwa ka badi (Sapıta 10:45)." Marako mala mere bi ngü, ta te Yesu ngbü ri wü kpara di ne, 'buru nda de. Amba Marako ngbü sere ngü teka Yesu, gü ba, "Yesu ka-ye de mere müri wazi, te ngbü mere bi wü talara ngü, baka te engu ngbü küwa wü müri keke. Ah ngbü liki kpah *siti wü di engu me guvu wü gara kpara. Engu ngbü boro kpah siti ngü ka wü kpara."

Marako ba ngü ne ta gbü ngü *Giriki. Mene köcökpa ta te Marako ba zu me-ye ne, tıtıne ah esaka nih nda ma. Mene köcökpa te di esaka nih ne, ah ka-ye bü mene ewü, ta te wü gara kpara ba, te nga wü ngü ta te Marako ba ne. Ah ge baka te adu ngü ta te Marako ba, teka züzükü ka Yesu gbü kpi ne, dürü ka-ye eyi. Angü ngü la nü rü bü etüingba gbü sapıta 16:8. Sidi nga ngü la, ah baka te gara kpara du ba ngü teka züzükü ka Yesu ne me-ye, füh du ngü ka Marako la (Sapıta 16:9-20). Wü kpara te ewü girı ngü gbü *Ngari Me fa sü ne, gü ba, wü ngü de gbü Sapıta 16:9-20 ne, Marako ba me-ye nda de. Amba wü ngü de te gara wü kpara la ba ne, ah ka-ye de zu ngü, angü ah ti kpini de wü ngü te wü Matayo ake Luka ba ne. Te di bala ne, wü ngü la ena angbü ka-wü da wü bala.

Wü ngü te mü ena amaka gbü buku ka Marako, wüh dene. Sapıta 1:1-13 Makpo ngü teka ngü ka Yesu, Sapıta 1:14 - 9:50 Wü ngü ta te Yesu mere agbü Galılaya, Sapıta 10:1-52 Wü ngü ta te Yesu mere, o engu yia tete agbü Galılaya, da enü agbü Yerüsalema ne Sapıta 11:1 - 15:47 Adu ngü ka Yesu, bete ngü ka kpi kaka-na Sapıta 16:1-8 Ngü ka züzükü ka Yesu gbü kpi Sapıta 16:9-20 Adu ngü, te wüh ba füh ngü te Marako ba ne

1

1 Dene züka tofo ngü ka Me teka Yesu *Kurisito, te di de Ye Me.

Matayo 3:1-12, Luka 3:1-18, Yüwane 1:26-28

2 Ngü la kpo ba e ta te wü Yisaya, ba gbü *Ngari Me ta gügü, o wü bī Yesu la de, gü ba, “Me mala ngü fü Ye ye, gü ba, ‘Ni ena atima mürü tima ka-ni kpa engagira nü, teka areke kaje fü ye.’ ” 3 *Mürü dofo Yisaya gü ba, “Gara kpara ena akoro, angbü emala ngü de mere ri ye kpa etü gü, gü ba dene, ‘Mere Miri, te ena akiüwa ani ne, ah te ekoro! Ah le de wü reke kaje fefe! Wü ni wü cudu, wü o kpini, teka fü engu anü tete na.’ ”

4 Mürü tima engu la, ah de *Yüwane Mürü Babatiza. Fü engu akoro fütanga mere bi wü re, angbü kpa etü gü, da emala ngari Me fü wü kpara kpala. Fü mere bi wü kpara angbü ekoro kpakaka na, adi eje ngari Me gögömö na. Fü ah angbü emala ngü fü ewü, gü ba dene, “Wü ce *siti ngü ka-wü ’buru asidi, wü fü maguma wü, teka fü wü aza *babatiza, fü Me aboro siti ngü ka-wü ’buru.” Dela ngü ta te Yüwane mala fü wü kpara la, te engu ngbü eto babatiza fü ewü. 5 Fü mere bi wü kpara ayia anü kpakaka na, teka aje ngari Me gögömö na. Wü gara ewü koro agbü Yerüsalema, de wü gara nga nzö köti ka *Yudaya ’buru. Te wü kpara la je ngü ka Me gömö Yüwane de bala, fü maguma ewü ayia agürü. Fü ewü akpo da emala nga wü siti ngü ka-wü fü Me de cinga. Fü Yüwane angbü eto babatiza fü ewü gbü ngu Yürüdene.

6 Yüwane ngbü ta eto bongo ka-ye te ewü gbü gbü su nü de iri ye kamele, sisiti gbulukusu bane. Fü ah ngbü ei ku konü etadu ye. Zü-e kaka-na ta nda bü mbira te di baka eci, bete wü, te engu ngbü emaka agbü gü la.

7 Fü Yüwane amala ngü ka Me fü wü kpara, gü ba dene, “Me tima gara kpara eyi, te ena akoro ari yi sidi nga ra, wawazi na fa nda-ra ka. Ma nda-ra bü baka labi kaka, te ena areke kaje fefe. Ma be teka tima la nda-ra de, angü engu me-ye de mere kpara fere. 8 Nda-ra, ma ngbü eto babatiza fü yi de ngu kükürü. Amba nda-ka, ah ena ato babatiza fü yi de wazi ka *Nzila Wazi Me, teka fü yi angbü emere ngü ka Me ereke areke.”

Dene ngü ka babatiza ka Yesu

Matayo 3:13-17, 4:1-17, Luka 3:21-23, 4:1-15

9 Baka ta te Yüwane ngbü emala ngari Me kpa etü gü ne, Yesu ngbü ka-ye gbü gara köti de iri ye Nazareta. Gbü gara ra, fü Yesu ayia anü kpaka Yüwane kpa etü gü la. Fü Yüwane ayia ato *babatiza fefe gbü ngu Yürüdene. 10 Te engu to babatiza nza tete, fü Yesu ayia akoro kpa füh gümba. Ah te eceka kpī de, gbo! te kpī te ü te-ye. Fü *Nzila Wazi Me akoro kpa gbü kpī baka mö, arü gbü nzö Yesu. 11 Fü ri Me awü kpa gbü kpī la, gü ba dene, “Mü zu de Ye ra, te maguma ra ngbü tete. Ngü ka-mü reke gbü jia ra ’duwa ba-neh-ene-la.”

12 Fütanga ngü la, fü Nzila Wazi Me aza Yesu, anü di kpa etü gü, 13 kpa gbü sü ka siti wü nü. Fü ah ara kpala sīkpī teke ’basu. Fü *Satana akoro afiti Yesu kpala ma. Fü wü *malayika ka Me angbü ta ele ta-ngü te Yesu kpala.

14 Fütanga ngü la, fü ewü azoro Yüwane, anü di agü agbü ku. Te Yesu je ngü la, fü ah ayia ace sü la, adu ka-ye agbü *Galilaya. Fü ah angbü endoro da emala ngari Me fü wü kpara kpala, 15 gü ba dene,

“Mere sīkpī koro eyi gbamari. Miri te Me tima teka akūwa wū ne, koro eyi. Te di bala, wū ce *siti ngü ka-wū, de wū le to ngü ka Me de maguma wū biringbö.”

Dene ngü ka gina wū kpara ta te Yesu ī ewü

Matayo 4:18-22

16 Gbü gara ra, fū Yesu ayia anü andoro era mere ngu de īrī ye *Galīlaya. Fū engu akoro amaka wū gara komoko 'basu, te ewü ngbü egü yimba ka-wū gbü ngu teka azoro si, angü ah de tima ka-ewü. Ah de Simūna Petero ake engu ni ye, de īrī ye Anderīya. 17 Fū Yesu arü amala ngü fū ewü, gü ba dene, “Yi nü kpakine, yi lala gbü nga ra. Ma ena ao yi, teka angbü efü wū kpara, de wüh le ngü ka Me, da tima ka si te yi ngbü emere ne.” 18 Te wüh je ngü la, fū ewü ayia kere, ace tima ka si ka-wū la, te ewü ngbü emere la, adu alala gbü nga Yesu.

19 Fū wū Yesu ayia sela, anü kpa engagira nü mba cükü'daye. Fū ewü anü amaka wū gara wū kpara 'basu. Ah de wū *Yakobo ake *Yüwane, wū di Zebedayo. Wüh ngbü ka-wū gbü *zabu, da ekpokpo jia yimba ka-wū. 20 Fū Yesu ayia ā ewü kpah bala. Fū ewü ayia ace wö wū, Zebedayo, agbü zabu kpala, de wū kpara ka tima ka-ye. Fū ewü ayia anü alala gbü nga Yesu.

Dene ngü ka Yesu de wū siti wū di engu me

Luka 4:31-37

21 Gbü gara ra, fū wū Yesu ayia anü akoro agbü Kaparanama. Fū *sīkpī ka Me amaka ewü kpala. Fū ewü ayia anü arī kpa *esambü ka biti-te. Fū Yesu akpo da erī wū kpara kpala. 22 Fū riri kaka-na la ayia aga gbü jia wū kpara la afa sü. Wüh gü ba, “Riri ka komoko ne ka-ye kpikpi ye. Angü ah ngbü emala mere kpeke ngü, baka kpara te Me tima engu me-ye. Wū kpara ka-ani, te ewü ngbü erī ani de sene ne, wüh rī ani bala nda-wü de.”

23 Gara komoko ta ladü kpa esambü ka biti-te la, de *siti wū di engu me guvu ye. Fū komoko la ayia akpo da eba rere kpa tikpi, gü ba, 24 “Yesu deyī, tima ka-ani gbü ngü ka-ye nda ma. Ye koro sene teka ne? Teku amörö ani asidi? Ani wu ye kpo. Ye de zūka kpara te Me tima ye me-ye fūh kotö ne.” 25 Fū Yesu ayia amala ngü fū siti wū di engu me la, gü ba dene, “Yi nga anga, de yi koro guvu komoko la asidi!” 26 Fū siti wū di engu me la ayia agbü rü komoko la, agbo kötö, da eba rere. Fū ewü ayia ace komoko la, akpe, atafa ka-wü.

27 Dela ngü ta te Yesu mere, te engu liki siti wū di engu me di, guvu gara komoko asidi. Fū ngü la aga gbü jia wū kpara 'buru, baka mere ngü cucu. Fū ewü akpo da eyi-ta tete-wü, gü ba dene, “Apa! De bane ne ngü ne? Amba riri ka Yesu ne, ah ka-ye de kpeke riri fanü fanü. Angü ah ngbü eto riri fū siti wū di engu me, fū ewü angbü eje ngü kaka!” 28 Teku ngü la, fū īrī Yesu ayia awü gbü nga nzö wū sü ka *Galīlaya 'buru.

Dene ngü ka Yesu te küwa mere bi wū mürü keke

Matayo 8:14-17, Luka 4:38-41

29 Fütanga ngü la, fū wū Yesu ayia ace *kambü ka biti-te. Fū ewü anü de wū *Yakobo ake *Yüwane, kpa gba wū Simūna Petero ake Anderīya. 30 Te wüh koro kpala, fū ewü amaka wügeri ye Simūna, würüse, te keke ngbü emere engu efa sü, te ra ngbü kötö. Küküte 'buru wütü awütü. Fū ewü amala nga würüse la fū Yesu. 31 Fū Yesu ayia anü akoro kpaka würüse la, azoro kpakpa na, ae engu tikpi. Fū soko

würüse la ayia alofo. Fū würüse la ayia anü amere kümü, ato fū ewü.

32 Etamurago la, te ra tī tete na, fū mere bi wü kpara ayia aza wü mürü keke ka-wü, bete wü kpara te *siti wü di engu me ngbü emere ewü ne, akoro de ewü kpaka Yesu. 33 Fū wü kpara gbü sū la aci abiti te-wü gbe gbe gbe kpa emöngitī ka kambü te Yesu di gbügbü na. 34 Fū Yesu ayia aküwa mere bi wü kpara de wü keke eküte wü la 'buru. Fū ah aliki *siti wü di engu me guvu gara ewü asidi. Fū siti wü di engu me la angbü eku gba. Fū Yesu ayia atīrī ewü. Kükürü de, angü wüh wu ta eyi, gü ba, Yesu ka-ye de kpara te Me tima engu me-ye fūh kotö ne.

**Dene ngü ka Yesu, te ndoro da eto ngari Me,
gbü wü sū ka Galilaya**

Luka 4:42-44

35 Gügü emözekpī, o sū lofo la de, fū Yesu ayia kpikpi ye, ace Kaparanama, anü akoro kpa gbü gara sū, kpa gbü gü, teka aku gba fū Me. 36 Te wü Simüna Petero zükü tete, Yesu nda ma! Fū ewü ayia anü agīrī engu. 37 Fū ewü anü amaka Yesu agbü gü kpala, amala ngü fefe, gü ba dene, “Mere kpara deyī, ani du edu kpa ekötī, angü wü kpara 'buru ngbü egīrī ye, teka de ye küwa ani.” 38 Yesu gü ba, “Ani nü la kpa gbü gara sū, teka fū ni amala ngari Me fū mene wü kpara de kpala. Angü dela tima ka-ni, te Me tima ni tūngüngü.”

39 Fütanga ngü la, fū Yesu akpo da endoro gbü wü kötī ka *Galilaya 'buru nde, da erī wü kpara de to ngü ka Me, kpa *esambü ka bitī-te ka-ewü, kpah da eliki *siti wü di engu me guvu wü gara kpara, te ngbü emere ewü ne, asidi.

Dene ngü te Yesu küwa gara mürü jiakö di

Matayo 8:2-4, Luka 5:12-16

40 Gbü gara ra, fū gara komoko ayia akoro kpaka Yesu, de *jiakö te ye. Fū komoko la abu nzökuta ye kötö, anda'ba te-ye, gü ba, “Ni wu eyi, gü ba, ye de mere mürü wazi fa sū. Te ah 'be gbü jia ye la, de ye reke la mba küte ni ne.” 41 Fū ngü komoko la ake te Yesu afa sū. Fū ah ayia ao kpa ye eküte komoko la, gü ba, “Wayi, ma le eyi. Küte mü reke ereke.” 42 Fū jiakö ayia agürü eküte komoko la asidi. Fū küküte adu akoro te nga ye. 43 Fū Yesu amala ngü fū komoko la kpekpeke, 44 gü ba, “De-ye deyī, ye mere e amala nga ngü la fū wü gara kpara de. Ye nü enü, ye mere ngü, ta te *Müse ba gbü *Rīrī ka Me ne. Ye za nü, ye nü di kpaka *mürü gele ka Mere Me, de ah wa, ah to fū Me teka ngü la. Tekā fū wü kpara 'buru awu, gü ba, küte ye reke eyi fanü.” 45 Amba ngü te Yesu mala fū komoko la, ah je nda de. Fū ah ayia anü, akpo da emala nga ngü la fū wü kpara bü faaa. Fū nga ngü la awü, abaya gbü wü sū 'buru. Tekā ngü la, da Yesu te engu ena angbü agbü mere kötī ngbaangba gbü jia wü kpara ne tīne ma. Fū ah angbü ka-ye ewo te-ye agbü gü. Te wüh je nga Yesu bala, fū mere bi wü kpara ayia te nga nzö wü kötī 'buru, angbü ekoro kpakaka na agbü gü la.

2

Dene ngü te Yesu küwa gara komoko te küküte kpi akpi 'buru

Matayo 9:1-8, Luka 5:17-26

1 Gbü gara sikpī, fū wü Yesu ayia adu kpa ekötī, agbü Kaparanama. Te wü kpara je nganga na, gü ba, Yesu du koro eyi kpa ekötī ne, 2 fū mere bi wü kpara aci akoro abiti te-wü gbe, kpa esambü te Yesu

ngbü gbügbü na ne. Fū sū ani kpa esambü 'buru yere. Fū gara wü kpara angbü nda-wü kpa etanü, ede möngitü. Fū Yesu angbü emala to ngari Me fū ewü.

3 Baka te Yesu ngbü la emala to ngari Me fū wü kpara la, fū ewü ayia akoro de gara komoko, te küküte kpi akpi 'buru. Wü kpara te ewü bī engu, wüh baka wü kpara bala. Fū ewü abī engu fūh ka'da, de ani koro di kpaka Yesu, de ah küwa engu. 4 Te wüh koro kpala, fū ewü amaka mere bi wü kpara, te ewü ni sū emöngitü 'buru yere. Da ewü, te ewü ena arī kpa esambü de mürü keke la, akoro di kpaka Yesu ne, nda ma. Te di bala, fū ewü ayia afi nga gara mani. Fū ewü ayia alī kpa tikpi, enzö kambü, afuru nzö kambü la mbiii te sū, te Yesu ngbü ero mö tete na ne. Fū ewü ai ku te ka'da ka mürü keke la, abī engu di, ato te görö te ewü furu la ferrre, ao kötö engagira Yesu.

5 Te Yesu wu ngü la bala, fū ah awu, gü ba, wü kpara la to maguma wü eyi fū ni fanü fanü. Fū ngü la areke gbü jija na afa sū. Fū ah ayia amala ngü fū mürü keke la, gü ba dene, "Enga ra, *siti ngü ka-mü te te mü mere gbü jia Me ne, ma za gbü nzö mü eyi asidi."

6 Gara wü *mürü riri ta kpah ladü kpala. Te wüh je ngü te Yesu mala fū komoko la bala, fū ewü angbü efi nga ngü emaguma wü, 7 gü ba dene, "Dene ne töndö ngü ne? Yesu yia efü te-ye ba Me? Angü kpara fūh kotö ne, te tī aza siti ngü gbü nzö wü kpara, ah ngbüri ladü? Ah nda ma! 'Duwa Me te ngbü eza siti ngü ka wü kpara me-ye."

8 Amba Yesu wu fingangü ka-ewü la eyi. Fū ah ayia ayi-ta ewü, gü ba dene, "Yi ngbü efi nga ngü la emaguma yi bala, neh teka ne? 9-10 Yi wu de, gü ba, ma de *Ye Kpara ka Kpi? Te di bala, wazi ra ladü, teka adi eza siti ngü ka wü kpara fūh kotö ne, gbü nzö ewü di asidi. Yi fi nda-yi, gü ba, ma mala töndö ngü kükürü? Yi ena awu ngü la enatikine." Fū Yesu adu afü te-ye, amala ngü fū mürü keke la, gü ba dene, 11 "De-ye deyī, ye yia eyia, ye za darara ka-ye, ye go kpa ekötü." 12 Fū mürü keke la ayia 'duwa cukuru, gbü jia wü kpara 'buru, arü atikpi. Fū ah aza darara ka-ye, ayia ago di agba ye.

Dela ngü ta te Yesu mere, te engu küwa komoko, te küküte na kpi akpi ne. Fū ngü la aga gbü jia wü kpara la afa 'duwa sū. Fū ewü aci 'buru, agbo nga iri Me, gü ba, "Ani wu ngü de bala gügü la de!"

13 Fū wü Yesu ayia anü andoro kpa era mere ngu. Fū mere bi wü kpara angbü ekoro kpakaka na la, teka aje ngü gögömö na. Fū Yesu angbü eri ewü de to ngari Me kpala.

Dene ngü ka Levi, te Yesu i engu

Matayo 9:9-13, Luka 5:27-32

14 Gbü gara ra, fū Yesu ayia anü andoro. Fū ah amaka gara komoko de iri ye *Levi Matayo, ye Aloya, te ngbü ka-ye ero *jiase ka wü e esaka wü kpara, adi eto fū Miri ka wü Ruma. Fū Yesu arü amala ngü fū Levi, gü ba dene, "Levi deyī, mü yia eyia, mü lala gbü nga ra." Fū Levi ayia ace tima ka-ye la, alala gbü nga Yesu.

15 Fütanga ngü la, fū Levi ayia ai wü Yesu de wü kpara ka-ye agba ye. Fū ah ai kpah mere bi wü bu ye, de te ewü ngbü ero jiase de ewü ne, abe kpah te gara wü kpara, te wü *mürü riri gü ba, wüh de siti wü kpara ne. Fū wü kpara la akoro 'buru, angbü ezü e tundu de wü Yesu kpala. Angü wü kpara la ngbü ta 'buru efa nga Yesu.

16 Wü gara mürü riri ta ladü, te ewü ei ewü, gü ba, wü *Farusi. Wü Farusi la, wüh de wü kpara te ewü

le adi emere gele ka-wü mbi mbi mbi. Fü wü Farusi aje ngü, gü ba, “Yesu ngbü ezü e de wü siti wü kpara.” Fü ewü ayia akoro amaka wü *kpara ka Yesu, ayi-ta ewü, gü ba, “Ah mere baye, te Yesu ngbü ezü e de wü siti wü kpara ne?” 17 Te Yesu je ngü te ewü mala la, fü ah amala ngü, gü ba dene, “Te keke te mü ma la, mü ena anü anü kpaka mürü kuwa? Mü tĩ anü de. ’Duwa te mü de keke te mü la, mü ena anü anü kpaka mürü kuwa, de ah küwa ni. Ngü ka-ra kpah bala. Angü ma koro füh kotö ne, neh teka wü da? Tekka aküwa züka wü kpara? Ah bala de. Ma koro teka aküwa siti wü kpara, de wüh ce *siti ngü ka-wü asidi.”

Dene ngü ta te ewü yi-ta Yesu di, teka to riri kaka

Matayo 9:14-17, Luka 5:33-38

18 Gbü wü gara sīkpī, wü *Farusi zü e de. Wüh ngbü *e’bī te-wü, teka adi eku gba fü Me. Wü kpara ka *Yüwane Mürü Babatiza ngbü emere kpah bala. Gbü ngü la, fü wü kpara ayia akoro kpaka Yesu, ayi-tata, gü ba dene, “De-ye deyī, wü kpara ka Yüwane, de wü Farusi ’buru, wüh zü e enatikine de, teka aku gba fü Me. Anga ah mere baye, te nda-ye wü kpara ne, ngbü nda-wü ezü e ne? Wüh fi nga gele ka-ani mbi mbi mbi nda-wü de?” 19 Fü Yesu ayia alügü ngü fü ewü gbü mani, gü ba dene, “Te wü ngba nü ngbü karama la, wüh tĩ azü e de? Wüh tĩ eyi azü e, angü mürü karama la ladü tundu de ewü. 20 Amba te gara, te wü vügü ena aza mürü karama la, esüka wü awuba ye asidi la, wüh tĩ azü e de, ka cinga emaguma wü.”

21 Fü Yesu adu amala gara wü mani fü ewü, teka to riri ka Me, te engu ngbü erī wü kpara di ne, gü ba dene, “Te diri bongo ka-mü sörö asörö la, mü tĩ eyi aza to bongo, teka atükü te didiri na la? Mü tĩ amere bala de, angü didiri na la ena adu kpah asörö ka-ye asörö. 22 Kpah bala, te mü le akü’da fi ka-mü la, de mü mere e akü’da gbü diri bütü körö körö ne de. Angü diri bütü la ena adü, aöfö ka-ye, fü fi ka-mü la atökö ka-ye ’buru akötö. Ah le fü mü akü’da fi ka-mü gbü to bütü, angü fi ka-mü la ena asiti siti. Kpah bala, te mü ngbü ele to riri ka-ra la, mü tĩ alala fi bü eküte diri gele ka wü kundu mü nda-mü de.”

Dene ngü te Yesu mala teka sīkpī ka Me

Matayo 12:1-8, Luka 6:1-5

23 Gbü gara *sīkpī ka Me, fü wü Yesu angbü enü de wü kpara ka-ye. Fü ewü afü kpuru gbü yi ka ndo. Te wüh ngbü enü tete, fü wü *kpara ka Yesu la akpo da esösörö fi ndo, da etitiri koko na, ezü ka tala.

24 Fü wü gara *Farusi awu ngü la bala. Fü ngü la asiti gbü jia ewü, angü wüh ngbü efi, gü ba, “Masörö fi ndo la, ah de tima.” Angü *Riri ta te Müse to fü wü *Yisarayele ne, gü ba, “Wüh mere e adi emere tima gbü sīkpī ka Me ’buru ’buru de.” Fü wü Farusi la akoro amala ngü fü Yesu, gü ba dene, “De-ye deyī, wü kpara ka-ye ne, ngbü emere tima gbü sīkpī ka Me, neh teka ne? Ngü la siti gbü jia Me fa sü!”

25 Yesu gü ba dene, “De-wü deyī, wü tanga *Ngari Me nda-wü neh de? Ngü ta te wüh ba teka *Mere Miri Davidi ne, ah gü neh fe? Ta gbü gara ra, fü tala ayia amere wü Davidi, de wü kpara gbü nga ye. 26 Fü Davidi ayia akoro kpaka *mürü gele ka Mere Me, ayi-tata teka e-mazü. Fü mürü gele la ayia aza ambata, de te wüh ngbü eto fü Mere Me ne, ato fü Davidi. Fü Davidi azü, ato kpah fü wü kpara gbü nga ye ’buru. Wüh mala ta eyi fefe, gü ba, ‘Ye ngbü esiti gele?’ Wüh mala bala de! Amba gbü *Riri ta te Müse to fü wü mürü gele ne, ambata la, ah teka wü kükürü kpara fa fa nda de. ’Duwa wü mürü gele ka Mere Me ngbü ezü me-wü. Dela ngü ta te Davidi mere, ta gügü, o Abiyatara di de mere kpara füh kpökpö ka wü mürü gele.”

27 Fū Yesu adu amala kpah gara ngü fū ewü, gü ba dene, “Me o wü kpara fūh kotö ne, neh teka ne? Teka amere gele ka sīkpī ka-ye? Ah bala de. Me o sīkpī ka-ye teka fū wü kpara adi efe te-wü gbügbü na. 28 De-ra, *Ye Kpara ka Kpī, Me to wazi eyi fere, fa ngü ka gele la di ka. Ma de mürü *sīkpī ka Me la me-ra. Ma ngbü kpah eto to *riri ka Me fū wü kpara ka-ra me-ra.”

3

Dene ngü ka komoko te Yesu reke kpakpa na gbü sīkpī ka Me

Matayo 12:9-14, Luka 6:6-11

1 Gbü gara *sīkpī ka Me, fū Yesu anü arī kpa *esambü ka biti-te. Gara komoko ta ladü kpala te kpakpa na ze aze. 2 Wü gara *Farusi ta kpah ladü kpala. Fū ewü angbü efete Yesu, da egiri kaje te ani ena amaka siti ngü kaka tete, fū ani amala nganga fū wü *kovo. Fū ewü angbü eceka Yesu, da efete engu kpekpeke, anga engu ena aküwa komoko la gbü sīkpī ka Me ya? Angü wüh ngbü efi nda-wü, gü ba, maküwa kpara, ah de tima. 3 Fū Yesu ayia aī komoko te kpakpa na ze aze la, gü ba dene, “De-ye deyī, ye koro la kpa engagira nü akine.” Fū komoko la ayia akoro. 4 Fū Yesu ayi-ta wü Farusi la, gü ba dene, “Gbü jia yi, ah le fū kpara amere ne ngü ne, gbü sīkpī ka Me? Wüh di emere züka ngü? Anga *siti ngü reke me-ye? Ah le de nih küwa kpara? Anga ah le de nih ce kpara fū kpi? *Riri ka Me, te *Müse mala fū nih ne, gü neh fe?” Fū ewü anga ka-wü tī. Wüh le ngü nda-wü de. 5 Fū Yesu ayia aceka kpī fūh ewü ngberre ’buru. Fū mamaguma ayia asiti teka ngü ka-ewü la, angü nzö ewü kpekpeke. Fū ah adu arü amala ngü fū komoko la, gü ba dene, “Mü gberre kpa mü egbere.” Fū komoko ayia agberre kpa ye. Fū kpakpa na ayia areke, adu zürrü te nga ye.

6 Te wü Farusi wu ngü la, fū ngü la ake te ewü, angü Yesu reke kpa komoko la gbü sīkpī ka Me. Fū ewü ayia akoro kpa etanü, anü abiti te-wü de wü kovo ka Miri Anitipa *Erode. Fū ewü akpo da egiri kaje, te ani ena amörö Yesu tete na.

Dene ngü ka Yesu, de mere bi wü kpara, ede mere ngu

7-8 Fütanga ngü la, fū wü Yesu ayia de wü kpara ka-ye, anü andoro kpa era mere ngu. Fū mere bi wü kpara ayia rürrü! anü afa nganga na, angü wüh je nga wü mere kpeke ngü, te engu ngbü emere ne. Wü kpara la koro te nga mere bi wü sü. Gara ewü koro agbü nga nzö kötī ka wü *Galilaya. Gara ewü koro nengete, agbü Yerüsalema, de wü gara nga nzö kötī ka *Yudaya. Gara ewü koro gbü nga nzö kötī ka wü Edomaya, gara gbü nga nzö kötī kpa etangu Yürüdene, gara agbü wü mere kötī de iri wü Tera bete Sidona de wü sü ede ewü.

9 Te Yesu wu mere bi wü kpara la, fū ah ayia amala ngü fū wü kpara ka-ye, gü ba dene, “Wü nü la enü, wü koro de *zabu, de ni li gbügbü, angü wü kpara ne ena adere ni.” 10 Yesu mala ngü la bala kükürü de, angü mere bi wü mürü keke koro eyi sela. Fū ewü angbü egbene sü agbene, gü ba dene, “Wayi, ah le de ani zoro küte Yesu, teka fū ani aküwa.” Angü wüh wu eyi, gü ba, Yesu ngbü eyi eküwa mere bi wü kpara. 11 Gara wü kpara te *siti wü di enga me ngbü emere ewü, te ewü wu Yesu tete, fū ewü atī kötö, aba rere, gü ba, “Yesu, mü de Ye Me.” 12 Fū Yesu amala ngü fū siti wü di enga me la kpekpeke, gü ba, “Wü mere e agü tamu ni de.”

Dela ngü ta te Yesu küwa mere bi wü kpara tete.

Dene ngü ka wü kpara nzükpa de füh ye 'basu, te Yesu fe ewü

Matayo 10:1-4, Luka 6:12-16

13 Gbü gara ra, fü wü Yesu ayia anü kpa enzö mere rüvü. Fü ah ayia aï wü *kpara ka-ye la kpaka ye kpala. 14 Fü ah ayia afe süka ewü nzükpa de füh ye 'basu, ao ewü, wü *mürü tima ka-ye. Fü ah amala ngü fü ewü, gü ba, "Ma fe yi teka fü nih angbü endoro de nih ma. Te gara, ma ena atima yi, teka fü yi adi emala ngari ra fü wü kpara. 15 Ma ena ato wazi fü yi teka fü yi adi eliki *siti wü di engä me di."

16 Dene iri wü kpara te Yesu fe ewü ne. Simüna, te Yesu gü gara iri tete na, gü ba, Petero, 17 wü *Yakobo ake *Yüwane, wü di Zebedayo, te Yesu gü iri te ewü, gü ba, wü Büwanerage, gü ba, wüh baka mügbara. 18 Wü Anderiya, bete *Filipo, bete Batülümayo, bete Matayo, bete Toma, bete *Yakobo ye Alofaya, bete Tadayo, bete Simüna ta te di kpara te mere gü teka tö ka-wü. 19 Abe kpah te *Yuda Keriyota, ta te gü tamu Yesu fü wü vügü ne.

Dela ta ngü ka wü kpara te Yesu fe ewü.

Dene ngü ka Yesu de wü di engä ni ye

Matayo 12:22-32, 46-50, Luka 8:19-21, 11:14-22, 12:10

20 Fütanga ngü la, fü mere bi wü kpara adu abiti te-wü kpaka Yesu gbe. Da wü Yesu, te ewü ena azü e de wü kpara ka-ye, nda ma. 21 Fü wü di engä ni ye Yesu, te ewü di kpa gbü gara sü, ayia aje ngü la. Fü ewü afi nda-wü, gü ba dene, "Nzö Yesu siti eyi." Fü ewü ayia anü kpakaka na, de ani zoro engu, adu di kpa ekötü.

22 Fü nga wü ngü, te Yesu ngbü emere la, adu kpah awü akoro zalü agbü Yerüsalema. Fü gara wü *mürü riri ayia agbü Yerüsalema kpala, anü akoro kpaka Yesu teka awu ngü la cu de jia wü. Te wüh wu wü kpeke ngü, te Yesu ngbü emere ne, fü ewü akpo da emala siti ngü, gü ba, "Yesu maka wazi teka aliki *siti wü di engä me di ne, neh kaye? *Satana to wazi la fefe me-ye, angü engu de miri ka wü di engä me!" 23 Te Yesu je ngü la, fü ah ayia aï wü mürü riri la kpaka ye, adu arü amala ngü fü ewü de mani, gü ba dene, "Satana ena aliki te-ye de tete-ye, neh baye baye? 24 Te nguwa wü kpara biringbö kpo eyi emere gü esüka wü la, züka ngü ena adi ladü? Ngü la reke nda de, angü nguwa wü kpara la ena anza. 25 Kpah bala, te wü kpara gbü köti biringbö kpo eyi da emömörö te-wü la, ah ena atü atü? Ah tü nda de. Köti la ena asiti, fü ewü abaya asidi. 26 Angü te Satana ena angbü eto wazi fere me-ye, teka aliki wü kpara ka-ye di la, ah ena adi ba e te engu siti tima ka-ye me-ye. De bane, ngü ka Satana ena anza ka!"

27 Tekä ngü la, fü Yesu adu arü amala gara mani fü ewü, gü ba dene, "Te kpeke kpara ladü, te di de wazi ye fa sü, e-ena arü kpa esambü kaka, agbene wü e kaka, neh da? Angü, ah ngbü eceka kpü fütanga kambü ka-ye 'be 'be 'be. Amba, te gara kpeke kpara koro, te wawazi fa nda gina kpara la, ah ena azoro engu, ai gö! agbene wü e kaka 'buru, anü sü di. Te di bala, ah le de yi wu, gü ba, wazi ra fa nda Satana, te ngbü embü yi de füh kotö ne ka."

28 Fü Yesu adu amala gara ngü fü ewü, gü ba dene, "Ngü te ma emala fü yi dene, ah de kpeke ngü. Wü *siti ngü 'buru te wü kpara ngbü emere ne, te kpara fü maguma ye la, Me ena aboro ngü kaka la 'buru. Kpah bala, wü ngü te wü kpara ngbü emala esiti te iri Me ne, Me ena aboro kpah asidi. 29 'Duwa kpara te ngbü esoko *Nzila Wazi Me, Me boro ngü kaka-na la kpo fi de. Liya kaka-na la ena angbü fi gbü nzönzö na fi mere badi." 30 Yesu mala ngü la bala, teka te wü mürü riri la soko Nzila Wazi Me, gü ba,

“Yesu maka wazi la esaka *siti wü di engä me,” ne.

31-32 Fütanga ngü la, fü wü di engä ni ye Yesu ayia akoro de wü ni ye na. Te wüh koro tete, fü ewü amaka bi wü kpara te ewü biti te-wü, ngbü ede Yesu. Da ewü te ewü ena arī akoro kpaka Yesu kpa esambü la, ah nda ma. Fū ewü arü kpa etanü, atima kpara kpakaka na, gü ba, “Ye nü, ye i Yesu fü ani.” Fū kpara la akoro amala ngü fü Yesu, gü ba dene, “Mere kpara deyī, wü ni ye, de wü di engä ni ye, ladü kpa etanü kpane. Wüh ngbü ta ele awu ye.” 33-34 Yesu gü ba dene, “Ah mbi.” Fū ah adu aceka kpī füh wü kpara la ngberrre ’buru, gü ba, “Amba de-yi, wü kpara te yi biti te-yi sene, teka aje ngü ka-ra ne, yi kpah de wü di engä wüna, de wü wüna. 35 Angü te mü ngbü ele ngü ka Me da emere la, mü ena adi fere baka wüna, angä engä wüna.”

Dela ngü ta te Yesu mala fü mere bi wü kpara la.

4

Dene mani ta te Yesu mala teka nguwa te wüh moko

Matayo 13:1-23, Luka 8:4-15

1 Gbü gara ra, fü Yesu adu anü andoro era mere ngu *Galilaya, adu kpah angbü erī wü kpara kpala. Fū mere bi wü kpara aci kpah, akoro kpakaka na la gbe. Te engu wu bala, fü ah ayia alī ka-ye gbü *zabu, angbü kpala füh ngu, angü wü kpara ena adere ni. Fū bi wü kpara la angbü nda-wü kpa füh gümba, da eje ngü gögömö na. 2 Fū Yesu angbü erī ewü de mere bi wü ngü ’buru gbü mani, gü ba, 3 “Yi da la güje yi, de yi je ngü ka-ra ne. Gara komoko ta ladü, te le amoko ndo ka-ye. Fū ah ayia aza nguwa ndo, anü di agbü yī, amoko. 4 Te engu ngbü emoko ndo la, fü wü gara jia ndo atī te kaje. Fū wü lu awu jia ndo la. Fū ewü ayia kere, akoro adoro nguwa la, ami ka. 5 Fū gara nguwa atī füh wü si-da, te tö di sela mbi mbi ma. Fū nguwa la ayia akö kere, teka ne de, angü tö sela sere sere. 6 Fū ra ayia asü. Fū fu-ndo la ayia aürü ka-ye ’buru, angü sisi na rī gbü tö mbi mbi de. 7 Fū gara nguwa atī esüka wü ti. Fū nguwa la akö aga de wü fu-ti la ’buru. Fū wü ti awündü züka fu-ndo la. Fū ah adu afü te-ye yī-andüla tete. Ah zī jia de. 8 Fū gara nguwa atī gbü züka sü. Fū ah ayia akö, agere, arī gbrri! Gara zī jia ye mbi, gara zī jia ye fa sü, gara zī jia ye reke ’duwa ba-neh-ene-la, angü ah ti gbü züka tö.”

9 Fū Yesu adu amala fü ewü, gü ba, “Te güje mü ladü la, de mü da güje mü te ngü ka-ra la mbi mbi mbi.”

Dela ngü te Yesu mala teka nguwa te wüh moko gbü tö.

10 Fütanga ngü la, te Yesu di kpikpi ye, fü wü kpara te engu fe ewü, nzükpa de füh ye ’basu ne, ayia de wü gara wü kpara kaka-na, anü kpakaka na. Fū ewü ayi-tata teka si mani te engu mala la. 11 Yesu gü ba, “Ta gügü, wü kpara je si-ngü ka Me nda-wü de. Ngü ka Me ngbü gbü jia ewü ’daaa, ah wo te-ye awo. Nda-yi, wü kpara ka-ra, ma ngbü eyi esere ngü la fü yi ’buru mbölö mbölö, gü ba, Me le de wü kpara ’buru to maguma wü fü ni. Amba wü gara kpara la ti aje si-ngü la nda-wü de, angü wüh le ngü ka-ra de. Tekä ngü la, ma ngbü emala ngü la fü ewü ’buru de mani. 12 Ah kpah baka ngü ta te Me mala teka wü kpara la, gömö *mürü dofo Yisaya, gü ba dene, ‘De-wü deyī, wü ena aceka ngü ka-ni ma, wü ti awu si-ngü la nda-wü de. Wü ena aje ngari ni, Me, ma, ngü la ti arī gbü nzö wü kpah de. Angü, te wü ena aje ta si-ngü ka-ni, Me, mbi mbi la, de bane wü ena ace *siti ngü ka-wü, adu ale ngü ka-ni, teka fü ni aboro siti ngü ka-wü.’ Dela ngü ta te Me mala gügü teka wü kpara, te ewü le ngü ka-ra de ne.”

13 Fū Yesu adu amala ngü fū ewü, gü ba dene, “Yi tī awu si mani ka nguwa la nda-yi kpah de? Te di bala, yi ena awu si wü ngü gbü wü gara mani ’buru, neh baye baye? 14 Ma ena amala si-ngü la fū yi. Kpara te moko nguwa la, ah baka kpara te emala ngari Me. 15 Nguwa te tī te kaje, ah baka mene wü kpara, te wüh mala ngari Me fū ewü, amba ngü la rī gbü nzö ewü nda de. Fū *Satana awu ngü la, ayia kere, akoro aza ngü la emaguma ewü asidi. 16 Nguwa te tī fūh wü sī-da, ah baka mene wü kpara, te wüh mala ngari Me fū ewü. Fū ewü ayia aje ngü la, ale de züka tadu. 17 Amba wüh rü kpekpeke gbü ngü ka Me de, angü maguma ewü ka-ye ’basu ’basu. Teka ne de, angü wüh to maguma wü fū Me mbi mbi de. Nga ngü la yīrī kpah de, fū cīnga ayia akoro teka ngü ka Me la. Teka wü ngü la, fū wü kpara la ayia ace ngü ka Me kere, teka ngü ka cīnga la. Fū ewü adu angbü emere gara wü ngü ka-wü. 18 Nguwa te tī esüka wü ti, ah baka mene wü kpara, te ewü le ngari Me eyi, 19 amba fīngängü ka-ewü ka-ye ’basu ’basu. Wüh ngbü efi nga wü e ka fūh kotö ne. Fū gümü jiase ayia amere ewü, bete gümü wü gara wü e fa sü. Teka ngü la, wüh tī amere tima ka Me mbi mbi de, fū ngü ka Me ayia afü te-ye emaguma ewü baka yi-andüla. 20 Nguwa de te tī gbü züka sü, ah baka mene wü kpara, te wüh mala ngari Me fū ewü. Fū ewü aje ngü la, ayia ale de maguma wü ’buru. Fū ngü ka Me la aga kpa emaguma ewü baka ndo te zī jia ye mbi, gara zī jia ye fa sü, gara zī jia ye reke ’duwa ba-neh-ene-la.

Dela si-ngü gbü mani teka nguwa ndo la.”

Dene gara mani te Yesu mala teka ngü ka Me

Luka 8:16-18

21 Fū Yesu adu amala gara mani fū mere bi wü kpara la, gü ba dene, “Te mü siya wa ka-mü gbü biti, akoro di, ao kpa esambü la, mü ena amere di baye? Mü ena abuka sila fefeh? Anga mü ena ao esa ngbaga? Ah bala de. Mü ena ao wa ka-mü kpa tikpi fūh e, teka fū ah alofo sü mbi. 22 Kpah bala, ngü ka-ra te wü kpara je mbi mbi de, te wo te-ye awo fū ewü ne, wüh ena awu ngü la te gara, angü Me ena agü tamu ngü la fū ewü me-ye. 23 Te güje mü ladü la, de mü da güje mü teka aje ngü ka-ra la mbi mbi mbi.”

24 Fū Yesu adu amala gara ngü fū ewü, gü ba dene, “Ngü te ma ngbü emala fū yi ne, yi o fīngängü ka-yi ’buru tete na. Teka ne de, angü, te mü fi nga ngü ka-ra mbi mbi la, sisi na ena arī gbü nzö mü. Fū Me adu agü tamu gara wü ngü fū mü gbe. 25 Angü te mü le ngü ka-ra ne eyi, Me ena adu agü tamu gara wü ngü fū mü gbe. Amba, te mü le aje ngü ka-ra nda-mü de la, mba enga ngü cükü’daye, te di gbü nzö mü ne, ah ena adürü ka-ye adürü asidi.”

Dene mani ta te Yesu mala, teka nguwa te ngbü ega de tete-ye

26 Fū Yesu adu amala kpah gara ngü fū mere bi wü kpara la de mani, gü ba dene, “Ngari Me ngbü efü maguma kpara, fū ah akoro kpara ka Me, neh baye baye? Ngü la, ah baka nguwa ndo, te gara kpara moko gbü yi ka-ye. 27 Kpara la tī aga ndo ka-ye la me-ye nda de, amba wü e la ena angbü ega ka-wü de tete-wü. Te di bala, nguwa la ena ato sī ye, fū ah akö, 28 angü nguwa la ngbü emaka wazi ka-ye gbü tö. Fū ah ato fu ye. Fū ah akpo angbü ega, adu ao gba ye. Fū ah akpo ezi jia ye, akoro ndo. 29 Te kpīrī ndo la koro eyi la, fū mürtü ndo la awu, gü ba, ‘Wayi, ndo ka-ni ndri eyi. Fū ah aza maguruma ka-ye, anü agbü yi, awa ndo ka-ye la di.’ ”

Dene mani ta te Yesu mala, teka nguwa müsītada

Matayo 13:31-32, Luka 13:18-19

30 Fū Yesu adu amala gara ngü fū ewü, gü ba dene, “Ma ena amala gara mani fū yi teka agü tamu ngü ka Me di fū yi. 31 Angü ngü ka Me, ah baka jia gara rü de iri ye müsitada, te di de jia ye baka l’ba, jürrrü bane. 32 Te mü ru nguwa la, ah ena akö, aga, akoro mere rü, da eto sa-e, te wü lu ena angbü efe te-wü gbügbü. Kpah bala, ngü ka Me ena aga te gara, akoro memere, baka ngü ka rü la.”

33 Dela ngü ka Me, ta te Yesu mala fū bi wü kpara la gbü mani. Ah ngbü mala bi wü gara ngü fū ewü, gbü mani kpah bala. Ah ngbü emala wü ngü la fū ewü ferrre, de wüh je mbi. 34 Amba ah mala si wü ngü la fū ewü mbölö mbölö nda de. Ah ngbü emala wü ngü la fū ewü ’buru gbü mani. ’Duwa te ewü du ngbü kpikpi wü, de wü kpara ka-ye la, fū ah angbü esere si-ngü la fū ewü tīne mbölö mbölö.

Dene ngü te Yesu tata mere wege di

Matayo 8:23-27, Luka 8:22-25

35 Gbü ra la, etamurago, fū Yesu ayia amala ngü fū wü kpara ka-ye, gü ba dene, “Ani nü enü kpa etangu.” 36 Fū wü *kpara ka Yesu ayia alı gbü *zabu, te engu di gbügbü na. Fū ewü anü sü ka-wü, yo! ace mere bi wü kpara la kpa füh gümbe kpala. Wü gara zabu ngbü ta kpah enü kpala. 37 Wüh te ekoro kpa etü mere ngu *Galilaya la, fū mere wege ayia akpo angbü efe jia ngu la de wazi. Fū zabu angbü eyiki, da efüfü te-ye, ekolo ngu gbü ye. Fū ngu angbü esi gbü zabu la. Zabu la yia ta ebu ewü abu agbü ngu.

38 Yesu, mü ngbü ka-mü gbü zabu to kpa sidi kpala, era ka-mü ara, o nzö mü ga füh bongo. Fū wü kpara kaka akoro azükü engu, gü ba dene, “Mere kpara! Mere kpara! Ani te ekpi! Ani te ekpi! Te ani kpi la, ngü ena asiti te-ye de?” 39 Fū Yesu ayia azükü. Fū ah adu arü amala ngü fū wege, gü ba, “Wege, mü nga enga! Ngu, mü ngbü ziii.” Fū wege ayia anga. Fū ngu ayia angbü ziii. Fū sü ayia anga ’duwa ngbiii.

40 Fū Yesu adu arü amala ngü fū wü kpara ka-ye, gü ba dene, “Yi ekpe neh cürü ne? Yi to maguma yi fere mbi mbi la de? Ah le de yi to maguma yi fere.” 41 Fū cürü arı te ewü afa sü, teka ngü ka wazi ka Yesu la. Fū ewü angbü da eyi-ta tete-wü, gü ba dene, “Apa! De bane neh ene ngü ne? Kpara ladü füh kotö ne, te tı amala ngü fū wege bete mere ngu, fū ewü aje riri kaka-na baka e la?”

Dela ngü ta te Yesu mere, te engu to riri fū mere wege tete.

5

Dene ngü te Yesu küwa gara komoko de mere bi siti wü di enga me guvu ye

Matayo 8:28-34, Luka 8:26-39

1-2 Fütanga ngü la, fū wü Yesu ayia anü de *zabu la, anü akoro kpa etangu mere ngu *Galilaya. Fū ewü ayia akö, akoro kpa füh gümbe, gbü tö ka wü Garasa. Fū ewü amaka gara komoko kpala, de *siti wü di enga me guvu ye, te ewü mere engu, o ba mürü maröfö. Komoko la koro ka-ye kpa esika wü mbükü, 3-4 angü ah ngbü era ka-ye etü wü mbükü. Wüh ngbü ta ei engu ai de ku-se, edü wü kengbe gbü lölö na ’buru. Fū engu akolo ku-se la, akukuru wü kengbe la kpah ’buru asidi. Teka ne de, angü nda-ka wazi fa nda wü kpara ’buru. Kpara te tı ai engu nda tīne ma. 5 Komoko la ngbü ta endoro kpa füh wü da, enzö wü gümbe, da endoro etü wü mbükü, eku gba biti de ra, da edütü te-ye de teme.

6 Fū komoko la ayia awu Yesu nengete. Fū ah ayia ale woro, akpe akoro kpaka Yesu, abu nzökuta ye kötö engangagira, anda'ba te-ye fefe. 7-8 Fū Yesu arü amala ngü fū wü *siti wü di engu me, te ewü ngbü emere komoko la, gü ba dene, "Wü ce engu ace!" Fū komoko la aba rere kpa tikpi, de mere ri ye, gü ba, "Yesu, Ye Mere Me, ye ce ni ace! Tima ka-ni gbü ngü ka-ye nda ma. Ni kina ye eyi te iri Me, gü ba, ye mere e ato cinga te ni de!" 9 Fū Yesu ayi-ta komoko la, gü ba, "Iri ye neh da?" Komoko la ga, "Iri ni de Bi-nzö-gü." Ah gü iri ye bala, angü wü di engu me la sibi guguvu fa sü. 10 Fū wü di engu me la afüwa te-wü fū Yesu, gü ba dene, "Ye mere e aliki ani te sü ne asidi de."

11 Gara wü mba ka köti ta ladü sela, mere bi ewü baka kutu 'basu (2,000). Wüh ngbü ka-wü füh mere gümba da ezü e ka-wü. 12 Fū wü di engu me la afüwa te-wü fū Yesu, gü ba, "Ye tima ani kpaka wü mba la, de ani nü ri guvu ewü." 13 Fū Yesu ayia ale ngü ka-ewü la. Fū wü di engu me la ayia akoro guvu komoko la asidi, ace engu, akpe arü aguvu wü mba la. Fū wü mba la ayia ka-wü, yurru! de mere woro, ago kpa esa gö. Fū ewü agürü agbü mere ngu, anzö ngu, akpi 'buru.

14 Te wü kpara, de te ewü ngbü eceka kpä fütanga wü mba la, wu ngü la bala, fū cürü amere ewü. Fū gara ewü akpe de woro, anü amala nga ngü, te Yesu mere la fū wü kpara agbü mere köti, bete wü sü edede la 'buru. Te wü kpara la je ngü la bala, fū ewü ayia anü akoro gbü sü la, teka aceka ngü la cu de jia wü. 15 Te wüh koro kpala, fū ewü amaka komoko, ta te di de mere bi wü di engu me guvu ye ne, nzönzö na fū te-ye fine, koro eyi mbi. Ah to bongo kpah eyi te-ye. Fū ah adu angbü ka-ye kötö ede wü Yesu. Fū wü kpara angbü de mere cürü, gü ba, "Dela sirimbi!"

16 Fū wü kpara te ewü wu ngü la cu de jia wü ne, fū ewü ayia amala nga ngü la fū wü bu wü, gü ba, "Yesu liki wü di engu me guvu komoko ne eyi asidi. Fū wü di engu me la ayia arü aguvu wü mba ka köti. Fū wü mba la akpe atü 'buru agbü ngu, akpi kpala." 17 Fū wü kpara la aci 'buru, amala ngü fū Yesu, gü ba, "Ye yia sene eyia, ye ce sü ka-ani, de ye nü kpa gbü gara sü."

18 Fū wü Yesu ayia ali gbü *zabu, de ani nü. Fū komoko, de te *siti wü di engu me koro guguvu na ne, ayia ayi-ta Yesu, gü ba dene, "Ni ele de ani nü ka-ani ake ye." 19 Yesu le nda de, gü ba, "A'a. Ye du edu kpa gba wü, kpaka wü mürü ye, de ye mala nga züka ngü te Me mere fū ye ne, angü Me wu cinga ka-ye eyi fanü." 20 Fū komoko la ayia adu ka-ye, angbü endoro gbü nga nzö köti de iri ye Dekapoli, adi emala nga ngü te Yesu mere fū ye ne. Fū ngü la aga gbü jia wü kpara de kpala afa sü.

Dene ngü te Yesu küwa ye Yayirü,

bete gara würüse

Matayo 9:18-26, Luka 8:40-56

21 Fütanga ngü la, fū wü Yesu adu alügü nga wü kpa etangu mere ngu *Galilaya. Fū mere bi wü kpara aci akoro, abiti te-wü kpaka Yesu era ngu kpala. 22 Gara komoko ta ladü kpala de iri ye Yayirü. Engu ta de mere kpara te ngbü emere tima kpa *esambü ka biti-te. Te Yayirü wu Yesu tete, fū engu ayia akoro, atü eri lö Yesu, 23 anda'ba te-ye fefe, gü ba dene, "Mere kpara deyü, ye koro, ye küwa ye ni, mba jaji würüse, angü keke ngbü emere engu efa sü. Ah yia eyi ekpi akpi. Ye koro la, de ye o kpa ye eküküte na, de ah küwa." 24 Te Yesu je ngü la, fū ewü ayia anü de wü Yayirü. Fū mere bi wü kpara aci anü kpah gbü nga ewü, enzinzi te-wü, da ededere Yesu.

25 Amba gara mürü keke ta kpah ladü sela. Ah de gara würüse, te ngüte ngbü ego tete gbü wü sikpi 'buru. Ah mere engu eyi bala teka wü re nzükpa de füh ye 'basu. 26 Ngü la ngbü ta eto mere cinga fū

würüse la efa sü. Ah ngbü ta enü kpaka mere bi wü mürü kuwa, eto mere bi jiase fü ewü, de wüh küwa ni. Wüh to rü fefe ma. Wüh küwa engu nda-wü kpa de. Fü keke la angbü fi ega ngü, enü kpa engagira nü. Fü jiase anza esasaka na 'buru, teka keke la. 27 Te würüse la je nga Yesu, gü ba, "Engu koro eyi sela ne," fü ah ayia anü kpala. Te engu koro kpala, fü ah ayia azi te-ye 'bīlī 'bīlī, esūka mere bi wü kpara la, anü amofu mö bongo ka Yesu to kpa ekükürufe. 28 Angü ah fi, gü ba, "Te ni mofo bü mö bongo ka Yesu la, ni ena aküwa." 29 Würüse la bü te emofu bongo ka Yesu bane, 'duwa fü ngüte la ayia akolo. Fü würüse la adu awu, gü ba, keke ka-ni nza eyi.

30 Yesu, fü mü awu emaguma mü, gü ba, gara kpara mofo bongo ka-ni eyi, angü wazi ka-ni, de te Me to fü ni ne, mere tima eyi. Fü ah arü, afü te-ye, gü ba, "E-mofo bongo ka-ni neh da?" 31 Fü wü kpara kaka amala ngü fefe, gü ba dene, "Mere kpara, ye ena angbü eyi-ta ngü bala ne, ye wu mere bi wü kpara, te ewü ngbü egbene sü agbene, ne de? Fü ye adu ayi-ta ngü, gü ba, 'E-zoro bongo ka-ni neh da?' " 32 Fü Yesu angbü fi bü da eceka kpī ede ye, egīrī kpara te mofo bongo ka-ye ne. 33 Te würüse la wu, gü ba, keke ka-ni nza eyi ne, fü ah ayia akoro de mere lümü, atī eri lö Yesu, da eyī ayī de cürü, afüwa te-ye fü Yesu, gü ba dene, "Ah de ni, ni mofo bongo ka-ye me-ni, fü keke ka-ni anza dene." 34 Yesu gü ba dene, "Enga ra, mü küwa eyi fi badi, teka te mü to maguma mü eyi fere. Mü nü enü de gu maguma."

35 Baka te Yesu ngbü emala ngü fü würüse la, fü wü kpara gba Yayirü, te mbarase kaka ngbü eke ake ne, akpe akoro. Fü ewü amala ngü fü Yayirü, gü ba dene, "Yayirü deyī, ah nza eyi. Ye mere e ambü mere kpara la tīne de, angü mbarase ka-ye ne kpi eyi." 36 Amba Yesu, mü le ngü ka-ewü la nda-mü de. Fü mü adu amala ngü fü Yayirü, gü ba dene, "Yayirü deyī, ye kpe cürü de. Ye to maguma ye fü ni."

37 Fü wü Yesu ayia de wü Petero, *Yakobo bete *Yüwane, anü kpa gba Yayirü. Fü ewü ace mere bi wü kpara la sidi nga wü, angü Yesu le de bi wü kpara la nü fa nga ni kpala tīne de. 38 Te wüh nü koro agba Yayirü, fü ewü amaka mere bi wü kpara kpala, da eku mere siti gba, de wü yiyi. Dela gba nda tīne de! 39 Fü Yesu adu arü amala ngü fü wü kpara la, gü ba dene, "Wü ngbü eku gba neh teka ne? Mbarase la kpi akpi nda de. Ah ngbü era ka-ye ara." 40 Fü ewü aci 'buru angbü emü engu, gü ba, "Dene ne töndö ngü ne?" Fü Yesu ayia aliki ewü 'buru etanü, aza 'duwa wö ye mbarase, ake ni ye na, bete wü Petero de wü bu ye, te ewü koro de ewü ne. Fü ewü ayia arī te sü, te wüh o kö mbarase la tete. 41 Te wüh koro kpa esambü la, fü ewü ayia awu kö mbarase. Fü Yesu ato kpa ye, azoro kpa mbarase di, ai mbarase la, amala ngü fefe gbü ngü mündü ka-wü, gü ba, "Talīta gumi!" Ah ba e te ewü gü ba dene, "Jaji würüse deyī, ye yia eyia tikpi." 42-43 Fü jaji würüse la azükü, ayia cukuru atikpi da endoro. Angü mbarase la, re kaka-na koro eyi nzükpa de füh ye 'basu. Fü Yesu amala ngü fü ewü, gü ba dene, "Wü mere e amala nga ngü la fü wü bu wü fa fa de." Fü ah adu amala ngü fü wü wö ye mbarase la, ake ni ye na, gü ba, "Wü mere kümü, wü to fü mbarase la."

Dela ngü ta te Yesu küwa ye Yayirü di. Fü ngü la aga gbü jia wü kpara afa sü.

6

Dene ngü ka Yesu agbü Nazareta

Matayo 13:54-58

1 Gbü gara ra, fü Yesu ayia de wü kpara ka-ye, ace sü era mere ngu *Galīlaya, adu anü agbü köti ka-wü, ta te engu ga gbügbü na ne. 2 Fü *sīkpī ka Me amaka ewü kpala. Fü Yesu ayia anü arī kpa *esambü ka biti-te, akpo da arī wü kpara kpala. Fü bi wü kpara angbü da eje ngü gögömö na. Fü ngü la aga gbü

jia ewü afa sü. Fü ewü angbü da emala ngü esüka wü, gü ba dene, “Angü komoko ne maka de mere kpeke riri de bane neh kaye? Mere kpeke ngü ka talara, te engu ngbü emere kpa te gara sü ne, e-to wazi la fefe na neh da? 3 Te engu di kpah bü de kpara, te ngbü eforo rü de sene ne? Te ni ye na di kpah bü de *Mariya ne. Ani wu wü di enga ni ye na kpah kpo ne, wü *Yakobo, *Yüsefa, Yudi, bete Simüna, abe kpah te wü jaji würtise, te ewü di 'buru wü kpara de sene ne. Te di bala, Yesu maka de nda-ye wazi de bala neh kaye?” Teka ngü la, wüh le ngü kaka nda-wü 'buru 'buru de. 4 Fü Yesu adu arü alügü ngü fü ewü, gü ba dene, “Te mü de *mürü dofo la, wü kpara gba yi tü acu ngü mü nda-wü de. Amba 'duwa agbü gara wü sü fü wü kpara angbü ecu ngü mü. Dela si-ngü te yi le acu ngü ra tete na nda-yi de ne.”

5 Teka ngü la, ah ti fü Yesu amere kpeke wü ngü ka talara kpa gbü sü ka-wü la nda de, angü wü kpara de kpala, de wü mürü ye na, wüh le ngü kaka-na nda-wü de. 'Duwa mba wü mürü keke biri biri, te engu ngbü eo kpa ye gbü nzö ewü, fü keke ka-ewü angbü enza.

6 Dela ngü ta te mere Yesu, gbü sü ta te engu ga gbügbü na. Fü ngü la aga gbü jia Yesu afa cu sü, angü wü kpara kpa gba ewü la le ngü kaka nda-wü de.

Fütanga ngü la, fü Yesu angbü endoro gbü wü köti kpala 'buru nde, da eri wü kpara de to ngü ka Me.

Dene ngü te Yesu tima wü kpara ka-ye, nzükpa de füh ye 'basu, teka amala ngari Me

Matayo 10:5-14, Luka 9:1-6

7 Gbü gara ra, fü Yesu ai wü kpara ka-ye, nzükpa de füh ye 'basu ne kpaka ye, angü ah le atima ewü, teka anü amala to ngari Me agbü wü gara sü. Fü engu ato wazi fü ewü, teka fü ewü adi eliki *siti wü di enga me di, de wü muruyi. Fü ah ayia atima ewü 'basu 'basu, 8 gü ba dene, “Yi nü enü, yi mala ngari ra fü wü kpara. Te yi te enü la, yi mere e aza mere bi wü e esaka yi de. Yi za ambata kpah de. Yi za kombo kpah de. Yi za jiasse kpah de. Yi za 'duwa ngbangba esaka yi, fü yi anü di. 9 Yi mere e ato bongo eküte yi 'basu 'basu kpah de. Yi to bü mba kamaka gbü lö yi. 10 Mene sü te yi ena anü akoro gbügbü na, te wü kpara la za yi eyi gbü mürü, de yi ngbü nzö gba kpara biringbö la, zalü gbü sikpi te yi ena ayia anü sü tete. 11 Mene sü te ewü le ngü ka-yi gbügbü de, yi mere e angbü sela de. Yi yia sela, de yi bunda zu-tö ka köti ka-ewü la, te lö yi asidi, ciki sela, de wüh wu ngü la, teka agü tamu ngü la fü ewü, gü ba dene, ‘Me le ngü ka-wü de, angü wü le ngü wü kpara ka-ni, Me, kpah de.’ ” Dela ngü te Yesu mala fü wü kpara ka-ye, te engu tima ewü ne.

12 Fü wü *kpara ka Yesu la ayia anü sü, abaya, angbü da emala ngari Me fü wü kpara, gü ba, “Wü ce *siti ngü ka-wü asidi. Wü fü maguma wü, adu ale ngü ka Me.” 13 Fü ewü amaka mere bi wü kpara, de siti wü di enga me guvu ewü. Fü ewü aliki siti wü di enga me la guvu ewü asidi. Fü ewü amaka kpah mere bi wü mürü keke. Fü ewü afuru mü gbü nzö ewü. Fü ewü ayia aküwa.

Dene ngü ka kpi ka Yüwane Mürü Babatiza

Matayo 14:1-12, Luka 3:19-20, 9:7-9

14 Gbü wü re engu la, Anitipa *Erode ta de mere miri ka wü *Galilaya. Gbü gara ra fü miri la aje nga Yesu. Angü iri Yesu wü ka-ye eyi gbü wü sü la 'buru. Fü wü kpara angbü eyi-ta tete-wü, gü ba, “Apa! Yesu mbi mbi neh da?” Wü gara ga, “Engu de *Yüwane Mürü Babatiza, ta te wüh mörö engu ne. Ah zükü me-ye gbü kpi. Teka ngü la, fü engu angbü emere wü kpeke ngü ka talara.” 15 Gara kpara gü ba, “Engu de gara *mürü dofo, baka wü mürü dofo ta te ewü ngbü emala ngari Me gügü ne.” Gara gü ba dene, “Wayi! Engu de mürü dofo *İliya.”

16 Te Miri Anitipa Erode je nga Yesu, fü ah akpe cürü, angbü de mere fingangü, gü ba, “Wayi, komoko la, ah de Yüwane, ta te ni mörö engu ne. Ah zükü me-ye gbü kpi.” 17-19 Angü Yüwane kpi ta kükürü nda de. Ngü ladü gbügbü na. Miri Anitipa Erode mörö Yüwane ta me-ye, teka ngü ka wara ye, de iri ye Erodiya ne. Angü miri la fa ta würüse la esaka gara engu ni ye, de iri ye *Filipo. Fü ah adu aza engu wara ye tete. Teku ngü la, fü Yüwane ayia amala ngü fü miri la, gü ba, “De-ye deyī, ngü te ye mere la, ah de siti ngü. Ye fiti wara engu ni ye baye? Ah tī ta fü ye amere bala de. Angü dela siti ngü gbü jia Me!” Teku ngü la, fü miri la ayia azoro Yüwane, agü gbü ku. Erodiya, fü mü aje kpah ngü la, ati ngü la guvu mü. Fü mü akpo da egiri kaje de ni mörö Yüwane asidi. Mü maka de, angü watī mü le de. 20 Miri la ngbü ekpe cürü, angü ah wu eyi, gü ba, Yüwane de züka kpara ka Me. Te di bala, fü ah angbü egiri kaje teka aküwa Yüwane esaka wara ye. Ah le ta de ni di eje ngari Me gömō Yüwane, angü ngü la reke tete na areke. Amba gara mamaguma le nda de, angü ngü la ngbü kpah esiti fingangü kaka asiti.

21 Amba, Erodiya, mü ngbü fi bü egiri kaje, amörö Yüwane tete na. Gbü gara ra, fü mü ayia amaka kaje engu ne. Angü watī mü mere mere karama ka-ye, teka afi nga sīkpī te wüh yaka engu tete na. Fü ah ayia ai cögbörö wü kpara ka-ye, de wü nzö-gü ka-ye, de wü mere kpara ka Galilaya ’buru. 22 Fü Erodiya ayia atima engu ye, jaji würüse, de ah nü, ah lo bi engagira miri, de wü ngba ka-ye. Fü jaji würüse la akpo da elo bi, elo bi ’duwa ba-neh-ene-la. Fü bi kaka ayia areke gbü jia miri de wü ngba ka-ye afa sü. Fü miri ayia amala ngü fü jaji würüse la, gü ba dene, “Engu ni, ngü ka-ye reke gbü jia ani fa sü. Te di bala, ni ena ato fü ye neh ene?” 23 Fü miri la ayia akina te-ye gbü jia wü kpara ’buru, gü ba, “Mene e te ye ngbü ele, de ye yi-ta ni tüngüngü, ni ena ato ato fü ye. Ni ti atiri de. Te ye le kpah de ni ye süka sü ka-ni fü ye la, ni ena aye aye.”

24 Fü jaji würüse la ayia akpe kpaka ni ye, ayi-tata, gü ba dene, “Ni ni deyī, mene e te ye le de ni yi-ta miri tekaka, de ah to fü ni, neh ene?” Ni ye na gü ba, “Engu ni deyī, ye mala fü miri de ah tima kpara, ah nü, ah mörö Yüwane Mürü Babatiza. De ah wa nzöngö na, ah koro di fü ye, teka fü ani awu, gü ba dene, Yüwane kpi eyi fanü.”

25 Fü jaji würüse la ayia akpe adu kpaka miri, amala ngü fefe, gü ba dene, “Wayi, mere kpara, ngü te ni le, ah dene. Ni ele de wüh mörö Yüwane asidi. Fü ewü awa nzöngö na, ao gbü gada, akoro di, ato fü ni enatikine.” 26 Fü ngü la asiti gbü jia Miri Anitipa Erode afa sü. Amba teka ngü ka kina, de te engu kina te-ye di, gbü jia wü ngba ka-ye ne, ah le ace kina ka-ye la tīne de, ka vi-jia. 27 Te di bala, fü ah ayia atima marajümiya ka-ye, gü ba, “Ye nü, ye koro de nzö Yüwane.” Fü marajümiya la ayia anü agbü ku, ade ngürü Yüwane, akolo gbö! 28 aza nzöngö na, ao gbü gada, akoro di, ato fü jaji würüse la. Fü jaji würüse la aza nzö Yüwane, ayia anü di, ato fü ni ye.

29 Dela ta ngü te Yüwane Mürü Babatiza kpi tete. Te wü kpara kaka-na je ngü la, fü ewü akoro, abi kökö na, anü di, ati.

Dela si-ngü te Miri Anitipa Erode kpe cürü Yesu tete, gü ba, engu de Yüwane Mürü Babatiza, te zükü me-ye gbü kpi.

Dene ngü te Yesu to zü-e di fü mere bi wü kpara

Matayo 14:13-21, Luka 9:10-17, Yüwane 6:1-13

30 Fütanga ngü la, fü wü *mürü tima ka Yesu, ta te engu tima ewü ne, adu akoro kpaka Yesu. Fü ewü akpo amala nga ngü ’buru, te ewü ngbü mere kpala, kpah de ngü te ewü ngbü ri wü kpara di. 31 Fü

mere bi wü kpara aci abiti te-wü kpaka ewü la, wü gara da ekoro, wü gara da ego. Da sü te wü Yesu ena azü e tete ma, da fe te-wü kpah ma. Te di bala, fü Yesu adu arü amala ngü fü wü mürü tima ka-ye ne, gü ba dene, “Ani nü la mba afe te-ani kpa te gara sü, te wü kpara di tete ma.” 32 Fö ewü ayia alí gbü *zabu, anü kpa te gara sü te köti di tete ma.

33 Te wü mere bi wü kpara la wu, gü ba, wü Yesu nü sü eyi kpala, fü ewü aci 'buru, anü de woro, afa nga Yesu. Amba wüh le nda-wü kaje de lö wü to kpa füh gümba. Fö ewü akpe akoro agbü sü, te wü Yesu enü tete na ne, fi me-wü. 34 Te wü Yesu nü koro gbü sü la, fü ewü amaka mere bi wü kpara kpala kpah gbe. Fö cinga ewü arí te Yesu, angü wüh ngbü gbü jijia baka wü kambiliki, te kpara di gbü nga ewü ma. Fö ah ayia akpo erí ewü de mere bi wü ngü, zalü koro di etamurago.

35 Etamurago la, fü wü kpara ka Yesu ayia akoro amala ngü fefe, gü ba dene, “Mere kpara deyí, ye ceka la, ra te etí dene! Ani ena amere baye, teka wü mere bi wü kpara ne? Tala mere ewü de? Te sü di kpakine edere sü, köti kpah ma ne. 36 Ah le ta de ye mala ngü fü ewü, de wüh nü kpa gbü gara köti, agíri e, ase, azü.” 37 Yesu gü ba dene, “Yi ena ato zü-e fü wü kpara la me-yi.” Wüh gü ba, “Apa! Wü kpara la sibi fa sü! Ani ena amaka mere bi zü-e, tüngü wü kpara la, neh kaye? Anga ani ena ase e la neh de jiase fe? Ah ba e te mü ena amere tima teka re biringbö, fü mü amaka jiase la.” 38 Yesu gü ba, “Ambata esaka wü sela neh fe? Wü nü la, wü ceka.” Fö ewü ayia anü aceka, amaka ambata ngbee 'buruve, bete si 'basu. Fö ewü adu amala nganga na fü Yesu.

39 Ta gbü sü la, züka fu-gü ladü fula fula, bane. Fö Yesu adu arü, amala ngü fü wü kpara ka-ye, gü ba dene, “Wü biti wü kpara la tundu tundu, de wüh ngbü la kötö, füh gü sene.” 40 Fö ewü ayia abiti te-wü gbü wü da-sü ka-wü, gara ewü kama biri (100), wü gara ewü teke 'basu de füh wü nzükpa. 41 Fö Yesu aza ambata 'buruve bete si 'basu la, ayia aceka kpí kpa tikpi, agbo nga íri Me teka zü-e la. Fö ah ayia akukuru tü wü ambata la, aza ato esaka wü kpara ka-ye, de wüh gafa fü wü kpara 'buru. Fö ewü adu agafa wü si kpah bala. 42 Fö wü kpara aci 'buru, azü e la, asika nde. 43 Fö wü *kpara ka Yesu ayia aro du zü-e la, asi gbü wü kuwu nzükpa de füh ye 'basu.

44 Dela ngü ta te Yesu mere, te engu to zü-e di fü mere bi wü kpara. Wü kpara te ewü zü e la, wüh baka wü komoko kutu 'buruve (5,000).

Dene ngü ka Yesu te engu nü nü füh ngu

Matayo 14:22-36, Yüwane 6:14-21

45 Fütanga ngü la, fü Yesu ayia amala ngü fü wü kpara ka-ye, gü ba dene, “Wü za *zabu eza, anü nda-wü kpa engagira nü, kpa etangu, kpa gbü Betesayida. Nda-ni, ni la ece kpa te bi wü kpara ne, de wüh go agba wü feke. Fö ni adu afa nga wü.” Fö wü *kpara ka Yesu ayia alí gbü zabu, anü sü. 46 Fö Yesu ato mandí fü mere bi wü kpara la. Fö ewü abaya, ago agba wü. Fö Yesu ayia anü kpa enzö mere rüvü kpikpi ye, angbü kpala, da eku gba fü Me. 47 Fö du ra la atí te Yesu, kpa enzö rüvü la kpikpi ye, o wü kpara kaka di nda-wü nengete, kpa etü ngu gbü zabu.

48 Ah te ekoro emözekpí, o kpi seke nza la de, fü Yesu ayia aceka kpí, awu wü kpara ka-ye, te ewü ngbü embü ambü ka mere wege. Angü wege la ngbü enzi ewü, elügü kpa sisi. Fö Yesu ayia, de ni nü kpaka ewü la. Amba wüh ka-wü nengete etü ngu. Fö ah ayia angbü enü de lö ye füh ngu. Fö ah anü, anü akoro gbamari ede zabu la. 49-50 Fö ewü ayia awu engu da enü füh ngu de bala, wüh gü ba, “Dela sirimbi!” Fö mere cürü ayia arí te ewü. Fö ewü afi nda-wü, gü ba, “Dela kuru kpara, te koro gbü mbükü!” Fö ewü ayia aba rere ka cürü kpa tikpi, angü wüh wu, gü ba, ah de Yesu ne, nda-wü de. Fö

Yesu akoro amala ngü fü ewü, gü ba dene, “Yi gu maguma yi agu. Yi kpe cürü de, ah ka-ye de-ra.” 51 Fü ah ayia alí kpaka ewü agbü zabu. Fü mere wege, te ngbü emere ewü la, ayia anga.

Dela ngü ta te Yesu mere te engu nü tete na de lö ye füh ngu. Fü ngü la aga gbü jia wü kpara kaka-na 'duwa ba-neh-ene-la. 52 Angü wüh wu si-ngü gbü ngü ta te engu mere, te engu to zü-e fü wü mere bi wü kpara la, nda-wü de. Nzö ewü kpekpeke, angü wüh to maguma wü fü Yesu mbi mbi la de.

53 Fü wü Yesu ayia akö ngu kpa etangu, akoro gbü gara sü de iri ye Genezaretu. Fü ewü ai zabu ka-wü, ace edere ngolo sela. 54 Wüh te ekoro kpala, fü wü kpara aci 'buru awu, gü ba, Yesu koro eyi. 55 Fü ewü ayia abaya, akpe de woro kpa gbü wü gara köti kpala 'buru nde, amala nga ngü la fü wü kpara 'buru. Fü ewü akpo da ebí wü mürü keke de darara ka-wü, enü de ewü kpa te sü te ewü je, gü ba, Yesu ladü tete na. 56 Gbü wü sü 'buru te Yesu ngbü ekoro tete na, agbü wü mere köti, bete wü jürü köti edere sü ne, wü kpara ngbü ebí wü mürü keke ka-wü, ekoro di, eo gbü ngambasü. Fü ewü angbü da efüwa te-wü fü Yesu, gü ba, “Ani ele amofu bü mba mö bongo ka-ye, de ani küwa.” Wü kpara ta te ewü ngbü emofu mö bongo ka Yesu ne, fü ewü angbü eküwa, gbü keke ka-wü la 'buru.

7

Dene ngü te Yesu mala, teka gele ka wü Yisaraye

Matayo 15:1-20

1 Gbü gara ra, fü wü Yesu amaka te-wü de wü *Farusi, de wü gara wü *mürü riri, te ewü koro kpa gbü Yerusalemu. 2-5 Wü Farusi le riri ka gele ka-wü fa sü. Angü gele ka-ewü teka azürü e, ah fa sü. Te mü le azü e, mü ena azürü kpa mü gbü gara kaje kpikpi ye. Te mü koro da ese e, mü ena azürü kpa mü kpah gbü gara kaje kpikpi ye. Gele teka azürü ndü'ba ka-ye kpikpi ye. Gele teka azürü sila kpah kpikpi ye. Gele teka azürü e, te wüh mī gbü se kpah kpikpi ye. Dela gele ka wü kundu kundu wü *Yisaraye, ta te wü Farusi le fa sü. Te mü mere bala de, wüh gü ba, “Ah esiti gbü jia Me.”

Te wü Farusi la koro kpaka Yesu, fü ewü awu kaje te wü *kpara ka Yesu ngbü ezürü kpa wü di, teka azü e ne, ah baka riri ka gele ka-ewü, ka wü Yisaraye, nda de. Fü ewü adu ayi-ta Yesu, gü ba dene, “Ah mere baye te wü kpara ka-ye ne ngbü ezü e de libiti te kpa wü de bala? Wüh ce gele ka wü kundu ani, neh teka ne?” 6 Yesu gü ba dene, “De-yi deyí, yi ngbü ele gele ka wü kundu nih efa sü bala, neh teka ne? Yi de wü mürü mani! Fanü fanü, *mürü dofo Yisaya wu mani ka-yi la eyi gügü. Angü Me mala ta ngü la gögömö na, gü ba dene, ‘Ni le ngü ka wü mürü mani la de. Angü wüh ngbü egbo nga iri ni nda-wü bü de komö wü kükürü, amba maguma ewü le ni nda de. 7 Wüh ngbü egbo nga iri ni, da eri wü kpara, gü ba, “Ani ngbü eto *Riri ka-ni, Me, fü wü kpara.” Amba dela Riri ka-ni nda de. Ah ka-ye de kükürü gele ka wü kundu wü.’ Dela ngü ta te Me mala gömö Yisaya teka yi.”

8-9 Fü Yesu adu amala gara ngü fü ewü, gü ba dene, “Riri ka Me, ta te engu to fü yi ne, yi le aje de, neh teka ne? Yi ngbü ele 'duwa riri ka gele ka wü kundu yi. Dela neh züka ngü? 10 Angü *Müse to ta *Riri ka Me fü yi, gü ba dene, ‘Ah le fü mü adi ecu ngü wö mü ake ni mü, da eje riri ka-ewü.’ ‘Mene kpara te ngbü efala wö ye ake ni ye, ah le de wüh mörö engu amörö asidi.’ Dela eyi Riri ka Me. 11 Nda-yi, wü *mürü riri, yi ce ngü ka Me la teka gara gele ka-yi de iri ye korobana ne. Korobana la, ah baka e te kpara kina te-ye, gü ba dene, ‘Ni le ato e fü wü wö ni ake ni ni tine de. Ni ena ato e la fü Me.’ Dela e te ewü gü ba, korobana. 12 Te kpara la du ngbü cükü'daye, fü mamaguma ayia agu, fü ah akoro kpaka yi, wü mürü riri, gü ba, ‘Ni le areke kina te ni kina te-ni di la asidi,’ yi le nda-yi de. Yi gü ba, ‘Kpara la mere e ace kina ka-ye la de.’ Fü kpara la ayia ace wü wö ye de wü ni ye 'buru gbü cinga teka ngü ka-yi

la. 13 Gbü ngü la, yi ngbü ece *Riri ka Me asidi, ao gele ka wü kundu nih kpa engagira nü. Angü fanü fanü mere bi wü ngü ladü te yi ngbü emere kpah ba e la.” Dela ngü ta te Yesu mala fü wü mürü riri la.

14 Fü Yesu adu arü amala ngü fü wü kpara 'buru, gü ba dene, “Yi je la ngü te ma ngbü emala fü yi ne mbi mbi mbi. 15 Ngü te ena asiti mü gbü jia Me, ah de ne ngü ne? Ah ena adi de zü-e te mü ngbü ezü? Ah bala de. Ah ena adi 'duwa *siti ngü te mü ngbü efi emaguma mü, ah ena asiti mü gbü jia Me me-ye. 16 Te güje mü ladü, de mü da güje mü te ngü te ma mala la.”

17 Fü wü Yesu ayia ace wü kpara la, arü kpa esambü. Fü wü *kpara ka Yesu akoro ayi-tata na teka ngü te engu mala la, gü ba dene, “Si-ngü la, ah gü neh fe?” 18 Yesu gü ba dene, “Yi kpah bala? Yi je si-ngü la nda-yi kpah de? Zü-e te mü ezü, ah ena asiti mü gbü jia Me, neh baye baye? 19 Angü zü-e nü kpa emaguma mü nda de. Ah enü ka-ye kpa gbü nza mü, anü sü ka-ye agbü gü.” Ngü te Yesu mala la, ah baka e te engu gü ba, zü-e te kpara ezü, ah 'buru mbi gbü jia Me. 20 Fü Yesu agü ba, “Ngü te ena asiti mü gbü jia Me, ah de siti ngü, te mü ngbü efi emaguma mü. 21-22 Angü te kpara ngbü de siti fingangü emaguma ye la, wü ngü te engu ena angbü emere ne, ah ena adi kpah 'buru de siti wü ngü. Ah ena amere yala, ah ena afiti wara kiri ye, ah ena amere waza. Gara ena ati ngü guvu ye, asoko kpara, amörö kpara. Gara ena akpi gümü e, amere zü, azi e ka kiri ye. Gara ena acu ngü ye, afiti kiri ye de mani, emere wü gara töndö ngü, te Me le de. 23 Wü kpara 'buru ngbü emere wü ngü de bala, ah teka siti ngü te di emaguma ewü. Dela wü ngü te ena asiti mü gbü jia Me me-ye.”

Dene ngü ka egba Sariüfanisiya, te wu, gü ba, wazi Yesu fa sü

Matayo 15:21-28

24 Fütanga ngü la, fü wü Yesu ace sü la, ayia anü kpa gbü nga nzö köti ka Tera. Fü ewü anü akoro agba gara kpara kpala. Yesu le ta de wü kpara wu ni nda-wü de. Amba dada na te engu ena awo te-ye nda ma. 25 Gara würüse ta la kpala, te *siti wü di enga me ngbü emere yïanga, jaji würüse, efa sü. Fü würüse la aje ngü, gü ba, “Yesu koro eyi.” Fü ah ayia anü akoro kpaka Yesu, abuka gbüra ye kötö, 26 anda'ba te-ye fü Yesu, gü ba, “Mere kpara, ye koro, ye küwa enga ni, aliki siti wü di enga me guguvu asidi.” Amba würüse la de egba Sariüfanisiya, ah de egba *Yisaraye le nda de. 27 Fü Yesu adu arü amala ngü fü würüse la de mani, gü ba dene, “Te zü-e ladü la, ah le de wüh to la fü wü jaji feke. Angü te wüh za kümü, te wüh le ato fü wü jaji, asötö fi fü wü bürü la, ah de siti ngü.” Yesu mala bala, angü würüse la ka-ye de *ganzi kpara fefe. 28 Fü würüse la alügü ngü, gü ba, “Wayi, mere kpara, ah ngbü bala fanü. Anga te wü jaji ngbü da ezü e la, wü bürü ngbü nda-wü fi bü ezü kpokporo na, te ngbü egürü kötö, la de?” 29 Fü ngü la ayia areke te Yesu afa sü. Fü ah alügü ngü fefe, gü ba, “Wayi, mü lügü ngü la eyi mbi. Siti wü di enga me la ce enga mü eyi. Mü go ego agba mü.” 30 Fü würüse la ayia ago agba ye, amaka enga ye kpala te ra ka-ye kötö. Siti wü di enga me la ce engu eyi fanü.

Dene ngü te Yesu küwa gara komoko, te gügüje di ma

31 Fütanga ngü la, fü wü Yesu ayia agbü nga nzö köti ka Tera, fü ewü ale kaje ka Sidona. Fü ewü adu ale kaje ka Dekapoli, anü akoro era mere ngu *Galilaya. 32 Te wü Yesu koro kpala, fü ewü aza gara komoko te gügüje na di ma, te ro mö mbölö mbölö kpah de, akoro di kpaka Yesu. Fü ewü anda'ba te-wü fü Yesu, gü ba, “Mere kpara deyï, ye o kpa ye gbü nzö enga ni ani ne, aküwa engu.” 33 Fü Yesu ayia aza komoko ne esüka mere bi wü kpara la, anü di kpa edere sü. Fü ah ayia aza jikpa ye ato gbü güje komoko la, adu asü ngüsü te jikpa ye, ato te mimi na. 34 Fü ah arü ae jia ye kpa tikpi, awo wazi, gü ba dene, “Afata,” baka ngü te ewü gü ba, “Gügüje ü te-ye eü.” 35 Fü güje komoko la ayia aü. Fü mimi na ayia afuru te-ye. Fü komoko la akpo da emala ngü mbölö mbölö. 36 Fü Yesu adu amala ngü fü

wü kpara la kpekpeke, gü ba dene, “De-wü deyi, wü mere e amala nga ngü la fü wü bu wü de.” Amba wü kpara la le aje ngü ka Yesu la nda-wü de. Fü ewü ayia akpo da emala nga ngü la fü wü kpara ’buru. 37 Fü ngü la aga gbü jia wü kpara ’duwa ba-neh-ene-la. Wüh gü ba, “Yesu ngbü emere wü ngü ’buru ’dö mbi. Angü ah ngbü ereke wü kpara ’buru. Yi ceka la, wü kpara ta te güje ewü di ma, wüh kpo tîne eyi eje ngü! Wü kpara ta te ewü ro mö de ne, wüh kpo tîne eyi ero mö!”

8

Dene e’ba’basu ngü ta te Yesu to kpah zü-e di fü mere bi wü kpara

Matayo 15:32-39

1 Gbü gara ra, fü mere bi wü kpara adu akoro, abiti te-wü kpaka Yesu gbe. Fü Yesu akpo angbü erī ewü. Fü ewü ara kpala sīkpī bata. Fü zü-e ayia anza esaka ewü. Fü Yesu ayia aī wü kpara ka-ye kpaka ye, amala ngü fü ewü, gü ba dene, 2 “Tītine cinga wü kpara ne ngbü erī te ra ari, angü nih ra eyi de ewü sene sīkpī bata dene. Zü-e esaka ewü tîne eyi ma. 3 Te ma mala ngü fü ewü de wüh go agba wü la, wüh ena andiri ka-wü andiri te kaje ka tala, angü gara ewü koro nengete.” 4 Fü wü kpara kaka-na alügü ngü fefe, gü ba, “Ööö mere kpara, ani ena amaka mere bi zü-e, tüngü wü kpara la, neh kaye? Te ani di kpakine kpa edere sü, köti sene kpah ma ne.” 5 Yesu gü ba dene, “Ambata esaka wü sela neh fe?” Wüh gü ba, “Ambata ngbee lorozi.” 6 Fü Yesu adu amala ngü fü wü kpara la ’buru, de wüh ngbü kötö. Fü ah ayia aza ambata la, agbo nga iri Me tekaka. Fü ah adu akukuru tü ambata la ’buru, aza ato fü wü kpara ka-ye, de wüh gafa fü wü kpara la ’buru. Fü ewü ayia aza ambata la, agafa fü wü kpara la ’buru. 7 Wü jürü si ta kpah ladü esaka ewü mba rooo. Fü Yesu akö wü si la, agbo nga iri Me, ato fü wü kpara ka-ye, gü ba, “Wü gafa kpah egafa fü ewü.” 8 Fü wü kpara la aci ’buru azü e la, asika di. Fü wü *kpara ka Yesu aro dudu na gbü wü kuwu lorozi. 9 Wü kpara ta te ewü zü e la, wüh baka wü kpara kutu bala (4,000). Fü Yesu ayia ato kaje fü wü kpara la ’buru, de wüh go agba wü. 10 Fü wü Yesu ayia ali agbü *zabu de wü kpara ka-ye, anü ka-wü kpa etangu, agbü nga nzö köti ka Dalamanuta.

Dene ngü ka Yesu de wü Farusi

Matayo 16:1-4

11 Fütanga ngü la, fü gara wü *Farusi ayia akoro kpaka Yesu de mani, akpo da ekpülü engu de yiki ka-wü, gü ba dene, “Mere kpara deyi, ye mere la mere lara ngü ka talara fü ani, teka fü ani awu, gü ba, Me tima ye me-ye fanü fanü.” 12 Fü ngü ka-ewü la ake te Yesu afa sü. Fü ah ayia awo wazi, agü ba, “De-yi, siti wü kpara de gbü wü re ne, yi le de ma mere mere ngü ka talara gbü jia ani, neh teka ne? Ngü te ma emala dene, ah de zu ngü. Ma ti amere ngü ka talara gbü jia yi nda-ra de.” 13 Fü ah ayia ace wü Farusi la, adu ali gbü *zabu de wü kpara ka-ye, anü sü ka-wü.

Dene ngü te Yesu mala teka siti fingangü ka wü Farusi

Matayo 16:5-12

14-15 Te wü Yesu ngbü ekö mere ngu la tete de *zabu, fü Yesu adu amala gara ngü fü ewü de mani, gü ba dene, “De-wü deyi, wü di eceka te-wü mbi teka ambata ka wü *Farusi bete nda Miri Anitipa *Erode, te wüh ngbü emere de *kö ne, angü kö ka-ewü la, ah esiti.” Amba wü *kpara ka Yesu, te yi li gbü zabu la, to yi iri teka aza zü-e fü yi eyi. Yi za bü enga ambata ngbee biringbö. 16 Te di bala, wüh je si mani te Yesu mala la nda-wü de, angü fingangü ka-ewü lala fi bü teka ngü ka zü-e. Fü ewü angbü da eyi-ta tete-wü, gü ba dene, “Si-ngü la neh baye? Ah mala ngü la fü ani bala ne, teka te ambata di esaka ani

ma ne?” 17 Te Yesu wu fingangü ka-ewü bala, fü ah amala fü ewü, gü ba dene, “De-yi, yi ngbü efi ngü bala, neh teka ne? Fingangü ka-yi la fi bü teka ngü ka zü-e? Ngü te ma mala ne, ah ri gbü nzö yi la fi de? Nzö yi kpekpeke! 18 Wü ngü te ma ngbü emere, te yi ngbü ewu cu de jia yi ne, ngü la ri gbü nzö yi la fi de? 19 Yi fi la nga ambata ’buruve terane, te ma za, kukuru to fü bi wü kpara kutu ’buruve (5,000) ne. Yi du ro dudu na, biti gbü wü kuwu neh fe?” Wüh gü ba, “Nzükpa de füh ye ’basu.” 20 Yesu gü ba, “Anga gara na, te ma za ambata lorozi, ato fü bi wü kpara kutu bala (4,000) ne. Yi du ro biti gbü wü kuwu neh fe?” Wüh gü ba, “Kuwu si lorozi.” 21 Yesu gü ba dene, “Te di bala, ngü te ma mala fü yi ne, yi je sisi la de, neh teka ne? Ah le de yi wu awu, gü ba, ma ti kpah eyi ato gara zü-e fü yi. Amba ngü ka kö gbü ambata, te ma mala nganga fü yi ne, yi wu sisi na de, neh teka ne?”

Dene ngü ka gara komoko te Yesu ü jijia

22 Fü wü Yesu anü de *zabu, anü akoro agbü Betesayida. Te wüh koro kpala, fü wü kpara akoro de gara komoko te jijia na di ma, kpaka Yesu. Fü ewü anda’ba te-wü fü Yesu, gü ba, “Mere kpara, ye reke la jia enga ni ani ne.” 23 Fü Yesu ayia azoro kpa komoko la, aza engu, anü di canza kpa edere sü. Fü ah asü ngüsü te jikpa ye, ao gbü jia komoko la. Fü ah ao kpa ye gbü nzö komoko la, gü ba, “De-ye deyī, ye ceka la kpi eceka. Ye te ewu e?” 24 Komoko ne, jia mü ceka kpi mba cükü’daye, fü mü agü ba dene, “Ni ngbü ewu sü akine mba sawu sawu bala. Wü kpara ngbü gbü jia ni baka wü ndugu rü la.” 25 Fü Yesu adu kpah ao kpa ye gbü jia komoko la. Fü jia komoko la ayia alofo, raaa! Fü komoko la akpo da ewu wü kpara, de wü e, ’buru mbi mbi mbi. 26 Fü Yesu amala ngü fefe, agü ba dene, “De-ye deyī, ye go ego agba wü. Ye mere e adi endoro agbü mere kötī, anga agba wü kpara ’da ’da ’da de.” Dela ngü te Yesu mere, ta te engu reke jia gara komoko agbü Betesayida.

Dene kpeke ngü te Petero mala teka Yesu

Matayo 16:13-20, Luka 9:18-21

27 Fütanga ngü la, fü Yesu ayia de wü kpara ka-ye, anü gbü wü jürü kötī te di ede Kayisariya Filipoyi. Te wüh ngbü enü tete te kaje, fü Yesu ayia ayi-ta ewü, gü ba dene, “Wü kpara ngbü efi, gü ba, ni de neh da?” 28 Wüh gü ba dene, “Wü kpara ngbü efi, gü ba, ye de kpeke kpara. Angü wü gara kpara ngbü emala nda-wü, gü ba, ‘Ye de *Yüwane Mürü Babatiza, te zükü gbü kpi.’ Wü gara gü ba dene, ‘Ye de mürü dofo *İliya.’ Wü gara gü ba dene, ‘Ye de gara *mürü dofo, baka wü mürü dofo ka Me ta gügü ne.’ ” 29 Yesu gü ba dene, “Anga cu de-wü, wü ngbü efi nda-wü, gü ba, ni de neh da?” Petero, fü mü ayia arü, alügü ngü fü Yesu, gü ba dene, “Mü de *Kurisito, Mere Miri, te Me tima teka aküwa a ne!” 30 Fü Yesu amala ngü fü ewü ’buru kpekpeke, gü ba dene, “De-wü deyī, wü mere e amala fü wü kpara, gü ba, ni de Kurisito ne, la de.”

Dene ngü te Yesu mala teka ngü ka kpi ka-ye

Matayo 16:21-28, Luka 9:22-27

31 Fütanga ngü la, fü Yesu ayia akpo emala ngü fü wü kpara ka-ye, teka kpi ka-ye, gü ba dene, “Mere cinga ladü, te ena amere ra. Dela cinga nda de. Angü ah le de cinga mere *Ye Kpara ka Kpi bala. Wü *kovo, de wü *mürü gele, de wü *mürü riri, wüh le ngü ka-ra nda-wü de. Wüh ena amörö ra, amba gbü *ebabata sikipi, Me ena adu azükü ra.” 32 Yesu mala ngü ka kpi ka-ye la ’buru mbölö mbölö. Te Petero je ngü la, fü ah ayia aza Yesu esüka wü bu ye edere sü, amala ngü fefe, gü ba dene, “Ngü la mere e adi bala de.” 33 Fü Yesu afü te-ye, aceka wü gara kpara ka-ye. Fü ah adu amala ngü fü Petero kpekpeke, gü ba dene, “Mü ce ra de ngü ka-mü ka *Satana la! Angü fingangü ka-mü la, ah de ngü ka Me nda de. Dela ka-ye siti fingangü ka wü kpara de füh kotö ne.”

34 Fū Yesu ayia abiti wū kpara ka-ye, de mere bi wū kpara, 'buru te sū biringbö. Fū ah akpo da erī ewü, gü ba dene, "Te mü ele angbü baka zu kpara ka-ra la, mü mere e afi nga wü e ka-mü 'buru 'dö de. Mü reke te-mü teka kpi ka-mü, baka kpara te ngbü ebī mere *rü gbegete, te wüh ena abere engu fefeh na, amörö. Fū mü ayia alala gbü nga ra. 35 Te mü le aküwa te-mü de tete-mü, mü tī aküwa te-mü nda-mü de. Amba te mü ce te-mü, o fū kpi teka ngü ka-ra la, Me ena aküwa mü me-ye. 36 Mü fi la nga kuru mü! Te mü ce ngü ka Me, fū mü adu ato te-mü 'buru teka ngü ka kotö ne, da emaka mere bi jiase, de mere bi wü züka e de füh kotö ne 'buru la, wü e la ena aküwa mü fanü? Wüh tī aküwa mü nda-wü de, angü mü ce ngü ka Me eyi. 37 Te di bala, gara e te mü ena ato fū Me, teka afa kuru mü di, ah de neh ene? E nda ma! 38 Mü fi nga *adu sīkpī, te gara, te ma ena adu akoro tete na. Angü de-ra, *Ye Kpara ka Kpī, ma ena adu akoro füh kotö ne, de wazi ka Wüba, de wü *malayika kaka mini. Te di bala, mü mere e akpe cürü siti wü kpara, de füh kotö ne, nda-mü de. Angü te mü ce ngü ka-ra, teka cürü ewü la, ma ena ace mü kpah ace gbü sīkpī, te ma ena adu akoro tete."

9

1 Fū Yesu adu amala gara ngü fū ewü, gü ba dene, "Ma ngbü emala fū yi dene zu ngü fanü fanü. Wü gara kpara ladü esüka yi sene, wüh tī akpi la de, zalü te wüh ena awu mere wazi, te Me to fere, *Ye Kpara ka Kpī, te ma ena aküwa wü kpara di, ne feke." Dela ngü ta te Yesu mala fū wü kpara, te ewü le afa nga ye.

Dene ngü ka küte Yesu te fū te-ye

Matayo 17:1-13, Luka 9:28-36

2 Fütanga sīkpī ma'diya, fū Yesu ayia aza wü Petero, *Yakobo, bete *Yüwane. Fū ewü anü akoro kpa enzö mere rüvü. Te wüh koro kpala, fū küte Yesu akpo da efü te-ye, da eci aci gbü jia ewü. 3 Fū bongo kaka-na avi kpah avi kpililī, angbü da eci aci baka ra. Kpara te ena azürü bongo, avi akoro di bala, ah nda ma. 4 Wüh te eceka kpi bane de, gbo! te wü kpara 'basu. Ah de wü *İliya ake *Müse, diri wü kpara ka Me ta gügü ne. Fū Yesu angbü da ero mö de ewü. 5-6 Fū mere cürü ayia arī te wü Petero. Fū fingangü ka-wü akpo da endoro 'daaa. Fū Petero ayia amala ngü fū Yesu, gü ba dene, "Mere kpara, sü de sene, ah reke gbü jia ni fa sü. Ah tī ta fū ani angbü sene. Te di bala, ani ena ajī wü gugu bata, nda-ye biringbö, nda Müse biringbö, nda İliya kpah biringbö." Ah mala ngü la bala, angü ah wu züka ngü, te engu ena amala ne, nda de. 7 Petero bü te emala ngü la, fū sanga ayia akoro, agba ewü 'buru. Fū ri Me awü gbü sanga la, gü ba dene, "Dene zu Ye ra, te maguma ra le engu fa sü. Yi di eje 'duwa riri kaka-na." 8 Wüh te eceka kpi bane de, yirri! Wü Müse ake İliya nda-wü tīne ma! Yesu ka-ye bü eyi kpikpi ye.

9 Fū wü Yesu ayia kpa füh rüvü kpala, alügü te-wü, adu kpa esa gö. Te wüh ngbü edu tete, fū Yesu ayia amala ngü fū wü Petero, gü ba dene, "De-wü deyī, wü mere e amala nga ngü la fū wü kpara de, zalü te gara, te ni, Ye Kpara ka Kpī, ena azükü tete na gbü kpi." 10 Fū ewü angbü da efi nga ngü la emaguma wü, da eyi-ta tete-wü, gü ba dene, "De bala neh ene ngü ne, te Yesu mala, gü ba, 'Ni ena azükü gbü kpi ne.' " 11 Fū ewü adu ayi-ta Yesu, gü ba dene, "Mere kpara deyī, wü *mürü riri gü ba, *İliya ena akoro feke, teka areke kaje fū Miri te Me ena atima la.' Te di bala, ngü la ena adi neh baye?" 12-13 Yesu gü ba dene, "Wayi, *Ngari Me mala ngbüri bala fanü, gü ba, İliya ena akoro feke, teka areke maguma wü kpara. Amba İliya koro ka-ye ta eyi. Fū siti wü kpara ayia amere engu, de mere siti ngü ka-wü, kpah baka e ta te wü *mürü dofo ba gbü *Ngari Me tekaka ne. Kpah bala, wü mürü dofo ba ta teka ni, *Ye Kpara ka Kpī, gü neh fe? Wüh gü ba, 'Wü kpara ena ato kpah mere cinga te ni, da efala ni.' " Dela

ngü ta te Yesu mala fü wü Petero teka İliya, o wüh ngbü edu tete kpa esa gö.

Dene ngü te Yesu küwa gara mbarase

de siti wü di engä me guvu ye

Matayo 17:14-20, Luka 9:37-43

14 Fütanga ngü la, fü wü Yesu adu akoro kpa esa gö. Fü wü Yesu amaka bi wü kpara kpala gbe, kpah de gara wü *mürü riri, te ewü ngbü da ega yiki de wü kpara kaka, te ewü ce ewü de kpala. 15 Te wü kpara la wu Yesu, fü ngü la aga gbü jia ewü 'duwa ba-neh-ene-la. Fü ewü aci 'buru, anü de woro, akoro kpakaka, agü mandí fefe na. 16 Fü Yesu arü amala ngü fü wü mürü riri la, gü ba dene, "Wü ngbü ega yiki de wü kpara ka-ni, egü neh fe?" 17 Fü gara komoko esüka ewü ayia amala ngü fü Yesu, gü ba dene, "Mere kpara deyí, ni koro de mbarase ka-ni, de ye liki *siti wü di engä me guguvu na asidi. Angü wü di engä me la ngbü emere mbarase la esiti, ah tí amala ngü de. 18 Gbü wü gara síkpí, e la ngbü egbürü engu, egbogbofo kötö. Fü mbarase angbü da enyüma gbü te ye. Fü durufu angbü ekoro gögömö na, tuku tuku bala! Fü küküte na aürü, angbü jökötö. Ni koro sidi nga ye sene. Fü ni amaka bü wü kpara ka-ye. Fü ni ayi-ta ewü, de wüh liki wü di engä me la, amba wüh tí aliki nda-wü de."

19 Te Yesu je ngü la, fü ah adu arü amala ngü fü wü kpara ka-ye, gü ba dene, "De-wü, wü kpara ka re ne, wü ena ato maguma wü fü ni mbi mbi neh elaye? Ni ena angbü de wü sene teka re neh fe, teka fü ngü ka-ni arí gbü nzö wü? Te di bala, wü za mbarase la, koro di kpakine." 20 Baka te wüh ngbü ekoro de mbarase la, fü siti wü di engä me la ayia awu Yesu. Fü ewü ayia agbü mbarase la, agbo kötö. Fü mbarase la angbü da eyili te-ye kötö, fü durufu angbü ekoro gögömö.

21 Fü Yesu ayi-ta wö ye mbarase la, gü ba dene, "Siti wü di engä me la kpo da emere engu neh elaye?" Wö ye mbarase ga, "Ah kpo de engu gügü, o engu di la gbü jaji te-ye. 22 Ah ngbü fi da emere engu bala. Gara ne, ah ngbü egbürü engu, egbo agbü wa, gara ne gbü ngu, ta de ni mörö engu asidi. Wayi, mere kpara, ye ceka cinga ni, ale ta-ngü te ni. Te wazi ye ladü la, de ye küwa ye ni la." 23 Yesu gü ba dene, "Ngü la ena afa ni? Ah fa ni nda de. Ah de ngü ka-ye. Te ye le ngü ka-ni de maguma ye biringbö la, ngü te ena afa ye nda ma." 24 Fü wö ye mbarase la ayia anda'ba te-ye fü Yesu, gü ba dene, "Ni le ngü ka-ye ngbü eyi ne, amba maguma ni kpakine 'basu 'basu. Ni ena amere baye? Ye to wazi fü ni, teka de maguma ni ngbü biringbö." 25 Fü Yesu ae jia ye, awu mere bi wü kpara te ewü koro. Fü ah adu arü amala ngü fü siti wü di engä me la, gü ba dene, "De-wü, de te wü ngbü emere mbarase ne, de engu je ngü de, ah ro mö kpah de ne, wü ce engu ece. Wü mere e amere engu tine de." 26 Fü siti wü di engä me la aba rere kpa tikpi, ayia agbü mbarase la, agbo kötö. Fü mbarase la aboto 'duwa aboto baka kövö. Fü ewü ayia akoro guguvu na asidi. Fü wü kpara afi, gü ba, "Mbarase la kpi eyi." 27 Fü Yesu ayia azoro kpa mbarase la, ae engu tikpi. Fü mbarase la ayia arü tikpi. Siti wü di engä me la ce engu tine eyi!

28 Fü wü Yesu ayia adu kpa eköti. Te wüh du ngbü kpikpi wü, fü wü kpara kaka-na ayi-tata na, gü ba dene, "Ani tí aliki siti wü di engä me la de, neh teka ne?" 29 Yesu gü ba, "Mene *siti wü di engä me ne, wüh koro guvu kpara kükürü kükürü bala nda-wü de. Ah le aku gba fü Me feke, fü Me ato wazi, teka aliki siti wü di engä me la di."

Dene e'ba'basu ngü te Yesu mala teka kpi ka-ye

Matayo 17:22-23, Luka 9:43-45

30 Fütanga ngü la, fü wü Yesu ayia ace sü la, anü akoro gbü nga nzö köti ka wü *Galilaya. Yesu le ta

de wü kpara wu ani nda-wü de. 31 Angü ah ngbü da erī wü kpara ka-ye de kpeke ngü, gü ba dene, “Te gara, wü vügü ka-ra ena azoro ra, *Ye Kpara ka Kpī, fū ewü ato ra fū siti wü kpara. Fū ewü amörö ra asidi. Amba gbü *ebabata sīkpī, Me ena adu aziükü ra gbü kpi la.” 32 Ngü te Yesu mala la, wü kpara kaka-na, wüh je sisi na mbi mbi nda-wü de. Wüh le ta de ani yi-tata na teka si-ngü la. Wüh du yi-tata na nda-wü de, ka lümü.

**Dene yīkī te wü kpara ka Yesu ga, teka kpara esüka wü,
te ena angbü ba mere kpara**

Matayo 18:1-5, Luka 9:46-48

33 Fütanga ngü la, fū wü Yesu adu akoro kpa ekötī, agbü Kaparanama. Baka te ewü du koro tete, fū Yesu ayi-ta wü kpara ka-ye, gü ba dene, “Te ani di tīne te kaje, da edu ne, wü ngbü emala esüka wü ne ngü ne?” 34 Fū ewü anga ka-wü ti ka lümü. Angü wüh ngbü tīne da ega yīkī, gü ba dene, “Kpara te ena angbü mere kpara esüka ani, fütanga Yesu, neh da?” 35 Amba Yesu wu fīngangü ka-ewü la kpo. Fū Yesu ayia angbü kötö, amala ngü fū wü kpara ka-ye la, gü ba dene, “Te mü ele angbü mere kpara gbü nzö wü bu mü la, ah le de mü o ngü ka-mü kötö, ba mbarase te ngbü emere tima fū wü kpara, teka fū ngü ka-mü areke gbü jia Me.”

36 Fū Yesu ayia aza gara mbarase cükü'daye, ao esüka ewü. Fū ah adu abī mbarase la esaka ye, gü ba dene, 37 “Mene kpara te ena aza mbarase, baka engu ne, gbü mürü teka ngü ka-ra la, ah le ra eyi. Kpah bala, te mü le ra eyi la, mü le Wüba Me, te tima ra ne kpah eyi.”

Dene ngü ka kpara te ngbü eliki siti wü di engu me te irī Yesu

Luka 9:49-50

38 Fütanga ngü la, fū *Yüwane adu amala ngü fū Yesu, gü ba dene, “Mere kpara deyī, ani maka gara kpara, te ngbü eliki *siti wü di engu me guvu wü kpara, te irī ye. Teku ngü la, fū ani ayia atata engu, angü ah de kpara esüka ani nda de.” 39 Yesu gü ba dene, “Yi mere e atata engu de. Kpara la ngbü emere mere kpeke ngü la de wazi ka-ra. Te di bala, ah ena adu afü te-ye, amala siti ngü te irī ra, neh baye baye? 40 Kpara te di de vügü ka-nih de, dela eyi kpara ka-nih.

41 Ngü te ma emala dene, ah de zu ngü. Mene kpara te ena ale ta-ngü te yi, ato mba e fū yi ba gu ngu, teka te yi di de wü kpara ka-ra ne, Me ena ato mere züka ngü fefe, te gara agbü kpi.”

Dene ngü te Yesu mala teka ngü ka fiti

Matayo 18:6-9, Luka 17:1-2

42 Fū Yesu adu amala gara ngü fū wü kpara ka-ye, gü ba dene, “Kpara te fiti kpara ka-ra, anga ah de mere kpara, anga mbarase cükü'daye, fū engu adürü te kaje ka Me asidi la, Me ena ato mere kuru tete. Ah ena adi ta mbi, te wüh ena aza mere siti wö, ai gbü ngürü mürü fiti la, fū ewü aza engu di, agü agbü mere yī-ngu feke, o engu fiti wü kpara la, la de. Angü kuru de te Me ena ato ta te mürü fiti la, teka fiti kaka la, ah ena afa mene kpi, te wüh gü engu di gbü ngu, ne ka.

43-44 Yi di ekpe *siti ngü akpe! Te kpa mü ngbü efiti mü me-ye, teka de mü mere siti ngü la, ah le de mü wa kpa mü la awa, mü gü akötö. Angü ah ena areke pe, te gara e biringbö eküte mü ena akpi me-ye, fū mü aküwa, ka engu te wüh ena aza mü, de küte mü 'buru, agü gbü mere du ka wa. Angü wa te ngbü ecuru kpara kpala, ah ünü nda de. 45-46 Kpah bala, te lö mü ngbü efiti mü me-ye, teka de mü

mere siti ngü la, ah le de mü wa lö mü la awa, mü gü akötö. Angü, ah ena areke pe, te gara e biringbö eküte mü ena akpi me-ye, fü mü aküwa, ka engu te wüh ena aza mü, de küte mü 'buru, agü gbü mere du ka wa. 47 Anga te ah de jia mü, te ngbü efiti mü me-ye, teka fü mü amere siti ngü la, ah le de mü gbi jia mü la agbi, mü gü akötö. Angü ah reke pe, te mü ena aküwa de jia mü ngbee biringbö, ka engu te wüh ena agü mü de jia mü 'basu mini, agbü du ka wa. 48 Angü kpa gbü wa la, cinga fa sü. Wa ngbü ecuru wü kpara kpala. Wü ru kpah ladü kpala, te ewü ngbü ezü kpara. Cinga la nza nda de, fi mere badi!

49 Wü kpara 'buru te ewü le adi de kpara ka-ra, ah le de Me reke ewü, baka se te wüh ngbü eto gbü wa, teka fü ewü angbü *nzila. 50 Yi nda-yi baka ngütü, angü ngütü reke fa sü. Amba te ngütü mi tîne de la, wüh ena amere di neh baye? Wüh ena abu agbü gü. Ah le de yi ngbü ba züka ngütü, te mi ami. Yi ce ngü ka yiki, fü yi adi ele te-yi esüka yi ale."

Dela wü ngü ta te Yesu mala fü wü kpara ka-ye.

10

Dene ngü te Yesu mala, teka mene kpara te le ace wara ye

Matayo 19:1-9

1 Fütanga ngü la, fü wü Yesu ayia ace sü la, anü agbü nga nzö köti ka *Yudaya, anü akö Yürüdene kpa eta ngu. Te wüh koro kpala, fü mere bi wü kpara aci abiti te-wü kpaka Yesu. Fü engu adu akpo da eri ewü, baka te engu ngbü emere gügü ne.

2 Fü wü gara *Farusi ayia akoro kpaka Yesu, teka are mamaguma. Fü ewü ayi-tata na, gü ba dene, "Yesu deyí, te kpara ce wara ye la, ngü la ena adi esiti gbü jia Me?" 3 Fü Yesu adu ayi-ta ewü, gü ba dene, "Müse ba ta ngü fü ani, gbü *Riri ka Me teka ngü la, gü neh fe?" 4 Wüh ga, "Müse le ta eyi, gü ba dene, 'Te komoko ele ace wara ye la, ah le de engu ba köcökpa, ato fü wara ye feke, fü wara ka la ayia ago ka-ye agba wü.' " 5 Yesu gü ba dene, "Müse ba ta ngü la bala teka ne de, angü nzö wü kundu yi ta kpekpeke, kpah baka nda-yi! 6 Mü nü, mü ceka ngü ta te Müse ba, teka gina wü kpara, te Me o füh kotö ne. Müse gü ba, 'Me mere komoko ake würüse.' 7 Fü Me amala ngü fü ewü, gü ba, 'Dela si-ngü te komoko ngbü eyia, ece wö ye ake ni ye, aza wara ye, alala tete na. 8 Fü ewü adu angbü ake di tîne baka kpara biringbö ne.' Yi wu, gü ba, Me o yi ta eyi me-ye, de yi za te-yi, fü yi akoro baka e biringbö, ne de? 9 Te Me o yi eyi biringbö la, yi mere e aye süka yi tîne de!"

10 Fü wü Yesu ayia de wü kpara ka-ye, adu ka-wü kpa ekötí. Fü wü kpara kaka-na ayia ayi-tata na teka ngü la. 11 Fü Yesu alügü ngü fü ewü, gü ba dene, "Te mü ce wara mü, fü mü ayia aza gara würüse la, mü mere *siti ngü eyi, angü mü mere dela waza. 12 Kpah bala, teka würüse te yia esaka watí ye, anü aza gara komoko. Ah mere waza kpah eyi."

Dela ta ngü te Yesu mala teka komoko ake wara ye.

Dene ngü ka Yesu de wü jürü jaji

Matayo 19:13-15, Luka 18:15-17

13 Gbü gara ra, fü wü gara kpara ayia akoro de wü jaji ka-wü kpaka Yesu, de engu o kpa ye gbü nzö ewü, teka de Me to wazi fü ewü. Te wü *kpara ka Yesu wu ngü la bala, fü ngü la asiti te ewü. Fü ewü

akpo da eliki wü jaji la. 14 Te Yesu wu ngü la bala, fü mamaguma ayia anzu. Fü ah amala ngü fü wü kpara ka-ye la kpekpeke, gü ba dene, “Yi ce wü jaji la, de wüh koro kpaka ra. Yi mere e atiri ewü de, angü wü kpara te maguma ewü di ba nda wü jürü jaji de bala, wüh ka-wü de wü kpara ka Me. Angü wü jürü jaji cu ngü wü de, wüh mere mani kpah de. 15 Ngü te ma emala dene, ah de kpeke ngü. Te mü ele ara fü Me, ah le de mü fü maguma mü, ba nda wü jürü jaji. Te maguma mü ngbü ba nda wü jaji de la, mü ti ari gbü sü ka Me agbü kpä kpah de.” 16 Fü Yesu ayia abi wü jaji la esaka ye, ao kpa ye gbü nzö ewü. Fü ah ayia aku gba fü Me teka ewü, de Me to wazi fü ewü. Dela ngü ta te Yesu mere fü wü jürü jaji.

Dene ngü te Yesu mala, teka wü kpara de mere bi e esaka wü

Matayo 19:16-30, Luka 18:18-30

17 Fütanga ngü la, fü wü Yesu ayia de ani ce sü la. Baka te ewü ngbü eyia tete, fü gara komoko akpe akoro, abu nzökuta ye engagira Yesu, ayi-tata, gü ba dene, “Züka mere kpara, ni ena amere baye, teka fü ni aküwa agbü sü ka Me fi mere badi?” 18 Yesu gü ba, “Mü ga, ‘Ma de züka kpara,’ neh teka ne? Züka kpara ladü füh kotö ne? Züka kpara füh kotö ne biringbö nda ma, ‘duwa Me kpikpi ye, mü wu bala de? 19 Te mü le aküwa la, ah le de mü mere wü *Riri ka Me ’buru, mbi mbi mbi. Mü wu Riri la de? Riri la gü ba, ‘Mü mere e amöro kpara de. Mü mere e amere waza de. Mü mere e azi e de. Mü mere e adi esutu wu te wü bu mü de. Mü mere e afiti kiri mü de mani de. Mü je riri ka wö mü ake ni mü.’ ”

20 Komoko ne gü ba, “Mere kpara, ni kpo da emere wü ngü la eyi kü gügü, o ni di la jaji, zalü akoro dene, ni ngbü fi bü emere wü riri la.” 21 Fü Yesu aceka jia komoko la. Fü ngü ka komoko la areke tete na afa sü. Fü Yesu amala ngü fefe, gü ba, “Ah de züka ngü. Amba gara ngü ladü biringbö, te mü mere la de. Mü du edu, mü cinsi wü e ka-mü ’buru asidi. Fü mü aza jiasa la, ato ’buru fü wü müri cinga. Fü mü adu alala gbü nga ra. Te di bala, mü ena amaka *küküwa te gara, agbü sü ka Me agbü kpä.” 22 Te komoko la je ngü la, fü ah akpo da endunduru gbüra ye, de mere cinga emaguma ye. Fü ah ayia alügü nga ye, adu kpa gba ye, de mere fingangü gbü nzö ye, angü wü e fa ta esasaka sü.

23 Fü Yesu afü te-ye, amala ngü fü wü kpara ka-ye, gü ba, “Ati! Te mü de kpara de mere bi wü e esaka mü la, mü ena afü te-mü, ato maguma mü fü Me, neh baye baye?” 24 Fü ngü la aga gbü jia wü *kpara ka Yesu afa sü. Fü Yesu adu anda nga ngü la, gü ba, “Ah de kpeke ngü teka fü kpara ato maguma ye fü Me. 25 Ah baka ya, te le ari gbü enga gö sögbe. Ah ti eyi ari kpala fanü? Ah ti ari nda de! Amba ngü ka mene kpara de mere bi wü e esaka ye, ah kpah bala. Ah ena adi kpekpeke fefe, teka afü maguma ye, ara fü Me.” 26 Fü ngü anza gömö wü kpara ka Yesu ’buru. Fü ewü akpo da eyi-ta tete-wü, gü ba dene, “Te ngü la tüne bala la, biri kpara ladü te ena aküwa?” 27 Fü Yesu aceka jia ewü, gü ba dene, “Kpara te ena aküwa te-ye de tete-ye nda ma. Angü ngü la fa wü kpara eyi ’buru. Duwa te Me ena aküwa mü me-ye. Angü ngü te ena afa Me nda ma.”

28 Petero, fü mü arü amala ngü fü Yesu, gü ba dene, “Mere kpara deyī, ye ceka la, ani ce wü e ka-ani eyi ’buru, teka alala gbü nga ye. Te ah di bala ne, ngü ka-ani ena adi baye?” 29-30 Yesu gü ba, “Wayi, yi ena amaka züka ngü. Ngü te ma emala dene, ah de zu ngü. Te mü ce wü e ka-mü teka ra, teka amala ngari ra fü wü kpara la, Me ena ale ta-ngü te mü fanü. Mü ena amaka kpah cinga füh kotö ne, angü wü vügü ka-nih ladü. Amba Me ena ato mere bi züka ngü fü mü, afa nda-mü te mü ce la. Anga mü ce neh ene? Te ah de gba mü, wü di enga ni mü, wü wö mü ake ni mü, anga wü di mü, te mü ce ewü teka ra la, Me ena ato kpah mere bi züka ngü fü mü füh kotö sene, da wü e te mü ce la. Kpah bala, Me ena aküwa mü gbü sü ka-ye agbü kpä, fi mere badi. 31 Amba yi mere e acu ngü yi nda-yi de, angü bi

wü kpara, te ewü mere te-wü baka wü cögbörö kpara füh kotö ne, te gara, Me ena afü ewü baka kükürü wü kpara. Kpah bala, mene ewü, de te ewü di ba kükürü wü kpara füh kotö ne, te gara Me ena afü ewü, ao angbe cögbörö wü kpara fü wü bu wü agbü sü ka-ye, agbü kpi.”

Dela ngü te Yesu mala, teka wü kpara de mere bi wü e esaka wü.

Dene ebabata ngü te Yesu mala, teka kpi ka-ye

Matayo 20:17-19, Luka 18:31-34

32 Fütanga ngü la, fü wü Yesu ayia angbü enü agbü Yerüsalema. Te wüh ngbü enü tete, fü Yesu ayia atí nda-ye kpa engagira nü. Fü wü kpara kaka-na angbü efa nganga na de mere fíngangü gbü nzö wü. Fü mere bi wü kpara angbü kpah enü fütanga ewü de mere cürü te wü. Fü Yesu adu kpah aza wü kpara ka-ye nzükpa de füh ye 'basu ne mba canza edere sü. Fü ah akpo da emala ngü fü ewü, teka ngü te ena amere ye agbü Yerüsalema kpala, 33 gü ba dene, “Te nih ena akoro agbü Yerüsalema la, wüh ena azoro ra, *Ye Kpara ka Kpi, anü di engagira wü *mere kovo bete wü *mürü riri, te ewü le ngü ka-ra de ne. Wü mere kpara la ena akolo ngü ka-ra, gü ba, ‘Ah le de wüh mörö ra asidi.’ Fü ewü ayia ato ra fü wü *ganzi kpara. 34 Fü wü ganzi kpara la akpo angbü emü ra, da efala ra, da esü ngüsü gbüra ra, da esüma ra de juru. Fü ewü amörö ra asidi. Gbü *ebabata síkpi, Me ena adu azükü ra gbü kpi la.” Dela ngü ta te Yesu mala fü wü kpara ka-ye teka kpi ka-ye.

Dene yitangü ka Yakobo ake Yüwane

Matayo 20:20-28

35 Fütanga ngü la, fü wü *Yakobo ake *Yüwane, wü di Zebedayo ayia arü amala ngü fü Yesu, gü ba dene, “Mere kpara deyí, gara enga ngü ladü gömö ani, te ani ele ayi-ta ye di.” 36 Yesu gü ba dene, “Wü mala emala.” 37 Wüh gü ba, “Gbü síkpi te ye ena angbü mere miri tete na, ani ele angbü ede ye, baka wü cögbörö kpara ka-ye, gara gbü kokpa, gara gbü kamisü.” 38 Yesu gü ba, “Ngü te yi mala la, yi wu sisi na mbi mbi de. Te yi le amaka wazi baka nda-ra la, ah le de yi zü kpah mere cinga baka nda-ra, de te ma ena azü ne. Yi tí eyi azü mere cinga, baka nda-ra la? Ngü la tí afa yi de?” 39 Wüh gü ba dene, “Wayi, ani le eyi amere ngü la.” Yesu gü ba, “Ah mbi. Yi ena azü mere cinga baka nda-ra fanü fanü. 40 Amba ma tí ao yi baka mere kpara, fütanga ra, nda-ra de. Ngü la ka-ye de ngü ka Wüba Me, angü ah reke sü la eyi teka wü kpara ka-ye, te engu fe ewü.”

41 Fü du wü *kpara ka Yesu nzükpa ne ayia aje ngü la. Fü maguma ewü ayia asiti eküte wü *Yakobo ake *Yüwane. Fü ewü angbü da efi ngü emaguma wü, gü ba, “Wüh ele ao te-wü ba mere kpara gbü nzö ani?” 42 Te Yesu wu ngü la bala, fü ah adu aï wü kpara ka-ye la 'buru kpaka ye, amala ngü fü ewü, gü ba dene, “De-yi, yi wu eyi, gü ba, wü miri füh kotö ne ngbü engbü gbü nzö wü bu wü de mere wazi, fü ewü angbü emere wü kpara esa lö wü ne, baka e te ewü ele. 43-44 Yi le amere kpah bala? Ah bala de. Te mü ele angbü ba mere kpara esüka wü bu mü la, mü fü te-mü baka jaji, te ngbü emere tima fü wü bu ye. 45 Te di bala, ah le de yi fü fíngangü ka-yi baka nda-ra. Angü de-ra, *Ye Kpara ka Kpi, ma koro füh kotö ne, neh teka ne? Yi efi nda-yi, gü ba, ma koro ta teka angbü ba mere miri, teka fü wü bu ra angbü emere tima fere? Ah bala nda de. Ma koro teka amere tima fü wü kpara, da ele ta-ngü te ewü. Angü ma ena ato te-ra fü kpi, teka afa wü kpara gbü *siti ngü ka-ewü, fü ewü aktüwa.”

Dela ngü te Yesu mala fü wü kpara ka-ye, teka mene kpara te Me ena ao memere.

Dene ngü ka Yesu ake Batímaya

Matayo 20:29-34, Luka 18:35-43

46 Baka te wü Yesu ngbü fi bü enü te kaje ka Yerüsalema, fü ewü anü akoro agbü Yeriko. Fü ewü ayia sela de mere bi wü kpara gbü nga wü, teka anü agbü Yerüsalema. Fü ewü amaka gara komoko de iri ye Batimaya, te ngbü edere kaje, da eyo e te wü kpara, angü jijia na nda ma. 47 Fü Batimaya aje ngü, gü ba dene, “Yesu koro eyi.” Fü ah ayia aba rere kpa tikpi, gü ba dene, “Yesu! Kundu ye *Davidi! Ni wu eyi, gü ba, Me tima ye teka aküwa ani ne! Ye ceka la bü cinga te ni baaa!” 48 Fü wü kpara aci 'buru, amala ngü fefe, gü ba dene, “Ye nga enga!” Batimaya le ngü ka-ewü la nda de. Ah ngbü fi eba rere kpa tikpi bala, gü ba, “Yesu! Kundu ye Davidi! Ye ceka la bü cinga te ni baaa!”

49 Fü Yesu arü amala ngü, gü ba, “Wü i engu akine.” Fü ewü ayia ai Batimaya kpaka Yesu, gü ba dene, “Yesu te ei ye. Ye gu maguma ye, de ye yia eyia, ye nü kpakaka na la.” 50 Fü Batimaya ayia agbi mere bongo ka-ye asidi, ace kötö. Fü ah ayia akpe anü kpaka Yesu. 51 Fü Yesu ayi-ta Batimaya, gü ba dene, “De-ye deyü, ye ele de ni mere fü ye ne ngü ne?” Batimaya gü ba, “Akoo, mere kpara, ma ele de mü ü jia ra, teka de ma di eceka kpi!” 52 Yesu gü ba, “Ah mbi. Mü küwa eyi, teka te mü to maguma mü eyi fü Me. Mü go ego.” Fü jia Batimaya ayia aü raaa! Fü Batimaya ayia akpo da efa nga wü Yesu.

11

Dene ngü ta te Yesu ngbü eri tete agbü Yerüsalema

Matayo 21:1-11, Luka 19:29-38, Yüwane 12:12-15

1 Fütanga ngü la, wü Yesu ngbü fi enü agbü Yerüsalema. Fü ewü anü, anü akoro gbamari ede Yerüsalema, angü wüh le kaje ka Betefage ake Betaniya, te di esa mere da de iri ye Olive. Te wüh nü koro gbamari kpala, fü Yesu ayia atima gara wü kpara ka-ye 'basu kpa engagira nü, 2 gü ba, “Wü nü enü agbü kötö de kpa engakara wü la. Te wü koro kpala, wü ena amaka dongi, te wüh i, o kpala, enganga na, te wüh li fefeh na la de. Wü furu dongi la, wü du di fü ni akine. 3 Te wüh yi-ta wü, gü ba, ‘Wü ngbü efuru enga nü la teka ne?’ la, de wü lügu ngü fü ewü, gü ba dene, ‘Mere kpara ka-ani ngbü ele me-ye. Ani ena alügu fü wü enatikine.’ ”

4 Te wüh je ngü la, fü wü kpara 'basu la ayia anü agbü Betaniya. Fü ewü amaka enga dongi, te wüh i o etanü, ede möngiti. Fü ewü ayia afuru dongi la, ba e te Yesu mala fü ewü. 5 Fü wü gara kpara ayi-ta ewü, gü ba, “Ah mere baye, te wü ngbü efuru enga dongi ne?” 6 Fü ewü ayia alügu ngü fü ewü, gü ba dene, “Mere kpara ka-ani ngbü ele me-ye. Ani ena alügu enatikine.” Fü wü kpara la ale. Fü ewü ayia aza dongi la, adu di kpaka Yesu.

7 Te wüh koro de dongi la kpaka Yesu, fü ewü agü wü bongo ka-wü fuh gügü na. Fü Yesu ayia ali fefeh na, anü di agbü Yerüsalema. 8 Fü mere bi wü kpara ayia akoro, teka agbo nga iri Yesu. Fü gara ewü agbala bongo ka-wü kötö te kaje. Wü gara ngbü nda-wü edoro wü zukpa rü, da egü te kaje, teka agbo nga iri Yesu di. 9 Fü gara wü kpara ati kpa engagira nü fefe na, gara ewü nda-wü kpa sidi. Fü ewü angbü 'buru egbo nga iri Yesu, da ebi ci, da emi koko, gü ba, “Nih gbo nga iri Me! Me to wazi fü mü, angü ah tima mü fü a me-ye! 10 Mü za wazi ka kundu kundu nih *Davidi! Mü koro eyi angbü gbü nzö a, baka mere Miri Davidi engu! Me di de mü! Nih gbo nga iri Me kpa gbü kpi!”

11 Baka te Yesu nü koro agbü Yerüsalema, fü ah anü ari kpa etambasü *Mere Kambü ka Me. Fü ah aceka kpi, aceka wü ngü de kpala 'buru. Fü ewü ayia de wü kpara ka-ye, nzükpa de fuh ye 'basu ne, adu kpa gbü Betaniya, ara kpala, angü sü yia eti ati.

Dene ngü te Yesu kina rü figi di

Matayo 21:18-19

12 Kpurutokokpĩ la, fũ wũ Yesu ayia ace Betaniya, edu agbũ Yerüsalema. O wũh ngbũ enũ tete, fũ tala ayia amere Yesu. 13 Fũ Yesu aceka kpĩ, awu nzõ rü figi, te kpakpa na bi abi. Fũ ah afũ kpuru akoro kpala, de ni maka rĩrĩ na. Te wũh nü koro kpa esa rü la, rĩrĩ na nda ma, ka-ye bũ kpakpa na kükürũ. Angü ah de fe kaka, te ngbũ erĩ tete na, nda de. 14 Fũ Yesu ayia akina rü engu la, gũ ba dene, “Mũ ngbũ fi bala. Wũ kpara tĩ azũ rĩ mü tĩne fi de, fi mere badi.” Fũ wũ *kpara ka Yesu ayia aje ngü de te engu mala la.

Dene ngü ta te Yesu liki wũ kpara di,**etambasũ Mere Kambũ ka Me**

Matayo 21:12-13, Luka 19:45-48

15 Te wũ Yesu du koro tete agbũ Yerüsalema, fũ ewũ ayia anũ akoro etambasũ *Mere Kambũ ka Me. Fũ ewũ amaka mere bi wũ kpara kpala, te ewũ ngbũ ecĩnzĩ wũ nü de wũ lu, teka fũ wũ kpara adi ese, eto la'bi tete fũ Me. Wũ gara ngbũ nda-wũ da ekura jiase. Fũ ngü la ayia asiti gbũ jia Yesu afa sũ. Fũ engu ayia aliki ewũ 'buru asidi, anzinzi wũ cangali de wũ gba'da ka wũ kpara la, agbogbofo 'buru kötõ.

16 Fũ ah amaka kpah wũ gara kpara te ewũ ngbũ da ebĩ e ka-wũ, ekolo sũ di kpuru etambasũ Kambũ ka Me la. Fũ Yesu ayia atĩrĩ kaje la te ewũ, gberẽ. 17 Fũ ah akpo da erĩ wũ kpara, gũ ba dene, “Me mala ta teka Kambũ ka-ye, gũ neh fe? Me gũ ba, 'Kambũ ka-ni, ah de sũ te wũ kpara fũh kotõ ne 'buru ena akoro angbũ egbo nga irĩ ni gbügbü.' Yi wu bala de? Amba nda-yi, yi du fũ tambasũ Kambũ ka Me eyi, ba sũ ka wũ mürũ zi!”

18 Fũ wũ mere *mürũ gele bete wũ *mürũ rĩrĩ ayia aje ngü la. Fũ ngü la asiti te ewũ afa sũ. Fũ ewũ akpo da egĩrĩ kaje de ani mörõ Yesu tete na. Wũh maka kaje kere de, angü cürũ ngbũ emere ewũ, teka mere bi wũ kpara te ewũ le ka-wũ ngü ka Yesu, gũ ba, “Engu ngbũ erĩ ani de mere kpeke rĩrĩ.”

19 Etamurago la, fũ wũ Yesu ayia ace Yerüsalema, ayia adu agbũ Betaniya.

Dene ngü ta te Yesu mala, teka maku gba fũ Me

Matayo 21:20-22

20 Kpurutokokpĩ la, fũ wũ Yesu alügü te-wũ, edu agbũ Yerüsalema. Te wũh ngbũ edu te kaje la, fũ ewũ adu amaka rü de esikine, te Yesu kina ne. Rü la ürũ ka-ye eyi, de si ye 'buru. 21 Petero, fũ mü adu afi nga kina, te Yesu kina rü la di ne. Fũ mü amala ngü fũ Yesu, gũ ba dene, “Mere kpara, ye ceka la! Rü de esikine te ye kina ne, ah ürũ ka-ye eyi!” 22 Yesu gũ ba, “Ah de wazi ka Me. Te yi to maguma yi fũ Me, Me ena ato wazi fũ yi kpah bala. 23 Ngü te ma emala dene, ah de zu ngü. Te mü ena ato ta maguma mü fũ Me 'buru 'buru la, Me ena ato wazi fũ mü, teka fũ mü amere wũ mere kpeke ngü di kpah bala. Mü tĩ eyi amala ngü fũ mere siti da la, gũ ba dene, 'Mere da la yia eyia, ah tĩ agbũ mere ngu.' Ah ena amere te-ye kpah bala. Amba te maguma mü ngbũ 'basu 'basu la, Me to wazi fũ mü nda de. 24 Kpah bala, mene ngü te mü ena ayi-ta Me tete na, ah le de mü o maguma mü 'buru te Me, gũ ba, 'Fanü fanü, Me tĩ eyi amere ngü la fũ ni.' Te maguma mü ngbũ 'basu 'basu de la, Me ena amere ngü la fũ mü amere fanü. 25-26 Te mü ngbũ eku gba fũ Me, mü mere e ati ngü te kiri mü emaguma mü de. Mü boro *siti ngü ka kiri mü emaguma mü asidi feke, teka fũ Me, te di de Wõ nih agbũ kpĩ ne,

aboro kpah wü siti ngü ka-mü.” Dela ngü te Yesu mala, teka kpara te le aku gba fü Me.

Dene ngü te wü mere kovo ka wü Yisarayele yi-ta Yesu di

Matayo 21:23-27, Luka 20:1-8

27 Fütanga ngü la, fü wü Yesu adu anü akoro agbü Yerüsalema. Fü Yesu angbü endoro ka-ye etambasü ka *Mere Kambü ka Me. Fü wü mere *kovo ayia de wü *mürü riri, akoro kpaka Yesu, ayi-tata, 28 gü ba dene, “De ye deyi, ngü te ye mere esikine de sene ne, ye mere ngü la neh de wazi ka da? Kpara te tima ye, aliki wü kpara etambasü Mere Kambü ka Me ne, neh da?” 29 Yesu gü ba, “Gara ngü ladü biringbö, te ni ele ayi-ta wü di feke. Te wü lügu ngü la eyi, fü ni adu amala nga kpara, de te to wazi la fü ni ne. 30 Yitangü ka-ni, ah teka *Yüwane Mürü Babatiza. Kpara te to wazi fü Yüwane, de ah to babatiza fü wü kpara, neh da? Me to wazi fefe me-ye de? Anga ah mere ngü la de tete-ye?” 31 Fü ewü akpo da emala ngü esüka wü, gü ba dene, “Ani ena alügu ngü la fefe, agü neh fe? Te ani gü ba, ‘Me to wazi fü Yüwane me-ye la,’ ah esiti, angü Yesu ena adu kpah ayi-ta ani, agü ba dene, ‘Te di bala ne, ah mere baye, te ani le ngü ka Yüwane de ne?’ 32 Te ani mala fefe, gü ba, ‘Yüwane mere ngü la de tete-ye la,’ ah ti kpah de, angü maguma wü kpara ’buru ena asiti te ani.” Wüh ngbü ekpe cürü teka mere bi wü kpara, angü wü kpara ngbü ele ngü ka Yüwane, gü ba, “Engu ka-ye zu de *mürü dofo ka Me.” 33 Te di bala, fü wü angbe cögbörö kpara la adu alügu ngü fü Yesu, gü ba dene, “Ani wu kpara te to wazi fü Yüwane ne, nda-ani de.” Yesu gü ba, “Wayi, ah mbi! Te ah bala la, ni ti amala nga kpara, te to wazi fü ni ne, kpah de.”

12

Dene mani te Yesu mala teka wü kpara, te ewü ngbü eceka kpä fütanga riri

Matayo 21:33-46, Luka 20:9-19

1 Fütanga ngü la, fü Yesu adu kpah amala ngü fü wü cögbörö kpara la de mani, gü ba dene, “Gara komoko ta ladü, te nü maka züka sü, fü ah ayia aru rü *vinü ka-ye gbügbü. Fü ah adu ajä ’baranga ekekere na kerekere gbaa. Fü ah areke kpah sü, teka adi efi ri-rü la gbügbü na. Fü ah ajä kpah kambü teka fü wü kpara adi engbü gbügbü, da efete yi la. Fü engu aza wü kpara ka tima, ao kpala, aro mö de ewü areke areke, de wüh di eceka kpä fütanga yi ka-ni la mbi mbi mbi, angü ni ena anü andoro agbü gara sü nengete. 2 Te kpäri ka makolo ri-rü la koro tete na, fü komoko la ayia atima gara labi ka-ye kpaka wü kpara ka tima ka-ye la, gü ba, ‘Wü to ri-rü ka-ni la fü ni.’ 3 Fü labi la ayia anü akoro kpaka wü kpara ka tima la. Fü ewü ayia azoro labi la, amä engu, alügu kpaka mere kpara ka-ye, de kpa ye kükürü. 4 Fü mürü riri la adu kpah atima gara labi ka-ye. Fü labi la anü akoro kpaka ewü. Fü ewü amä nzözo na, amemere lalara. Fü labi la akpe adu kpaka mere kpara ka-ye kpah de kpa ye kükürü. 5 Fü mürü riri la adu kpah atima gara labi ka-ye. Fü ewü amiki labi la, amörö ka. Fü ewü angbü ememere wü labi ka mürü riri la fi bü bala, emimiki gara ewü, emömörö gara ewü. 6 Gara labi te mürü riri la ena adu atima nda tine ma. Tine bü eyi duu kporo yeye na, te mamaguma ngbü tete na ne. Fü ah afi, gü ba dene, ‘Te ni tima ye ni la, wüh ena akpe cücürü na akpe.’ Fü ah ayia atima ye ye la kpaka ewü. 7 Te wü kpara la wu ye mürü riri la te ngbü ekoro, fü ewü amala ngü esüka wü, gü ba dene, ‘Ceka la! Ye mürü riri ne te ekoro! Engu ena aza e-nga-kpa wö ye, te gara me-ye. Te di bala, ah le de ani mörö engu asidi, teka fü yi ka-ewü ne angbü te gara fü ani.’ 8 Fü ewü ayia azoro ye mürü riri la, amä, amörö, aza kökö na, asö agbü gü.”

9 Fü Yesu adu ayi-ta wü cögbörö kpara la, gü ba, “Gbü fingangü ka-yi, mürü riri la ena amere de wü

siti kpara la, neh baye? Ah ena ayia akoro kpaka ewü de mere wazi, amömörö ewü 'buru. Fü ah aza to wü kpara, ao eme rürü ka-ye la." Dela mani te Yesu mala fü wü cögbörö kpara ka wü *Yisaraeyele.

10 Fü ah adu ayi-ta wü cögbörö kpara la, gü ba dene, "Ngari Me mala teka ngü la, gü neh fe? Ah gü ba, 'Wü gara kpara ngbü ta eji *Mere Kambü ka Me. Fü ewü amaka gara mere rü, te ewü le nda-wü de. Fü ewü ace rü la asidi. Titine rü ta te ewü ce la, Me du o tine eyi mere kpeke rü de wazi ye, te wü bu ye na ngbü engbü 'buru eküküte. 11 Nih gbo nga iri Me, angü engu mere mere züka ngü eyi fü nih!'"

12 Fü wü cögbörö kpara la awu, gü ba, Yesu mala mani la eküte ani, teka te ani le ngü kaka nda-ani de ne. Fü ngü la ake te ewü afa sü. Fü ewü angbü egiri kaje teka de ani zoro Yesu. Wüh le azoro engu gbü jia wü kpara nda-wü de, angü maguma wü kpara ena asiti eküte ani. Te di bala, fü ewü ayia ace engu, ago ka-wü.

Dene ngü ta te wüh yi-ta Yesu di, teka mase ngürü

Matayo 22:15-22, Luka 20:20-26

13 Fütanga ngü la, fü wü cögbörö kpara atima gara wü *Farusi kpaka Yesu, bete gara wü kovo ka Miri Anitüpa *Erode, gü ba dene, "Wü fiti Yesu, de engu mala siti ngü eküte miri ka wü *Rüma, teka de ani zoro engu gbü riri na la."

14 Fü ewü anü akoro amaka Yesu, amala ngü fefe, gü ba dene, "Mere kpara, ani wu eyi, gü ba, ye de kpeke kpara, te ye ngbü emala zu ngü ka Me fü ani fanü fanü. Angü ye kpe cürü kpara nda-ye 'buru 'dö de. Ye ngbü ele ka-ye 'duwa ngü ka Me. Te di bala, gara ngü ladü te ani le ayi-ta ye di. Ah ti atü fü ani ase ngürü ani fü *Kayisara, Miri ka wü Rüma, te ngbü gbü nzö ani ne? 15 Anga ah ti de? *Riri ka Müse gü neh fe?"

Amba Yesu, mü wu mani ka-ewü la nda-mü eyi kpo. Fü mü ayia alügü ngü fü ewü, gü ba, "Wü ngbü ere maguma ni de ngü bala, neh teka ne? Wü za la biri jiasela, wü sere fü ani." 16 Fü ewü aza gara jiasela biringbö, ato fefe na. Fü ah aceka jiasela, agü ba dene, "E-gbü jiasela ne, neh kuru da? Wüh ba eküküte na ne, neh iri da?" Wüh ga, "Ah de kuru Kayisara, te di de Miri ka wü Rüma ne." 17 Yesu gü ba, "Ah mbi! Te ah de nda miri la, de yi lügü fü miri. De yi lügü nda Me kpah fü Me."

Dela ngü ta te Yesu mala fü wü kpara la, teka mase ngürü. Fü ngü kaka la aga gbü jia wü kpara la afa sü.

Dene ngü ta te wüh yi-ta Yesu di, teka züzükü gbü kpi

Matayo 22:23-33, Luka 20:27-38

18 Wü gara kpara ta ladü esüka wü di engu *Yisaraeyele, te wüh ei ewü, gü ba, wü *Saduke. Wüh fi nda-wü, gü ba, "Te kpara kpi eyi la, ah kpi eyi fi mere badi. Ah du azükü gbü kpi tine de."

Te di bala, fü gara wü Saduke akoro kpaka Yesu, ayi-tata gbü mani, gü ba dene, 19 "Mere kpara, gara ngü ladü te ani le ayi-ta ye di. *Müse ba ta ngü fü ani gbü *Riri ka Me, gü ba, "Te kpara kpi, ce wara ye, o wüh bi ye ake di la de la, ah le de engu ni ye na za würüse gbü nganga na la, teka abi ye dada na, angü iri na ena adürü." 20 Amba, te wü kpara ena azükü gbü kpi azükü fanü fanü la, ngü la ena adi baye? Angü gara wü komoko ta ladü, wüh guvu ni wü lorozi. Fü gina ewü ayia aza würüse. Fü ah ayia akpi, o wüh bi ye ake di la de. 21 Fü e'ba'basu adu aza würüse nga kpa engu ni ye la. Fü ah ayia akpi.

Wüh bī ye ake di kpah de. Fū eabata na adu kpah aza wūrūse la. Fū ah ayia kpah akpi, ace engu fi kükürü. 22 Wü jaji komoko de lorozi la, wüh za wūrūse la te nga wü 'buru. Fū ewü akpi 'buru, wüh bī ye te wūrūse la nda-wü de. Fütanga ewü la 'buru, fū wūrūse la adu kpah akpi. 23 Te wü kpara ena azükü azükü gbü kpi fanü la, wūrūse la ena adi neh wara da? Kükürü de, angü engu ta eyi wara ewü 'buru."

24 Yesu gü ba, "Yi fi nda-yi, gü ba, Me tī azükü wü kpara gbü kpi nda de? Yi düri bala, neh teka ne? Yi wu si-ngü de te wüh ba gbü *Ngari Me ne de, neh teka ne? Yi le awu wazi ka Me kpah de, neh teka ne? 25 Gbü sü ka Me agbü kpī kpala, wü kpara za te-wü nda-wü de. Angü te wü kpara zükü eyi gbü kpi la, Me ena afü ewü baka wü *malayika ka-ye.

26 Wüh ba ngü gbü *Ngari Me teka ngü ka züzükü gbü kpi, gü neh fe? Gbü ra ta te Me gü tamu ye tete fū *Müse, Me mala ta fefe, gü neh fe? Ah gü ba dene, 'De-ni Me, ni de *vüngüte ka *Abarayama, ake *Yisaka bete *Yakobo.' 27 Amba, gbü ra ta te Me mala ngü la tete, o wü Abarayama kpi ka-wü eyi gügü. Me ena amala ngü teka wü kövö, gü ba, 'Wüh de wü vüngüte ka-ni?' Ah bala de. Me mala ngü la, angü wü Abarayama ka-wü eyi ladü ezükü, agbü sü ka Me fi mere badi. Te di bala, fingangü ka-yi te gü ba, wü kpara tī azükü gbü kpi nda-wü de ne, ngü la de mere siti wu!"

Dela ngü ta te Yesu mala fū wü Saduke, gü ba, "Me ena azükü wü kpara ka-ye, fū ewü angbü fi mere badi agbü sü ka-ye agbü kpī kpala."

Dene ngü ta te Yesu mala teka kpeke Riri ka Me

Matayo 22:34-40

28 Gara *mürü riri ngbü ta eje yiki te wü *Saduke ngbü ega de wü Yesu ne. Te engu je ngü te Yesu lügu fū ewü la, fū ngü la areke gbü jija na afa sü. Fū mürü riri la adu ayi-ta Yesu, gü ba dene, "Mere kpara deyī, nda-ni yitangü kpah ladü. Esüka wü *Riri ka Me 'buru, kpeke riri, te fa wü bu ye 'buru, neh engu deyī?" 29 Yesu gü ba, "Kpeke Riri te Me to fū nih, wü di enga *Yisaraye, gü ba dene, 'Me ka-ye ngbee biringbö. Ah de miri ka-nih me-ye. Kpara te fa engu nda ma. 30 Mü le Me de maguma mü 'buru. Mü o fingangü ka-mü kpah 'buru tete. Mü le ngü kaka de wazi mü kpah 'buru. Mü to te-mü kpah 'buru fefe.' Dela kpeke Riri te Me to fū nih, te fa wü bu ye 'buru. 31 E'ba'basu na gü ba dene, 'Mü le wü bu mü, baka e te mü ngbü ele küte mü.' Dela gina wü kpeke *Riri ta te Me to fū nih. Gara riri te fa ewü dela nda ma."

32 Te mürü riri la je ngü te Yesu mala la, fū ngü la areke tete afa sü. Fū ah alügu ngü fū Yesu, gü ba dene, "Wayi, mere kpara, mü mala zu ngü fanü fanü. Me ka-ye kü biringbö. Gara kpara te fa engu kpo fi ma. 33 Te mü le Me de maguma mü 'buru, o fingangü ka-mü 'buru tete, fū mü ale ngü kaka de wazi mü kpah 'buru, fū mü adu ale wü bu mü, baka e te mü ngbü ele küte mü la, ngü ka-mü ena areke gbü jia Me afa sü. Gele ka wü kundu nih gü ba, te mü le de ngü ka-ni reke gbü jia Me la, ah le de mü za nü, awa fefe. Amba ngü ka lele fa ngü ka gele la ka."

34 Fū ngü ka mürü riri la adu areke gbü jia Yesu afa sü. Fū Yesu adu amala ngü fefe, gü ba dene, "Wayi, fingangü ka-mü mbi. Mü eyi gbamari akoro zu kpara ka Me."

Dela ngü ta te Yesu mala, teka kpeke Riri ka Me. Fütanga ngü la, gara kpara, te du le aga yiki ake di, nda tīne ma.

Dene ngü ta te Yesu mala, teka Miri te Me ena atima füh kotö ne

Matayo 22:41-45, Luka 20:41-44

35 Fütanga ngü la, fü Yesu angbü da erí wü kpara etambasü ka *Mere Kambü ka Me, gü ba dene, “Wü *mürü riri mala teka *Kurisito, Miri te Me ena atima füh kotö ne, teka aküwa wü kpara, gü neh fe? Wüh gü ba, ‘Miri la ena adi de kundu ye Mere Miri *Davidi, te ena angbü gbü nzö ani kpah baka Davidi,’ ah bala de? Amba Miri la ena angbü baka Davidi fanü? 36 Angü Davidi ba ta ngü cu me-ye, gbü wazi ka *Nzila Wazi Me, gü ba dene, ‘Me mala ngü fü Miri ka-ni, gü ba dene, “Ye ngbü gbü kokpa ka-ni sene. Angü ni fe ye, o eyi Mere Miri. Te di bala, ye ena angbü gbü nzö wü kpara ’buru! Angü ni ena ao wü vügü ka-ye ’buru esa lö ye!’ ” 37 Dela ngü ta te Davidi ba teka Miri la, gü ba, ‘Engu de miri ka-ni.’ Te di bala, wawazi na fa nda Davidi de? Ma emala fü yi, gü ba, ngü kaka ena afa nda Davidi afa.”

Dela ngü ta te Yesu mala teka Mere Miri, te Me ena atima teka aküwa wü kpara. Fü mere bi wü kpara angbü eje ngü kaka-na la de mere tadu.

Dene ngü ta te Yesu mala teka wü mürü riri

Matayo 23:1-7, Luka 20:45-47

38 Fü Yesu adu arí wü kpara la, gü ba, “Yi ceka ’be teka ngü ka wü *mürü riri. Yi mere e angbü baka ewü de. Angü wüh le de wü kpara ’buru di ecu ngü ani. Te di bala, fü ewü angbü eto ngboro bongo eküte wü, endondoro di esüka wu kpara. Wüh ngbü ele de wü kpara ’buru ngbü egü mandí fü ani baka wü mere kpara. 39 Te wüh koro kpa *esambü ka biti-te la, wüh ngbü ele adi engbü füh züka da-ngbüngbü te reke areke. Gbü wü sü ka karama, wüh ngbü emere kpah bala. Wüh ele ka-wü bü adi engbü gbü wü sü ka wü cögbörö kpara. 40 Wüh le de wü kpara ’buru wu ani baka züka wü kpara ka Me. Te di bala, wüh ngbü emere dela züka ngü te ena reke gbü jia Me? Ah bala de! Te wüh ngbü eku gba fü Me la, wüh ngbü eza mere bi wü ngü te komö wü gbe! Amba ngü ka Me emaguma ewü nda ma. Wüh ngbü kpah da ezi wü e ka wü würtise wökö de mani. Te di bala, Me ena ato mere siti kuru te wü mürü riri la te gara afa sü.” Dela ngü te Yesu mala, teka wü mürü riri la.

Dene ngü ka takpa ka würtise wökö

Luka 21:1-4

41 Fütanga ngü la, fü Yesu adu angbü kötö ede kuwu, te wü kpara ngbü eto takpa fü Me gbügbü na. Fü ah angbü ecka wü kpara, te ewü ngbü eto takpa ka-wü la. Wü gara kpara te ewü di de mere bi wü e esaka wü, wüh ngbü eto nda-wü mere bi jiase. 42 Fü gara würtise wökö, mürü cinga, ayia akoro ato nda-ye mba ’duwa enga jiase ngbee ’basu, baka e te wüh ena ase ambata biringbö di. 43 Fü Yesu adu amala ngü fü wü kpara ka-ye, gü ba dene, “De-yi, yi ceka la ngü ka würtise la. Ngü te ma emala dene, ah de zu ngü. Jiase te würtise wökö la to ne, ah reke gbü jia Me, fa nda wü bu ye la ’buru. 44 Angü wü kpara de mere bi e esaka wü ne, e te ewü to fü Me, ngüngü gbü jia ewü nda ma, angü dudu ladü esaka ewü. Amba würtise la to nda-ye jiase eyi ’buru. Dudu na esasaka, te engu ena ase mba enga zü-e di, nda tine ma.” Dela ngü te Yesu mala teka takpa, te wüh ngbü eto fü Me.

13

Dene ngü ta te Yesu mala teka ngü te ena amere te-ye te gara

Matayo 24:1-14, Luka 21:5-19

1 Fütanga ngü la, fü wü Yesu ayia ace tambasü *Mere Kambü ka Me. Fü gara *kpara ka Yesu artü amala ngü fefe na, gü ba dene, “Mere kpara deyi, ye ceka la, züka Kambü ka Me ne, te wüh fa de angbe cögbörö da ne!” 2 Yesu gü ba dene, “Mü ceka la bü mere züka Kambü ka Me ne? Te gara, wüh ena amürü kambü la amürü ’buru asidi. Da biringbö, te wüh ena ace ao füh kiri ye, ena adi ma.”

3 Fü ewü ayia ace sü la, adu anü ali kpa füh da de iri ye Olive, adu angbü eceka Mere Kambü ka Me, te di kpa eta ngu de kpala. Fü Petero ayia ake *Yakobo, *Yüwane bete Anderiya, anü ayi-ta Yesu, 4 gü ba, “Mere kpara, gara ngü ladü te ani le ayi-ta ye di. Ye gü ba, ‘Wüh ena amürü mere Kambü ka Me la asidi.’ Ngü la ena amere te-ye neh elaye? Anga ngü, te ena agü tamu ngü la fü ani, gü ba, sikipi la koro eyi gbamari, ah de ne ngü ne?”

5 Fü Yesu alügü ngü fü wü kpara ka-ye, gü ba, “Yi ceka te-yi mbi teka wü mürü fiti, angü wüh ena afiti yi. 6 Angü mere bi wü kpara ena akoro, amere mani te iri ra, afiti wü bu wü, gü ba, ‘Ani de Miri, te Me tima ani me-ye.’ Te di bala, mere bi wü kpara ena ale ngü ka-ewü la. Amba nda-yi, yi mere e ale ngü ka-ewü la de. 7-8 Angü mere bi wü ngü ladü, te wüh ena amere te-wü feke, o *adu sikipi la koro la de. Nguwa wü kpara ena ayia ati de gü gbü nzö nguwa wü gara kpara. Yiki-tö ena amere te-ye gbü mere bi wü sü füh kotö ne. Kpah bala, gbü wü gara sü, mere siti kpiri tala ena ati gbü nzö wü kpara. Dela ’buru wü ngü te ena amere te-wü füh kotö ne, o adu sikipi koro la de. Wü ngü la ’buru ena adi baka gina keke, te kpo da emere würüse te ele ayaka. Te di bala, yi mere e akpe cürü de, angü Me ladü, te ena areke wü ngü la ’buru, ba e te engu le.

9 Amba nda-yi, yi ceka te-yi mbi, de yi rü kpekpeke, angü wü vügu ka-ra ena azoro gara yi, anü di ato fü wü cögbörö kpara, de wü miri. Fü ewü ami yi teka ngü ka-ra. Te di bala, yi ena amala ngari ra fü wü mere kpara la. 10 Angü, ah le de wüh mala ngari ra fü nguwa wü kpara füh kotö ne ’buru feke, o adu sikipi koro la de. 11 Gbü ra te yi ena arü engagira wü mere kpara la, yi mere e angbü de mere fingangü gbü nzö yi de. Yi mala bü mene ngü te *Nzila Wazi Me ena ato te komö yi. Angü, ngü te yi ena adi emala la, ah ena adi de ngü kaka, ah de ngü ka-yi nda de. 12-13 Yi ngbü ’be ’be ’be, angü wü kpara ’buru ena angbü ekpü yi teka ngü ka-ra. Wü di enga ni yi ena afü te-wü ba wü vügu ka-yi, agü tamu yi fü wü vügu, amörö yi. Wü wö yi ena amere kpah bala, fü wü di yi amere kpah bala. Amba ah le de mü i maguma mü, zalü koro di gbü ra te cinga la ena anza, fü mü aküwa.”

**Dene ngü te Yesu mala, teka mere cinga,
te ena amere wü kpara ka Yerüsalema te gara**

Matayo 24:15-22, Luka 21:20-23

14 Fü Yesu adu amala gara ngü fü ewü, teka *Mere Kambü ka Me, te wüh ena amürü la, gü ba, “Fanü fanü sirimbi ladü te ena agü tamu sikipi la fü yi. Angü gara vügu ka Me ladü, te ena akoro, asiti sü kpa esa Mere Kambü ka Me.” Dela ngü te Yesu mala fü wü kpara ka-ye, teka sirimbi, te ena akoro agü tamu sikipi, te wüh ena amürü Mere Kambü ka Me agbü Yerüsalema tete na. (De-mü, te mü ngbü etanga ngü ne, ah le fü mü ao fingangü ka-mü teka aje si-ngü la mbi mbi mbi.)

Fü Yesu adu kpah amala fü ewü, gü ba dene, “Te yi wu sirimbi la, yi mere e angbü agbü *Yudaya de. Yi kpe ’duwa kpa enzö mere gümba, agbü gü! 15 Te siti ngü la koro maka mü, te mü ngbü efe te-mü kpa esa e la, mü mere e adu arü kpa esambü, akö wü e ka-mü, tine de. Mü kpe ’duwa akpe, angü siti ngü la ena amaka mü. 16 Te siti ngü la koro maka mü da esö e ka-mü kpa gbü yi la, mü mere e adu kpa eköfi, ato züka bongo te mü, kpah de. Mü kpe ’duwa akpe. 17 Angü sirimbi la ena agü tamu mere siti cinga,

te ena akoro eküte yi, te fa wü gara cinga füh kotö ne 'buru. Yi ceka la, mere cinga ka wü würtise, te ewü di de bu wü, kpah bete mene ewü, de te ewü di de vürü wü jaji eküte wü ne. Dela ne cinga ne! 18 Ah le fü yi adi eku gba fü Me, de siti ngü la mere e akoro gbü bigü de. Angü agö bete zü ena amere wü kpara, te ewü ena akpe la. 19 Kü baka te Me mere kotö ne, mere cinga baka e la mere te-ye nda la de. Gara cinga te ena akoro fütanganga na, baka engu la, ah ena adi kpah ma. 20 Fü Me adu afi nga wü kpara ka-ye, te engu fe ewü ne, gü ba, 'Te di bala, ni ena akolo sikipi la mba cogbo, teka ngü ka wü kpara ka-ni la, angü wüh ena akpi.' Te Me ena amere ta bala de la, de bane kpara biringbö, te ena aküwa esaka siti ngü la, ena adi kpo ma."

Dene ngü teka dudu ka Yesu füh kotö ne

Matayo 24:23-31, Luka 21:25-27

21-22 Fü Yesu adu kpah, amala gara ngü fü wü kpara ka-ye, gü ba, "Gbü wü sikipi la, wü mürü wu ena akoro, adi efiti wü bu wü. Gara ena agü ba, 'Ni de miri, te Me tima ni teka aküwa wü.' Gara ena agü ba, 'Ni nda-ni de *mürü dofo, te ni ngbü emala ngari Me fü wü kpara.' Wüh ena akpo angbü emere bi wü ngü ka talara, te ena afiti wü kpara 'buru. Wüh ena agiri kpah kaje teka afiti cu yi, wü kpara ka-ra. Te di bala, yi ceka te-yi mbi, yi mere e aje ngü ka wu ka-ewü la nda-yi de! Te gara kpara mala ngü fü yi, gü ba, 'Miri te Me tima ne koro eyi! Ah ladü kpakine,' anga 'Ah ladü kpane,' yi mere e ale ngü kaka la nda-yi kpah de. 23 Yi ceka te-yi mbi, angü ma ngbü eyi emala ngü ne fü yi te enga gina dene, o ngü la koro la de, teka fü yi amba jia yi amba, angü wü mürü wu la ena afiti yi.

24 Fütanga ngü la, gara wü ngü ena ayia kpah amere te-wü, baka e ta te wüh ba gbü *Ngari Me, gü ba dene, 'Wü lara ngü ena akpo da emere te-wü kpa gbü kpi. Angü kokpi de wü e kpa tikpi 'buru ena akpo da eyiki 25 Wü küfara ena akpo kpah da egügürü. Ra ena afü te-ye baka biti. Fe ti adu asü kpah de.'

26 Fütanga ngü la, de-ra *Ye Kpara ka Kpi, fü ra adu tine akoro. Wü kpara 'buru ena aci awu ra kpa gbü kpi, te ma ngbü ekoro de mere wazi, baka Mere Miri. Fü ewü aci 'buru acu ngü ra. 27 Fü ra ayia atima wü *malayika ka-ra, teka abiti wü kpara ka-ra, te ma fe ewü. Wüh ena abiti ewü edebu sü bala ne 'buru, akoro di fere. Fü a angbü tundu de ewü fi mere badi."

Dene mani ta te Yesu mala teka dudu ka-ye

Matayo 24:32-35, Luka 21:29-33

28 Fü Yesu adu amala gara ngü fü ewü gbü mani, gü ba, "Ngü ka dudu ka-ra, ah baka ngü ka wü rü. Angü te yi wu wü rü te ngbü eyi ayi, da eto to kpa wü la, yi ngbü egü neh fe? Yi ti eyi awu, gü ba, bigü koro eyi. Ah bala de? 29 Kpah bala, te yi wu wü sirimbi, te ma mala nganga fü yi ne eyi la, de yi wu awu, gü ba, sikipi ka dudu ka-ra la koro eyi gbamari.

30 Ngü te ma emala dene, ah de zu ngü. Siti cinga la ena amaka yi fanü, amba ngü la ti anza ngü ka-yi, wü kpara ka-ra nda de. 31 Ngü te ma ngbü emala fü yi, ah de kpeke ngü, te ena angbü fi mere badi. Angü Me ena agara kotö ne ake kpi, fü ngü ka-ewü anza 'buru. Amba ngü ka-ra ti anza nda de."

Dene ngü te Yesu mala, gü ba, nih reke te-nih nzo, teka dudu ka-ni

Matayo 24:36-51, Luka 21:34-36

32 Fü Yesu adu kpah, amala fü wü kpara ka-ye, gü ba, "Te yi le ayi-ta ra, gü ba, sikipi te ma ena adu

akoro tete na, ena adi elaye la, ma ena alüğü ngü fü yi, gü ba, kpara biringbö, te wu ngü la, nda ma. Wü *malayika agbü kpí, wüh wu kpah de. De-ra, te ma di de Ye Me, ma wu kpah de. 'Duwa Wüba Me, ah wu síkpí la duu me-ye. 33 Te di bala, yi ceka te-yi mbi, da ecí sü, angü yi wu síkpí la nda-yi de. 34 Ngü la ena adi baka mere kpara te yia, ce gba ye, anü kpa gbü gara sü. Fü ah aï wü kpara ka tima ka-ye, agafa tima fü ewü, te ewü ena adi emere sidi nga ni. Fü ah amala ngü fü kpara te ecí möngiti, gü ba, 'Ye cí sü mbi mbi mbi, da ecí nga dudu ka-ni.' 35 Kpah bala, ma emala ngü fü yi, gü ba, yi ceka te-yi mbi, da ecí nga dudu ka-ra, angü yi wu síkpí ka dudu ka-ra la nda-yi de. Anga ma ena adu akoro neh etamurago, etü biti, te gina gba moko-ngü, anga kpurutokokpi? Yi wu kpah de. 36 Yi ceka te-yi mbi, angü te ma du koro maka yi gbü iri-to, anga da era ra la, ah ena adi esiti."

37 Dela wü ngü ta te Yesu mala fü wü kpara ka-ye, teka ngü te ena amere te-ye te gara. Yesu mala ngü la kpah fü nih 'buru, gü ba, "Nih ceka te-nih mbi mbi mbi, da ecí sü."

14

Dene ngü ta te wü mere kovo ka wü Yisaraye **ngbü egiri kaje, te ani ena amoro Yesu tete**

Matayo 26:1-5, Luka 22:1-2

1 Ngü ne ngbü emere te-ye ta gbü mere síkpí ka wü *Yisaraye, te ewü eï, gü ba, *Pasika ne. Ah de *síkpí te wüh zü ambata de kö gbü ye de. Te du síkpí ka Pasika la laki tüne ngbee síkpí 'basu ne, fü wü mere *kovo ka wü Yisaraye ayia abiti te-wü, de wü *mürü riri, de wü mere *mürü gele. Fü ewü akpo angbü egiri kaje, te ani ena azoro Yesu tete na gbü zi, amoro. 2 Fü ewü angbü ero mö esüka wü teka ngü la, gü ba dene, "Ani ceka 'be, angü mere bi wü kpara biti te-wü eyi sene, teka mere síkpí te di gbamari ne. Te ani zoro Yesu gbü jia ewü la, wüh ena aci de gü eküte ani! Te di bala, ani giri kaje, de ani zoro engu gbü zi."

Dene ngü te gara würise tökö züka se-mü di gbü nzö Yesu

Matayo 26:6-13, Yüwane 12:2-8

3 Ta gbü wü síkpí la, wü Yesu ngbü ta engbü ka-wü agbü Betaniya, agba gara komoko de iri ye Simüna, ta te di de *jiakö te ye ne. Fü gara würise akoro amaka ewü, te ewü ngbü da ezü e kpala. Würise la koro de *züka se-mü esaka ye, te wüh se de mere bi jiase. Fü würise la aza enga kölökö de se-mü la gbü ye, ayia ami mö kölökö la, akuru mbürrü! Fü ayia atökö se-mü la 'buru gbü nzö Yesu.

4 Te wü gara kpara wu ngü te würise la mere bala ne, fü ngü la asiti eküte ewü 'duwa ba-neh-ene-la. Fü ewü akpo da emala ngü esüka wü, gü ba, "Würise la mere ngü la bala, neh teka ne? Ah za züka e ne, etökö kötö bü kükürü kükürü bala! Dela züka ngü? 5 Ah le ta de wüh za züka se-mü la, cinsi de mere bi jiase, teka ale ta-ngü di eküte wü mürü cinga." Fü ewü aci 'buru ekpülü würise la. 6 Fü Yesu adu arü amala ngü fü ewü, gü ba dene, "Yi ekpülü engu neh teka ne? Yi ce engu ace. Ngü de te engu mere, te engu tökö se-mü gbü nzö ra ne, ah de mere züka ngü gbü jia ra. 7 Angü du síkpí ka-ra füh kotö ne mba cükü'daye. Te yi le ale ta-ngü te wü mürü cinga, yi ti eyi amere ngü la sidi nga ra, baka e te yi le, angü mere bi wü mürü cinga ladü füh kotö ne. 8 Amba würise ne tökö se-mü gbü nzö ra, baka e te wüh ngbü emoko se-mü eküte kövö. Kükürü de, angü síkpí ka kpí ka-ra koro eyi gbamari. 9 Ngü te ma emala dene, ah de zu ngü. Gbü wü sü 'buru te wüh ena amala ngari ra tete fü wü kpara füh kotö ne, wüh ena angbü efi nga würise ne, kpah da emala nga ngü de te engu mere ne."

Dene ngü te Yuda Keriyota reke, teka ato Yesu di fü wü vügü

Matayo 26:14-16, Luka 22:3-6

10 Fütanga ngü la, fü *Yuda Keriyota, te di biri kpara esüka wü *kpara ka Yesu nzükpa de füh ye 'basu ne, ayia anü kpaka wü mere *kovo ka wü Yisaraye. Fü ah amala ngü fü ewü, gü ba, "Ni ena agiri kaje, te ni ena ato Yesu di fü wü." 11 Te wü mere kpara la je ngü te Keriyota mala fü ewü de bala ne, fü ngü la areke gbü jia ewü 'duwa ba-neh-ene-la. Fü ewü alügü ngü fefe na, gü ba dene, "Te ye to Yesu fü ani fanü fanü la, ani ena ato jiasa fü ye." Te di bala, fü Keriyota akpo da egiri züka kaje, te ni ena agü tamu Yesu tete fü ewü.

Dene ngü ka Yesu te zü Karama ka Pasika de wü kpara ka-ye

Matayo 26:17-30, Luka 22:7-23

12 Dene gele ta te wü di enga *Yisaraye ngbü emere teka *Karama ka Pasika. Gbü gina sikipi ka Pasika la, wüh mürü köti 'buru ngbü eza togo kambiliki, anü di kpaka wü *mürü gele ka Mere Me, de wüh wa, ato fü Me. Te mürü gele wa eyi, fü wü mürü köti aza so kambiliki la, anü di, azü de wü kpara agba wü 'buru.

Te di bala, te sikipi ka Pasika la koro tete na, fü wü *kpara ka Yesu arü amala ngü fefe na, gü ba dene, "Mere kpara deyü, ani ena azü nda-ani karama ka Pasika ne, neh kaye? Ye mala emala fü ani, de ani nü, teka areke sü engu na." 13 Fü Yesu ayia atima wü kpara ka-ye 'basu, gü ba, "Wü nü kpa gbü Yerüsalema kpala. Wü ena amaka gara komoko kpala, te se ngu ka-ye, ego di. Wü fa nga komoko la, zalü koro di gbü köti, te engu ena ari gbügbü. 14 De wü mala ngü fü mürü köti la, gü ba, 'Mere kpara ka-ani gü ba dene, "Ye to kambü ka ngba fü ani, teka fü ani azü karama ka Pasika ne gbügbü, de wü kpara ka-ni." ' 15 Mürü köti ena agü tamu mere guvu kambü, te di kpa tikpi füh kiri ye, de wü e gbü ye 'buru nzo. Te di bala, de wü reke zü-e fü ani kpala."

16 Fü wü kpara 'basu la ayia anü agbü Yerüsalema. Fü ewü amaka wü e 'buru, kpah baka e te Yesu mala fü ewü. Fü ewü areke sü kpala teka azü Pasika ka-wü la.

17 Etamurago la, fü wü Yesu ayia de wü *mürü tima ka-ye, anü akoro agbü Yerüsalema. Fü ewü anü akoro agbü sü, te wüh reke de kpala. 18 Fü ewü akpo da ezü karama ka-wü.

Te wüh ngbü ezü e tete, fü Yesu ayia amala ngü fü wü kpara ka-ye la, gü ba dene, "Ngü te ma emala fü yi dene, ah de zu ngü. Gara kpara ladü esüka yi sene, te ena ato ra fü wü vügü. A ngbü ezü e ne cu ake di!" 19 Te wüh je ngü la bala, fü ngü la ato mere cinga fü ewü. Fü ewü akpo da eyi-ta Yesu, te nga wü biri biri, gü ba dene, "Ah de ni? Ni ena ato ye me-ni?" 20 Yesu gü ba dene, "Ah de kpara esüka yi, nzükpa de füh ye 'basu ne. Kpara te a ngbü ezü e ake di tundu gbü gada biringbö ne. 21 De-ra, *Ye Kpara ka Kpi, ma ena amaka cinga, fü ra akpi, baka e ta te wüh ba gbü *Ngari Me teka ra ne. Amba ah ena adi de mere cinga fü mene kpara, te ena ato ra fü wü vügü ne. Dela cinga nda de! Ah reke ta pe, te wüh ena abi engu nda-wü ta de."

22 Baka te ewü du ngbü kpah ezü e ka-wü la, fü Yesu ayia akpo da emere gara ngü. Fü ah ayia aza ambata, agbo nga iri Me tekaka na, adu akukuru, ayia agafa fü ewü, gü ba dene, "Dene küte ra. Yi za eza, de yi zü." 23 Fü engu adu aza ndü'ba de ngu *vinü gbü ye, agbo nga iri Me tekaka, ayia ato fü ewü. Fü ewü anzö te nga ewü 'buru. 24 Fü ah adu amala ngü fü ewü, gü ba dene, "Dene *ngüte ra. Yi nzö enzö, ba e te ye enzö *ngüte de wü Me. Angü ngüte ra engu ne, ah ena atökö, teka areke ngü

ezengba wü kpara de wü Me. 25 Ngü te ma emala dene, ah de zu ngü. Akpo enatikine, ma ti anzö ngu vinü tîne kpo de, zalü akoro di gbü sîkpî te Me ena ao ra Mere Miri tete na.”

26 Te wü Yesu zü karama la nza tete, fü ewü ayia abî ci ka Me. Fû ewü ayia ace sü la, anü kpa fûh da de irî ye Olive.

Dene ngü te Yesu mala fü Petero

Matayo 26:31-35, Luka 22:31-34, Yüwane 13:36-38

27 Fütanga ngü la, o wü Yesu ngbü enü agbü Getesemane, fü ah adu amala ngü fü wü kpara ka-ye, gü ba dene, “Yi ena akpe abaya ’buru ka cürü, ace ra kpikpi ra, baka e ta te wüh ba gbü *Ngari Me, gü ba, ‘Wüh ena amörö kpara de te ngbü eceka kpî fütanga wü kambiliki ne, fü wü kambiliki la adu abaya ka-wü ’buru.’ 28 Ngü ma! Te ma zükü gbü kpi eyi la, ma ena anü sü engagira nü agbü *Galîlaya. Fû yi adu anü amaka ra kpala.”

29 Fû Petero ayia amala ngü fü Yesu, gü ba dene, “Ni kpe de! Te wü bu ni kpe akpe ’buru la, nda-ni, ni ti ace ye de.” 30 Yesu gü ba dene, “Petero enga wüna, ngü te ma emala dene, ah de zu ngü. Enatikine, gbü bitî ne, o moko-ngü mî e’ba’basu koko la de, mü ena acere nga mü du bata, gü ba, ‘Ni wu ra de.’ ” 31 Fû Petero adu kpah amala ngü la kpekepeke, gü ba, “Ma ce mü de. Te ah kpah bü de kpi la, nih ena akpi ake nih ma! Ma kpe cürü de!” Fû gara wü *kpara ka Yesu, fü ewü aci ’buru, amala nda-wü kpah bala.

Dene ngü ka Yesu agbü Getesemane

Matayo 26:36-46, Luka 22:39-46

32 Fû wü Yesu anü akoro agbü Getesemane. Fû Yesu amala ngü fü wü kpara ka-ye, gü ba dene, “De-wü deyî, wü ngbü la sene. Ni ena anü nda-ni kpa edere sü cükü’daye, teka aku gba fü Me.” 33 Fû engu ayia aza Petero, ake *Yakobo bete *Yüwane, anü de ewü cükü’daye kpa edere sü. Fû mere cinga bete fingangü akpo da emere Yesu, fü mamaguma akpo da egürü. 34 Fû ah amala ngü fü wü Petero, gü ba, “Maguma ra te egürü ka mere cinga, baka e te ma ena akpi akpi la. Yi ngbü ede ra sene, adi ecî sü.”

35 Fû engu ayia anü cükü’daye edere sü. Fû ah abuka gbüra ye kötö, aku gba fü Me, gü ba, “Wüba, te ah reke te mü la, kpi ka-ra te ekoro ne, de mü nzi ngü la eküte ra asidi. 36 Wayi, Wüba, ngü te ena afa mü, ah nda ma. Te ah gbü jia mü mbi la, ma ele de mü nzi siti ngü la eküte ra asidi. Ngü la, ma ce o eyi esaka mü, de ah ngbü ba e te mü ngbü ele. Ah di ba e, te ma le me-ra ne, de.”

37 Fû engu ayia adu kpaka wü Petero, amaka ewü da era ara. Fû ah amala ngü fü Petero, gü ba dene, “Ah mere baye? Mü ngbü era ka-mü ara? Mü ti angbü ezükü, fü nih acî sü de nih ma mba cükü’daye, nda-mü de? 38 Ah le de yi di ecî sü, da eku gba fü Me, angü *Satana ena afiti yi! Wayi, ah fanü, maguma yi ngbü ele ngü ka-ra, amba wazi yi, te yi ena amere ngü la di, nda ma.”

39 Fû Yesu adu kpah anü agbü sü, te engu ngbü eku gba fü Me tete na ne. Fû ah aku gba fü Me, amala ngü kpah baka engu de tîne ne. 40 Fütanga ngü la, fü ah adu kpah amaka wü Petero fi da era ara, angü ra ngbü emere ewü efa sü. Fû ngü anza gömö ewü ’buru, ka vi-jia.

41 Fû engu ayia anü kpah kpala, aku gba fü Me, adu kpah amaka ewü fi da era ara. Fû ah ayia amala ngü fü ewü, gü ba dene, “Yi la fi bü era ara? Ah ti eyi! Angü sîkpî ka-ra, *Ye Kpara ka Kpî ti eyi

enatikine! Wüh to ra eyi fū wū vüğü! 42 Yi yia la eyia, nih reke te-nih! Yi ceka la! Kpara te ena agü tamu ra ne, ah eyi te ekoro de kpane!”

Dene ngü te wüh zoro Yesu tete

Matayo 26:47-56, Luka 22:47-53, Yüwane 18:3-12

43 Baka te Yesu ngbü la fi bü da emala ngü la fū wū kpara ka-ye, fū *Yuda Keriyota, te di de biri kpara esüka wū *kpara ka Yesu, nzükpa de füh ye ’basu ne, ayia akoro, de mere bi wū kpara gbü nga ye, te wū angbe cögbörö *kovo tima ewü, azoro Yesu. Wüh koro ta de wū mere maguruma, de wū ngbondo esaka wü. 44 Angü Yuda Keriyota mala ta fū ewü, gü ba, “Ni ena agü tamu Yesu fū wü. Mene kpara te ni ena afaka, dela eyi engu. Wü zoro engu gö! anü di kpaka wü mere kpara.” 45 Fū Keriyota akoro kurrü, afaka Yesu, gü ba dene, “Mere kpara, mü ladü!” 46 Fū ewü ayia ’duwa azoro Yesu.

47 Fū gara kpara ka Yesu ayia aza mere maguruma ka-ye, ade güje gara kpara ka tima ka mere kpara füh kpökpö, akolo tuu!

48 Fū Yesu arü amala ngü fū wū kpara te ewü zoro engu ne, gü ba dene, “Dene neh ene ngü ne? Ah mere neh baye te yi koro de wü mere maguruma, de wü ngbondo esaka yi ne. Ma de siti kpara? 49 Gbü wü sikipi ne ’buru, ma ngbü engbü de wü yi, etambasü *Mere Kambü ka Me, da erü wü kpara kpala. Yi wu bala de? Yi le ta azoro ra kpala de, neh teka ne? Ah mbi. Yi zoro ra ezoro, angü wüh ba ta ngü la eyi gbü *Ngari Me teka ra bala.” 50 Fū wü *kpara ka Yesu aci ’buru, akpe, ace engu.

51 Gara jaji komoko ta ladü kpala, te bu mba bu bongo ka rara te-ye, angbü efa nga wü Yesu, te wüh zoro engu. Fū ewü adu afü te-wü azoro kpah jaji komoko la. 52 Fū jaji komoko la ayia akpe, ace bongo ka-ye ciki esaka ewü, anü sü ngirümu.

Dene ngü ka Yesu engagira mere kpara füh kpökpö

Matayo 26:57-68, Luka 22:54-55, 63-71

53 Fū wü kpara, te ewü zoro Yesu ne, aza engu anü di kpa engagira mere kpara füh kpökpö ka wü di enga *Yisaraye. Angü wü mere *kovo ka wü Yisarayele biti te-wü kpala, teka akolo ngü ka Yesu.

54 Amba Petero, mü ngbü nda-mü da efa nga wü Yesu, mba kpa sidi gbü zi, zalü koro di etambasü ka mere kpara füh kpökpö. Fū mü anü arü angbü kötö, eya te-mü te wa, esüka wü komoko ka mere kpara füh kpökpö la.

55 Fū wü mere kovo la abiti te-wü, akpo da egiri mene wü kpara, de te ewü ena amala ngü eküte Yesu de wu, gü ba, “Engu mere siti ngü eyi fanü,” teka de ani mörö engu tete na. Wüh giri ngü la ma, wüh maka nda-wü de! 56 Angü mere bi wü kpara, te ewü koro mala siti ngü eküte Yesu ne, ngü ka-ewü ka-ye ’buru kpikpi ye kpikpi ye, angü ah ka-ye ’buru de wu. 57 Fū wü gara kpara ayia arü amala ngü eküte Yesu de wu, gü ba dene, 58 “Ani je gara siti ngü ta te Yesu mala, gü ba, ‘Ni ena amürü *Mere Kambü ka Me, te wü kundu ani jü ne, ’buru asidi, fū ni adu ajü alügü gbü sikipi ngbee bata. Amba, ah ena adi tüne de mene kambü, te wü kpara jü de kpa wü ne de.’ ” 59 Amba ngü ka-ewü, te ewü mala la, ah koro biringbö kpah de. Ah ka-ye fi bü kpikpi ye kpikpi ye.

60 Fū mere kpara füh kpökpö ayia arü tikpi. Fū ah amala ngü fū Yesu, gü ba dene, “De-ye deyü, ye lügü ngü fū ani de, neh teka ne? Ye je ngü de te wü kpara ngbü emala eküte ye ne de?” 61 Fū Yesu anga ka-

ye tii, ah lügu ngü nda de. Fü mere kpara la adu ayi-ta Yesu kpekpeke, gü ba dene, “Yesu, mü de neh da? Mü mala la zu ngü fü a! Mü ngbürü de Ye Me, te engu tima fih kotö ne teka aküwa a ne?” 62 Yesu gü ba, “Wayi, ah ngbürü bala. Te gara yi ena awu ra, *Ye Kpara ka Kpï, te ma ena angbü gbü kokpa ka Me, baka Mere Miri! Fü ra adu kpah akoro sene de mere wazi ka Me, baka agö te biti te-ye teka ali!”

63-64 Te mere kpara fih kpökpö je ngü te Yesu mala la, fü ah ayia asörö bongo eküte ne 'duwa traa! Fü engu amala ngü, gü ba, “Apa! Komoko ne le afü te-ye ba Me? Yi wu eyi? Ngü nza eyi dela! Nih edu kpah agiri kpara, te ena amala nga siti ngü kaka, neh teka ne? Ah mala siti ngü ka-ye tine cu eyi de komö ye dela! Yi ngbü efi nda-yi neh baye?” Fü ewü aci 'buru amala ngü, gü ba dene, “Ah de siti kpara! Wüh mörö engu amörö!”

65 Fü ewü akpo da ememere engu. Gara ewü esü ngüsü gbügbüra na. Wü gara i jijia na, da emiki engu, gü ba dene, “Te ye gü ba, 'Ni de *mürü dofo ka Me,' la, de ye mere la ngü ka talara. Ye gü la iri kpara de te mi ye ne.” Fü wü marajümiya ka mere kpara la aza engu, anü di, da ebebe.

Dene ngü te Petero cere nga ye di

Matayo 26:69-75, Luka 22:55-62, Yüwane 18:15-18, 25-27

66-67 Petero, mü ngbü ka-mü fi bü etambasü ka mere kpara la, da eya te-mü te wa. Fü gara jaji würiise, kpara ka tima ka mere kpara la, ayia akoro aceka jia Petero, ayi-tata, gü ba dene, “Ye de neh da? Ye kpah de süka wü kpara, te ewü ngbü endoro gbü nga Yesu ne de?” 68 Fü cürü ayia ari te Petero. Fü ah acere nga ye, gberere, gü ba dene, “Ngü te mü mala la, ma je nda-ra mbi mbi de. Mü gü neh fe?” Fü Petero ayia ace da wa la, anü arü kpa emöngiti ka 'baranga la. 'Duwa fü moko-ngü ayia ami gina koko.

69 Fü würiise la adu kpah amaka Petero. Fü ah arü amala ngü fü wü bu ye, gü ba dene, “Wü ceka la! Komoko la, ah ka-ye de kpara ka Yesu!” 70 Fü Petero adu acere nga ye kpah gberere, gü ba, “A'a! Ni wu komoko ka-ye la nda-ni de.”

Fütanga ngü la mba cükü'daye, fü wü kpara la adu amala ngü fü Petero, gü ba dene, “Fanü fanü, ye de kpara ka Yesu, angü ye kpah de kpara ka *Galilaya, bakaka.” 71 Fü Petero ayia akina te-ye, gü ba, “Ma wu komoko la nda-ra de.”

72 Petero bü te emala ngü la de, fü moko-ngü ayia ami e'ba'basu koko. Fü Petero adu afi nga ngü, ta te Yesu mala fü ye, gü ba, “Ye ena acere nga ye du bata, o moko-ngü mi e'ba'basu koko la de ne.” Fü ngü la ato mere cinga fü Petero. Fü ah ayia akpo da eku gba de mere ngura 'duwa ba-neh-ene-la.

15

Dene ngü ka Yesu engagira Miri Pilatü

Matayo 27:1-2, 11-26, Luka 23:1-5, 13-25, Yüwane 18:28-19:16

1 Gügü kpurutokokpi la, fü wü mere *kovo ka wü *Yisaraye adu afi nga ngü, te ani ena amere teka Yesu. Fü ewü amaka ngü la, adu aza Yesu, ai engu, anü di kpa engagira mere kpara de iri ye *Pilatü, de te Miri ka wü *Rüma o engu me-ye gbü nzö wü kpara ka *Yudaya ne. 2 Te wüh koro de Yesu engagira Miri Pilatü, fü miri arü amala ngü fü Yesu, gü ba dene, “De-mü, wüh gü ba, mü de Miri ka wü Yisaraye ne. Ngü la fanü?” Yesu gü ba, “Ah bü de te mü mala la.”

3 Fū wū mere kovo ka wū Yisarayeले akpo da emala bi wū ngū ekūte Yesu de wu. Amba Yesu lūgū ngū fū ewū nda de. 4 Fū Miri Pīlatū adu amala ngū fū Yesu, gū ba dene, “Gara ngū gōmō ye, te ye ena amala fūtanga wū ngū ne nda ma? Ye je bi wū ngū, te ewū emala ekūte ye ne, de?” 5 Yesu lūgū ngū fefe na nda-ye kpah de. Fū ngū la aga gbū jia Miri Pīlatū ’duwa ba-neh-ene-la.

6 Ta gbū wū re la, gbū mere sīkpī ka *Pasīka ’buru, Miri Pīlatū ngbū ta ece kpa te gara kpara ka ku biringbō, ba e te wū di engā Yisarayeले ngbū ele. 7-11 Te di bala, fū wū gara kpara ayia akoro kpaka Miri Pīlatū, ayi-tata, gū ba dene, “Mere kpara, ah ena atī atī fū ye ace kpa te kpara ka ku biringbō fū ani, kpah baka e te ye ngbū emere gbū wū sīkpī ka Pasīka ’buru ne?” Baka te Miri Pīlatū, wu eyi, gū ba, maguma wū kovo la siti eyi ekūte Yesu, fū ewū aza engu akoro di kpaka ni, teka de ni mōrō engu asidi ne, fū engu ayia agīrī kaje, de ni kūwa Yesu tete na. Fū ah ayia amala ngū fū wū kpara la, gū ba dene, “Wū le de ni ce neh kpa te da? Te ni ce kpa te Yesu, miri ka-wū ne, ah esiti?” Te wū kpara la je ngū te Miri Pīlatū mala de bala ne, fū ewū aci ’buru, amala ngū fū Miri Pīlatū, gū ba, “Ani ele de ye ce kpa te Baraba engu fū ani!” Wūh mala bala kūkūrū de, angū wū kovo to ta ngū eyi guvu ewū gūgū, gū ba, “Te Pīlatū gū ba, ni le ace kpa te Yesu la, de wū ce ka-wū kpo. Wū mala fefe, gū ba, ‘Ani le ka-ani Baraba engu.’” Baraba ta sūka wū kpara te wūh gū gbū ku, teka te wūh ngbū emōmōrō wū kpara teka tō ka-wū. 12 Miri Pīlatū gū ba, “Anga Yesu, de te wūh ngbū eī engu, gū ba, ah de Miri ka wū *Yisarayeले ne, ni ena amere de engu neh ene?” 13 Fū ewū aci ’buru, aba rere kpa tikpi, gū ba dene, “Wūh mōrō engu amōrō! Wūh bere engu ekūte *rū gbegete!” 14 Miri Pīlatū gū ba, “Tekā neh? Engu kpo neh ene liya ne? Ah mere ne *siti ngū ne?” Fū ewū adu akpo da eba rere, afa engu de tīne ne ka, gū ba, “Wūh mōrō engu amōrō! Wūh bere engu ekūte rū gbegete!”

15 Fū cūrū arī te Miri Pīlatū, teka mere bi wū kpara la. Fū ah adu ale ngū ka-ewū. Fū ah ayia ace kpa te Baraba fū ewū, ba e te ewū le. Fū ah adu aī wū marajūmīya ka-ye de wūh sūma Yesu. Fū ewū asūma Yesu de siti juru konū de biki gbū ye. Fūtanga ngū la, fū Miri Pīlatū adu aza Yesu, ato fū wū marajūmīya ka-ye, de wūh nū, wūh bere engu ekūte rū gbegete.

Dene ngū ka wū marajūmīya, te ewū ngbū efala Yesu

Matayo 27:27-31, Yūwane 19:2-3

16 Fūtanga ngū la, fū wū marajūmīya ayia aza Yesu, anū di agbū ’baranga, gbū sū ka Miri Pīlatū, te wūh ngbū eī, gū ba, Peretoriyama ne. Fū ewū adu aī wū bu wū ’buru, abiti ede Yesu. 17 Fū ewū akpo da emū Yesu, gū ba, “Baka te engu di de mere miri ne, ah le de ani cu ngūngū na.” Fū ewū ayia agbi bongo ka Yesu asidi, adu aza diri ngboro bongo ka-wū, nzenze baka nda miri la, ato ekūkūte na. Fū ewū agara bībī gbū ti, ato gbū nzō Yesu, baka *madudu ka wū miri. 18 Fū ewū angbū egū mandī fefe, da ede kpa wū, gū ba dene, “Wayi! Mandī fū ye, mere miri ka wū Yisarayeले!” 19 Fū ewū aza e baka gbaraka la, akpo da emī nzōnzō na di, da esū ngūsū gbūgbūra na, kpah da ebu nzōkuta wū kōtō, ba wū kpara te ewū ngbū ecu ngū miri la. 20 Te wūh fala Yesu nza tete, fū ewū agbi nze bongo tete na la asidi, adu ato bongo kaka-na, alūgū tete. Fū ewū aza engu, anū di teka abere fūh *rū gbegete.

Dene ngū ka Yesu, te wūh bere fūh rū gbegete

Matayo 27:32-44, Luka 23:26-43, Yūwane 19:17-27

21 Te wū marajūmīya za Yesu tete, teka anū amōrō ne, fū ewū anū amaka te-wū de wū gara komoko de irī ye Sīmūna, kpara ka Kurene, te ngbū enū ka-ye te kaje, agbū Yerūsalema. Fū ewū azoro Sīmūna, ato esa *rū gbegete, te ewū ena abere Yesu tete na ne, angū Yesu ngbū ta enū, da etī, da etī, teka tiri

rü la.

22 Fū Sīmūna abī mere rü la, anü di fütanga Yesu, zalü akoro di gbü sü de iri ye Gologota, sü te wüh ena amörö Yesu tete na ne. Gologota la, ah baka e te wüh gü ba, “Sü ka biki-nzö,” angü ah de sü te wüh ngbü emörö siti wü kpara tete. 23 Fū gara kpara awu cinga Yesu, aza ngu *vinü, te di de rü gbü ye, ato fū Yesu. Amba Yesu le nda de. 24-25 Fū wü marajümüya aza Yesu, agbi bongo kaka-na asidi, aza engu, agbere eküte rü gbegete, abere engu gö gö gö! adu ae rü gbegete la tikpi. Ngü la mere te-ye gbü lö-ra menewa ka kpurutokokpi. Fū ewü aza bongo ka Yesu la, asö de gümare, aye süstika na esüka wü. 26 Fū ewü aba nga siti ngü kaka, ao eküte rü gbegete la, to tikpi, gü ba dene, “Dene Mere Miri ka wü Yisaraye.” 27 Fū ewü ayia aza wü mürü zi ’basu, abere ewü eküte wü rü gbegete ka-ewü ede nda Yesu, gara gbü kokpa, gara gbü kamisü. 28 (Ngü la ti kpini de ngü ta te wüh ba gbü Ngari Me, gü ba, “Wüh ena akolo ngü ka züka kpara ka-ni, Me, dunda de wü siti kpara.”)

29 Fū wü gara kpara, te ewü ngbü enü te kaje la, awu Yesu. Fū ewü akpo da esoko engu, da egü nzö wü de tadu, gü ba dene, “Ata! Ye gü ta, ga, ‘Ni de mere mürü wazi. Ni ti eyi amürü *Mere Kambü ka Me, adu afa gara gbü sikipi ngbee bata!’ 30 Te ye de mere wazi bala, de ye kö la ekö kötö, ye küwa te-ye.” 31 Wü mere *kovo ka wü Yisaraye ngbü kphah da emü Yesu bala, da emala ngü esüka wü, gü ba dene, “Komoko la ngbü ta eküwa wü gara kpara. Ah mere neh baye, te engu ti aküwa te-ye de ne? 32 Te engu ena adi ta de Mere Miri te Me tima fū ani fanü la, ah le ta de engu küwa te-ye, de ah kö kötö, teka fū ani awu mere wazi kaka, adu ale ngü kaka.” Wü mürü zi, te ewü bere ewü de wü Yesu ne, wüh ngbü kphah da esoko engu bala.

Dene ngü ka kpi ka Yesu

Matayo 27:45-56, Luka 23:44-49, Yüwane 19:28-30

33 Fütanga ngü la, ah te enü akoro etü ra, fū sü ayia ati ’duwa mbirri, baka biti la. Fū e la ayiri bala, zalü akoro gbü lö-ra bata ka tamurago. 34 Gbü lö-ra engu la, fū Yesu ayia aku gba de mere ri ye kpa tikpi, gü ba dene, “Eloyi, Eloyi, lama sabakatani?” Ah baka e te wüh gü ba dene, “Me, Mere Miri ka-ra, mü ce ra kikipi ra, neh teka ne?” 35 Wü gara kpara te ewü di kpala, wüh je ngü te Yesu mala la mbi mbi nda-wü de, fū gara ewü afi, gü ba dene, “Ah ngbü dela neh ei *İliya, de ah koro, ah küwa ni?” 36 Fū gara komoko ayia akpe de woro, aza e baka lifa fö’dö fö’dö bala, agü gbü fi, ato te nzö e baka gala la, aza ato te komö Yesu, de ah ’bü, gü ba dene, “E-wu neh da, anga İliya ena akoro aküwa engu?”

37 Fū Yesu ayia aku gba kpa tikpi, ayia ace maguma ye, akpi.

38 Gbü lö-ra te Yesu kpi tete na, fū mere bongo ta te wüh i, kolo tü *Mere Kambü ka Me agbü Yerüsalema di, baka ngisi ne, fū ah ayia asörö te-ye de tete-ye, mbaaa kü kpa tikpi ngbüüü kötö. Fū ngü la aga gbü jia wü kpara ba sirimbi.

Dela ta ngü te Yesu kpi tete na.

39 Gara mere kpara ka wü marajümüya ngbü ta eceka Yesu kpala. Te engu je gba ka Yesu bala, fū ah awu kaje te Yesu kpi tete na, fū ah agü ba, “Komoko ne, ah ka-ye de Ye Me fanü fanü.”

40-41 Bi wü würüse ta te ewü ngbü efa nga Yesu ne, kphah ladü gbü sü te Yesu kpi tete na la. Wüh de wü *Mariya Egba-Magadala, bete Salüme, bete *Mariya ni ye wü Yakobo ake Yüsa, kphah de mere bi wü bu wü, te ewü nü koro agbü Yerüsalema de wü Yesu. Angü, te wü Yesu di ta da endoro agbü

*Galilaya, wü würiše la ngbü ta efa nganga na, da ele ta-ngü tete. Gbü lö-ra te Yesu kpi tete na, wü würiše la ngbü nda-wü mba canza edere sü kpala, da eceka kpĩ. Fü ewü awu ngü ka kpi kaka 'buru.

Dene ngü teka kö Yesu

Matayo 27:57-61, Luka 23:50-55, Yüwane 19:38-42

42-43 Gara komoko ta ladü de iri ye *Yüsefa kpara ka Arimatayo, te di de mere kpara esüka wü mere *kovo ka wü Yisaraye. Ah kpah de kpara te ngbü eo jia ye teka Miri, te Me ena atima teka aküwa wü kpara ne. Sıkpĩ de ta te Yesu kpi tete na ne, ah ka-ye ta sıkpĩ te wü kpara ngbü ereke te-wü tete, teka *sıkpĩ ka Me ka wü Yisaraye. Te di bala, etamurago la, fü Yüsefa ayia, ai maguma ye gö, anü kpaka Miri *Pilatü, anda'ba te-ye fefe na, gü ba dene, "Mere kpara, ni le ayi-ta ye de gara ngü biringbö. Te ah ti eyi gbü jia ye la, ni ele de ye to kö Yesu fü ni, ni ti."

44 Ffü Miri Pilatü adu afi nga ngü la, gü ba dene, "Yesu mere ngü ye, adu akpi kece neh fe?" Ffü Miri Pilatü ayia ai mere kpara ka wü marajümüya ka-ye, ayi-tata, gü ba dene, "Yesu kpi eyi fanü?" 45 Komoko la ga, "Wayi, ah kpi eyi fanü." Te Miri Pilatü je ngü la bala, fü ah ayia ale ngü ka Yüsefa, ato kö Yesu fefe.

46 Ffü Yüsefa ayia anü ase züka bu bongo, akoro di. Ffü ah adu aza kö Yesu eküte *rü gbegete asidi, adu agaga de bu bongo la. Ffü ah anü de kö Yesu, ati agbü gara gö da, te wüh jĩ sere sere bane, angü gele ka wü *Yisaraye ta bala. Ffü ah awara mere ngbürikü da, ao emö nga mbükü la, ani di.

47 Dela ta ngü te ewü ti kö Yesu tete na. *Mariya Egba-Magadala ake *Mariya ni ye Yüsa, wüh ngbü nda-wü fi bü da eceka ngü la. Ffü ewü awu sü te wüh ti Yesu tete na ne.

16

Dene ngü te mere te-ye kpa füh mbükü Yesu

Matayo 28:1-8, Luka 24:1-8, Yüwane 20:1-12

1 Kpurutokokpĩ la, wü kpara 'buru ngbü efe te-wü, angü ah de *sıkpĩ ka Me. Etamurago la, te ra ti tete na, *sıkpĩ ka Me nza eyi. Te di bala, fü *Mariya Egba-Magadala ayia de wü Salüme, bete *Mariya ni ye Yakobo, ayia anü ase *züka se-mü, teka amoko eküte kö Yesu.

2 Gügü kpurutokokpĩ, fü ewü ayia anü kpa füh mbükü. 3 Te wüh ngbü enü tete na, fü ewü angbü emala ngü esüka wü, gü ba dene, "Anga mere siti da, te wüh ni mö mbükü la di ne, ani ena amere di, neh baye? Kpara te ena anzi da la asidi neh da, teka fü ani arĩ kpala?" 4 Ffü ewü anü akoro kpa füh mbükü la, aceka kpĩ, yirri! Da, ta te wüh o emö mbükü ne, wüh nzi eyi asidi!

5 Ffü ewü ayia arĩ agbü gö da, te wüh ti Yesu gbügbü na ne. Gbo! te gara jaji komoko de züka bu bongo te ye, te ngbü gbü mbükü kpala gbü kokpa. Ffü cürü arĩ te ewü 'duwa ba-neh-ene-la. 6 Ffü jaji komoko la ayia amala ngü fü ewü, gü ba dene, "Yi kpe cürü de. Ma wu eyi, gü ba, yi ngbü egiri Yesu, kpara te wüh bere engu te *rü gbegete ne. Ah zükü eyi. Yi ceka la sanga, ta te wüh o kökö gbügbü na ne. Engu sene ma! 7 Yi du edu, yi mala ngü la fü wü Petero de wü bu ye, gü ba dene, 'Yesu zükü eyi! Ah nü sü eyi kpa engagira nü agbü *Galilaya. Wüh nü enü, fü ewü amaka engu kpala, kpah ba ngü ta te engu mala fü ewü ne.' "

8 Te wü würtise la je ngü la bala, fü ewü ayia akoro kpa etanü, ale woro de mere cürü emaguma wü. Wüh mala ngü la fü wü gara kpara nda-wü de, ka cürü.

Köcökpa engu ta te Marako ba de kpa ye ne, ah düri ka-ye eyi gügü. Amba wü gara wü köcökpa ladü fa sü, ta te wü diri wü kpara ta gügü ba esaka Marako. Wü köcökpa la gegege ba nda Marako te düri ne. Gbü gara wü köcökpa la baka Marako 16:9-20 ngbüri ladü. Gbü gara wü köcökpa baka Marako 16:9-20 nda ma. Anga Marako ba ngü la me-ye fanü? Anga gara kpara? Nih wu de. Amba wü ngü la tï kpini de wü ngü te wü Matayo ake Luka ba ne.

Dene ngü ka züzükü ka Yesu agbü kpi

Matayo 28:9-10, 16-20, Luka 24:9-53, Yüwane 20:11-23, Mürü Tima 1:6-11

9 Gbü sïkpï ka biri ka wü *Yisaraye, te di de *sïkpï ka Me ka-nih ne, gügü emözepï, amba Yesu zükü ka-ye gbü kpi eyi. Gina kpara te Yesu gü tamu ye fefe, ah de *Mariya Egba-Magadala, ta te engu liki *siti wü di enga me guguvu na lorozi ne. 10 Fü Mariya ayia anü amaka wü bu ye, wü *kpara ka Yesu, te ewü ngbü da eku gba Yesu. 11 Fü Mariya amala ngü fü ewü, gü ba dene, “Yesu zükü eyi! Ni wu engu eyi cu de jia ni.” Amba wüh le ngü la nda-wü de, gü ba, “Ah ka-ye de wu!”

12 Fütanga ngü la, fü wü gara *kpara ka Yesu ’basu ayia ace Yerüsalema, adu agba wü. Fü Yesu akoro amaka ewü te kaje. Amba wüh wu, gü ba, ah de Yesu ne, nda-wü de, angü küküte fü te-ye ka-ye eyi kpikpi ye. Fü Yesu ayia agü tamu ye fü ewü. Fü ewü adu awu engu. 13 Fü ewü ayia alügü nga wü, adu anü amala nga ngü la fü wü bu wü. Amba wü bu ewü le ngü ka-ewü la kpah de.

14 Fütanga ngü la, fü wü kpara ka Yesu nzükpa de füh ye biringbö ne, angbü ezü e ka-wü kpa esambü. Fü Yesu akoro agü tamu ye fü ewü. Fü ah arü amala ngü fü ewü, gü ba dene, “De-wü deyï, ah mere baye te nzö wü ngbü kpekpeke bala? Wü bu wü mala nga ni fü wü, gü ba, ‘Ni zükü eyi ne,’ wü le ngü la de, neh teka ne?”

15 Fü Yesu adu arü amala gara ngü fü ewü, gü ba dene, “Yi nü, yi baya te nga sü füh kotö ne ’buru, de yi mala ngari ra fü wü kpara ’buru nde. 16 Mene kpara te to maguma ye fere, de yi to *babatiza fefe na, fü Me aküwa engu. Mene kpara te le ngü ka-ra la de, ah küwa kpah de. 17 Wü kpara te ewü ena ato maguma wü fere, Me ena ato wazi fü ewü me-ye, teka fü ewü amere wü angbe cögbörö tiri ngü di, teka fü wü kpara awu, gü ba, ngari ra ka-ye de zu ngü fanü fanü. Angü yi ena angbü da eliki *siti wü di enga me guvu wü kpara asidi. Yi ena angbü da emala bü ganzi mö ka wü gara kpara. 18 Yi ena azoro wü siti kpürü de kpa yi, kpürü de yi nda de. Te yi nzö siti rü la, ah mere yi esiti kpah de. Fü yi adi eo kpa yi gbü nzö wü mürü keke, fü keke ka-ewü adi egu.”

Dela ta ngü te Miri Yesu mala fü wü kpara ka-ye, te engu zükü tete gbü kpi.

19 Fütanga ngü la, fü Me ayia aza Yesu, ago di agbü sü ka-ye, agbü kpï. Fü Yesu angbü kpala gbü kokpa ka Me. 20 Te wü *kpara ka Yesu je ngü te engu mala fü ewü la, fü ewü ayia abaya te nga wü sü ’buru, angbü da emala ngü ka Yesu fü wü kpara ’buru nde. Fü Miri Yesu angbü da eto wazi fü ewü teka tima ka-ye la. Fü ah angbü kpah eto wazi fü ewü, de wüh ngbü emere wü mere tiri ngü ka talara di, teka fü wü kpara awu, gü ba, “Ngü ka Yesu, te ewü ngbü emala la, ah ka-ye de zu ngü fanü fanü.”

Dela ngü teka Yesu *Kurisito, Ye Me. Adudu na bala.